د اصحابانو کيسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبـــــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتنۍ طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحابانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحابانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه اوتمهيد

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد : داللهﷺ ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري امر ماته په سنة **۱۳۵۳** هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو . اود ښځو ددينداری څه حالات په اردو (دڅباړي وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چي دقصو شوقيان دي هغه ددې پرځای چي ديوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددين دترقی سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپې کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دميني ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي داللهﷺ ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکاميابی سبب کيږي خو دخپلي کم علمی په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښی سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلي نه وړتيا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدوسره په سنه **۱۳۵۷** هـ ق کي دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کې شک نسته چې د الله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چې سړی تحقيق او ځيرنه پکښې وکړي او سبق ځني حاصل کړي په ځانګړې توګه د اصحابانو ﷺ حالات چې الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چې تابعداري يې وسې. ددوی پرته د الله ﷻ ددوستانو په بيان سره د الله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي ؒ فرمايي: قصې د الله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چې مريدانو ته ، دزړنو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځني وکړه چې ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کې ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

⇳♊♎✍ ⌂⌨⬂⓿■⬛◆⬉ ❹⬀→◗✳☼ ⌂⊠⬈✍◆❒
→💣♉❍⌨⬩✞🡐☼ ♋◆✍ ⬀✎←♌❾❷♑♋✁ ♎⬈✏♋◆⌛✍☼❒🕮
❼♉× ⊠⬀◆⬈✏🔔⌂♊◆❒ 🗐 ⊠⬀⌂⑩✁⊠⬩→▫ 🕗♎❍♉✍
⮜⌻⬩→♎⬉⬀❑⬧✍◆❒ ❻✍⌂⬩⬂♑♋✁ ♐■⬀⓿🕗⌂♎
([1])⮨⮯⯛⬀⬀ ◆×✓♎✡♎✍⬃⬩←☺▫⬛♎♑▤❽◆❷⬂✍♎❶◆❒

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولې قصې تاته بيانووچې په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کې تاته داسې مضمون رسيږي چې خپله درست او واقعې وي او دمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کې دکښينولو وړ ده هغه داده چې ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي او که دمخورو خلګو دارشاداتو اولاړښوونو کتابونه وي پکار نه ده چې يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندې بسنه وسي بلکې پکار ده چې دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

([1]) سورة هود الاية (١٢٠)
([2]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوسليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کې کښېناستم دده وعظ زما په زړه کې اثر وکړی کله چې راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چې راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستې اثر تر کوره پورې و ،کورته چې ورغلم دالله ﷻ دنافرمانۍ اسباب مې ټوله مات کړل دالله ﷻ لاره مې اختيار کړه .

ددينې کتابونو حال هم داسې دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددينې کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کې کښېنولو په خاطر مې دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندې وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله ﷻ څخه خوف اوويره چې داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوې مخکې پوره کول ، دالله ﷻ په لاره کې مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمې بوختيا اودعلمې محنت نمونې.

نهم باب:دنبي ﷺ دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله ﷺ داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کې ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي ﷺ سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددین له امله سختۍ تیرول ، تکلیفونه او ستونزې ګالل

نبي کریمﷺ او اصحابو کرامو ددین د جوړولو لپاره دومره زیات تکلیفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نا اهلو ته یې اراده کول هم ګران کار دئ د نومړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند لیک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان یو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نومړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بیانوم چې تر ټولو مخکې د نبي کریمﷺ د یوې قصې څخه پیل کوم ځکه د نبي کریمﷺ یادول د برکت ذریعه ده .

(۱) د نبي کریم ◄ د طایف د سفر قصه

کله چې څښتن تعالیﷻ نبي کریمﷺ پیغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبلیغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به یې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د یوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود یوې کوچنې ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به یې کول نور ټوله د مکې او سیدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې، تکلیفونه به یې ور رسول پسخند به یې په واهه آن تر دې چې څه به یې په توان وه په هغه اندازه به یې تکلیف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کریمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نومړي مړینې د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوی په ښه ازاده پښه کولای سوای چې خلک له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو ته تر خپله وسه تکليفونه وررسوي ، نبي کريمﷺ پـه دې موخه طائف تـه تشريف يـو وړی چې دهغـه ځـای اوسيدونکي (ثقيف) نومي قـوم چې يـو لـوی قـوم وومسلمانان سي نو مسلمانان بـه ددې تکليفونو څخـه خلاص سي او داسلام دمبارک ديـن دخپرولو لپاره به يو بنسټ کښېښودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغـه قـوم د مشرانو سره يې خبرې پيل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د اللهﷻ د پاک دين و لوري تـه يې را وبلل او دالله ﷻ د ديـن ومرستي تـه يې متوجه کړه نومـوړو کسـانو ددې پر ځای چې د اللهﷻاودهغـه د رسولﷺ د ديـن مرسـته وکړي يـا لـږ تـر لـږه د عربو مشـهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقـۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندې يې بسـنه ونـه کړه بلکې دايې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلتـه پاتـه سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشـران بلل او دا يې هيلـه وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخـه ددې هيلي پـه خلاف يـوه وويـل: او هـو ! بس يوازې ته وې چې اللهﷻ پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويـل: ستا پرتـه بـل څوک نـه و چې اللهﷻ رسول رالېږلی وای ، دريـم وويـل: زه ستا سره خبري کول نـه غـواړم ځکـه کـه تـه رشـتيا د اللهﷻ له لوري څخه پيغمبريې نو ستا دخبرو څخه مـخ اړول خو لـوی تـاوان دئ (نو ښـه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نـه کـوم ، کله چې رسول اللهﷺد دوی څخه نا اميده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيـل کړې ځکـه رسـول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشـرانو پـر پلـه روان سـوه د رسول اللهﷺ دعـوت يې نه ومانه بلکې رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هـر ځـای چې ستـا د خوښـې ځاي وي هلته ولاړ سه کله چې رسول ﷺ په نااميدۍ سره دهغه قوم څخـه را روان سـو د هغـه قـوم ناوړه خلکو پـه رسول اللهﷺ پسـې دکلي هلکـان پسـې کـړه رسـول اللهﷺ يې پـه کـاڼو ويشـتی ، پسخند به يې په واهه او چک چکې به يې پسې کولې تر داسې بريده چې د رسول اللهﷺ دواړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېلکې په وينو سرې سوې رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چې د دغه شر اچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کې يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اې خدايه! تا ته د خپلې کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوايۍ شکايت کوم، اې ارحم الراحمين ذاته! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چې مې ووينې تندی را باندې تريو کړي يا مې دښمن ته (پرېږدې) چې هغه ته تا پر ما باندې بر لاسی ورکړی وي، اې خدايه! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چې تيارې يې ځلولې دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چې ته راته په غضب يې او يا راڅخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پورې ليرې کول لازمي د ه تر څو راضي کيږې (اې خدايه!) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

څښتن تعالي ﷻ چې يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيل ؑ راواستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام وواېه بيا يې وويل چې، الله ﷻ

(3) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولي خبري واورېدي او د قوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چي اللهﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، اللهﷻ ستا د خدمت لپاره راواستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام يې وواېه د سلام وروسته يې رسول اللهﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندي غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ،زره) کړم رسول اللهﷺ چي ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پیغمبرو ملائکي ته يې په جواب کي وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکي زه دوی ته د هدایت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي امید لرم چي د دوی په اولادو کي به مسلمانان پیدا سي چي دا للهﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول اللهﷺ په غوره اخلاقو او صبر کي فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پیدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسي حالت کي قرار لرو چي يو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسي بدله اخلو (چي د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چي ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بیا د رسول اللهﷺ د تابعداری او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چي د رسول اللهﷺ سره بد وسوه بیا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پیدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ﷜ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ﷜ يو صحابي و چي د بدر په غزا کي يې ګډون نه و کړی نو موږي پدې وجه چي د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کي يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هيله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدير پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷺ په ډېره مينه او زړورتوب په دې غزا کي ګډون وکړی د غزا په لومړي سر کي مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د يوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول اللهﷺ ځينو اصحابو کرامو ﷺ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر يوه کوتل به کښيني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري بايد دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړيو کي مسلمانانو بريالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کي چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ويل چې کافرانو ماته وخوړه د تيښتي په حالت کي دي بايد ورپسي ورسو او د غنيمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر يې کاوه چې د رسول اللهﷺ امر چې مونږ ته يې دنه ولاړېدو کړی و يوازي د بريالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي وليدئ نو دوخته څخه يې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه يې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبرۍ په حالت کي وه چې د سختو بريدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په پايله کي د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطايۍ سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷺ وليدل چې يو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷺ را روان دئ.ده مبارک ورته وويل: اې سعده ! چيري ځې ؟ په اللهﷻ قسم کوم چې د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري دکولو وروسته يې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په يوه ډله ورننوتی سخته جګړه يې پيل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهيد سو د شهادت څخه وروسته چې وکتل سوه ټول بدن يې غلبيل سوی و تر اتياوو زيات زخمونه يې په بدن کي د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:ځوک چې په رېښتني او مخلصانه ډول د اللهﷻ د خوښې غوښتنې په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کې دجنت بوی ورته راځي حضرت انسؓ چې په اخلاص د څښتن تعالیﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کې يې د جنت بوی بوياوه که په چا کې اخلاص موجود سي په دنيا کې به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چې ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کې مې دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړې ته) د ابوجندل او د ابو بصيرؓ قصه

رسول اللهﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکې کافران چې خبر سوه نو د رسول اللهﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګڼه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول اللهﷺ چې حديبيه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کې بند سو د رسول اللهﷺ سره سرتيري اصحابؓ ملګري وه چې پر رسول اللهﷺ باندې يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستې جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول اللهﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چې هغوی ته ددوی له وجې تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکې دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چې اصحابؓ په پوره مېړانه وجنګ ته تياروه مګر رسول اللهﷺ د کافرانو دومرې لحاظ وکړی ، چې دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابوؓ ته دا سې تر زور لاندې روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول اللهﷺ تابع وه او ځانونه يې ترې قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومري ميني سره څه کولاي سواي ؟(چي درسول الله ◄ روغـه يې نـه واى منلې خامخا يې منل) آن تر دې چي د حضرت عمر ﷜ پـه څېر مېړنيو لا ومنل. پـه روغـه جوړه کي يو شرط دا و چي، که دکافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او دمکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو تـه پـه لاس ورکوي او کـه خداى مـه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوى چي د ابو جندل ﷜ پـه نامـه يو صحابي راغلى چي د اسـلام د راوړلـو وروسـته کفـارو ډېـر تکليفونـه پـر تېـر کـړي وه او پـه ځنځيرانـو يـې تړلـى و دمسـلمانانو د مرسـتي پـه هيلـه پرېـواتى چي ګونـدي مسـلمانان زمـا مرسـته وکـړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چي دکافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و بلکي د مکې دفتحي په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جنـدل ﷜ يـې پـه چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چي تـر اوسـه خـو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوى پر موږ باندي لازمه نه ده چي مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړى ماته پـه خواست را پرېږدئ ،کـافران د پخوا پـه څېر پـرضد ولاړ وه هـيڅ يـې نـه منـل او ابـو جندل ﷜ و مسـلمانانو تـه د مرسـتي نـارې وهلې فرياد يې کاوه چي اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوى يم او دې کافرانو پر ما ډېري خوارى تيري کړي دي تا سو مي بېرته پـه لاس ورکـوى ؟ پـه دغـه وخـت کـي چي دمسـلمانانو پـر زړونـو بانـدي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې دبيان توان نـه لـري ، وروسـته د خـوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وي فرمايـل چي الله ﷻ بـه ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تاته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغـي جـوړي د بشـپړکېدو څخه وروسـته يـو بـل صـحابي ﷜ د ابـو بصـير ﷜ پـه نامـه هـم مسـلمان سـو او مـديني منـورې تـه راورسـېدئ کـافرانو دسـتي دوه کسـان پسـي را واسـتول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته يې وويل: چې ،و تړون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي بېرته په لاس ورکړئ ابو بصير ﭬ ناري کړې چې زه مسلمان سوی يم تاسو مې بېرته په لاس ورکوئ ؟ او بېرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ده ته ورکړې چې الله ﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصيرﭬ د هغه دوو کافرانو سره يو ځای و مکې ته روان سو . پر لاري ابو بصير ﭬ ويوه کافر ته وويل چې دا ستا توره ډېره ښه معلوميږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډير ژر غوليږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصير ﭬ ته دتيکي ځخه را وايستل ورښکاره يې کړه ابوبصير ﭬ چې توره په لاس کې واخستل سمدلاسه يې پر دغه کافر باندي وچلول مړ يې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مدينې منورې ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ ! ابو بصير ﭬ زما ملګری وواژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کې ابو بصير ﭬ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: ته جنګ تازه کونکی يې کاشکې ستا يو ملاتړ کونکی وای ابو بصير ﭬ پوه سو چې که اوس څوک راسې ما به بېرته په لاس ورکړي نو دستي ددغه ځای ځخه ولاړی او د يوه درياب پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندل ﭬ ته چې حال ورسېدئ تر توان يې ووتل په پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصير ﭬ سره يو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به يو ځای کېدئ په ډېر لنډ وخت کې د دوی ځخه يوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دا اللهﷻ درښتيني دين سره دمينې په موخه په يوه ډېرې سختۍ په يوه ځنګله کې تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کې چې دوی اوسېدل د خوراک او چيښاک هيڅ انتظام نه و دا اللهﷻ د دين په خاطر چې پر دوی باندي د لوږې او تندې ځخه کوم تکليفونه تېرېدل وا اللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولېږی او په ډېر عذر او زاری يې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کې يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويـل سـوی دي: چې کله و ابـو بصـير AA تـه د رسـول اللهﷺ اجـازه ليـک ورسـېدئ چې ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کې و په لاس کې يې دغه ليک ونيوی وفات سو . رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَ اَرْضَاهُ.([4])

فايده: کوم څوک چې پر خپل دين ټينګ ودرېږي پـه دې شرط چې دين يې رېښـتني او حق ديـن وي يعنې مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴ - د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ پـه ژونـد کـې تـل مـؤذن (اذان کـونکی) پاتـه سوی دئ نومـوړي د يـوه کـافر مريـی و کله چې

([4]) (بخاري - وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷜ به یې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستوني ستخ پرې ایستلی و بیا به یې پر سینه باندې یو لوډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښوري وروسته به یې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷜ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې یعنې دا چې د عبادت لایق یو الله ﷻ دئ ، د شپې به یې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به یې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به یې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې د سخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به یې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نوموړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیق ﷜ دی مبارک په داسې سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو یې رانیوی بیا یې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحید(د خدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې الله ﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷜ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یو دئ ، دا د بلال ﷜ د مینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدای ﷻ سره یې درلوده موږ وینو چې یو شوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلي او بیا ، بیا یې نوم اخلي نو د څښتن تعالي ﷻ سره چې څوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷜ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سوتر څو د سپکاوي په موخه یې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلال ﷜ زړه د الله ﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول اللهﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول اللهﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول اللهﷺ وفات سو نوده درسول اللهﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول اللهﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پوري مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول اللهﷺ په خوب ولیدئ رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځي ؟کله چې بلال AA ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین رضي الله عنهما د اذان کولو امر ورته وکړی ده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسي نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلګو چې دده آذان واورېدئ درسول اللهﷺ خوږ ژوند وریاد سو د مدینې منورې په خلګو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول اللهﷺ د بیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو د چا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال AA د څو ورځو د تېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو .([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري AA اسلام

حضرت ابوذر غفاري AA یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عليAA دده په اړه وايي: ابو ذرAA دومره علم لاسته راوړی دئ چي خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذرAA دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چي ابوذرAA ته د لومړی ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چي مکې ته ولاړ سه او درسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چي رسول اللهﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چي څنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چي خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکوعادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چي نه شعر و او نه د کائنانو(جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاريAA د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چي مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چي ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چي د اصحابو دا عادت وو چي د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاريAA کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه عليAA د پوښتني اړتيا ونه ليده چي د ابوذرAA څخه و پوښتي چي د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چي رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا عليAA بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چي مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ عليAA په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چي عليAA پري وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چي دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاريAA بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چي درسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډيري مشهوري وي چا چي به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکليف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چي ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړيا) به په تکليف اخته سم ، دريمه شپه عليAA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چي د څه لپاره راغلي يې؟ او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاريAA لومړی وعليAA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چي صحيح حال به راته وايي وروسته يې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت عليAA ورته وويل: په الله ﷻ قسم يادوم چي دشک پرته هغه دالله ﷻ رسول دئ سبا چي کله زه ځم هلته به دي بوزم مگر مخالفت بيخي زيات دئ ددې لپاره چي زما او ستا يو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه دا چي عليAA او ابوذر غفاريAA دنبي کريم ﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذرAA درسول الله ﷺ سره خبري وکړي دستي مسلمان سو رسول الله ﷺ په دې موخه چي ابوذرAA ته تکليف نه ورسيږي ورته وې فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چي الله ﷻ موږ ته بريالیتوب را نصيب کړی بيا به راسي ابو ذر غفاري ﷺ وفرمايل: اې دالله رسوله ! قسم په هغه ذات چي زما روح يې په قدرت کي دئ زه به دغه دتوحيد کلمه ددغه بې ايمانو په منځ کي په لوړ آواز وايم دستي يې مسجدالحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چي ده کلمه خلاصه کړه د ځلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چي مرګ ته نژدې سو د رسول الله ﷺ اکا عباس چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چي ابوذر خلاص کړي وخلګو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چي دا خبره واورېده فکر يې وکړی چي زموږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که دشام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذرAA پرېښودئ ابوذر غفاريAA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړ آواز وویل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیري ورځې په څېر خلاص کړ چې ستاسو دتجارت لاره بندیږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته یې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل یې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه څکه حقیقت داو چي اسلام یو حق دین دئ نو دابو ذرغفاريؓ یقین و چي اسلام حق دین دئ نو د چا ټیکه ده چي له ویري به یې اسلام نه ښکاره کوم؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي موږ ته خو داسلام په خپرولو کي تکلیفونه ډېر دي باید ددې تکلیفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به یې ونه زغمي اصحابو کرامو چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی داددوی دالله او رسول اللهﷺ سره دمیني هغه غلبه وه چي دوی به یې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بیخي دامکانه وتلی و چي دوی دي درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،یو نمونه به یې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دین کي تکلیفونه نه ووینې د رسول اللهﷺ حقیقي تابعداري غوره کړه چي داسلام ښکاره کول دي دا هم یوه لویه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بریالیتوب لاسته راوړی او په هر میدان کي به دوی بریالي وه د دنیا او آخرت ګټي به یې په برخه وي تر داسي بریده چي یو چا به یو ځلي د شهادت کلمه وویل داسلام تر بیرغ لاندي به راغلی بیا به لوي ، لوي طاقتونو ددین څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دین څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت AA تکلیفونـــه

حضرت خبـاب بـن الارت AA دهغـه مبـارکو هسـتو څخـه دئ چې خپـل ځـان يـې و سـختو امتحـانونو تـه وړانـدې کـړی دئ او دالله ﷻ پـه لاره کـې يـې ډيـر زيـات تکليفونـه تيـر کـړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو يا شپږو کسانو وروسته دستې مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهې څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خباب AA ته به د اوسپني زغره ورواغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زياتي خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستوني ستخ بـه پـر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه بـه يې د ملا غوښې ورستې سوې او تـوی بـه سوې حضرت خباب AA د يوې ښځې مريی و کله چې يې باداره خبره سوه چې خباب AA د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضرت عمر فـاروق AA په خپل خلافت کې د خباب AA څخـه دده دتکليفونو پوښتنه وکړه چې د اسلام پـه لومړيو کـې کافرانو باندې تيـر کـړي وه ده مبـارک خپلـه مـلا ښـکاره کـړه او وې ويـل تاسـو زمـا مـلا و ګـورۍ عمر AA چې دده ملا وليده وې ويل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده ليدلې خباب AA ورتـه وويـل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به يې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وينو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژونـد لـيـک و دومـري سـختـۍ يې تيرولې ددې ددومـره سـختـيو سـره ـ سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکليفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب AA فرمايي : يـوه ورځ رسـول الله ﷺ د عـادت خـلاف ډېـر اوږد لـمـونځ وکـړی مـوږ پوښـتنه ځنـې وکـړه چـې يارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمايل : دا دويرې او رغبت لمـونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې يوه نه سوه قبولـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مي دا وه چي يا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاكوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مي داوه چي يا الله ﷻ زما پر امت باندي داسي ظالم آمر مه مقرروې چي زما پر امت دومره ظلمونه وكړي چي بيخي يې ختم كړي ، دا دعا مي هم قبوله سوه ، دريمه دعا مي دا وكړه چي يا الله ﷻ زما په امت كي خپل منځې جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه ديرشو كالو په عمر وفات سو دى لومړى صحابي و چي په كوفه كي دفن سو دده د مړيني وروسته حضرت علي ﷺ دده وقبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب ﷺ دي الله ﷻ رحم وكړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وكړى ژوند يې په جهاد كي تېر كړى او ډېر تكليفونه يې پر ځان تېر كړل هغه څوك مبارك دى چي قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري كوي ، پر دومري مال باندي صبر كوي چي دده ګذاره په كېږي او خپل بادار يعني الله ﷻ راضي كوي.([6])

فايده: په حقيقت كي د الله ﷻ رضا ددغه كسانو په برخه وه ځكه دوى هر كار د الله ﷻ د رضا لپاره كاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارك د مور او پلار بيان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره دكافرانو دلاس څخه تر سختو هم زيات سخت تكليفونه تېر كړل د مكي مكرمې پر تودو شګلنه مځكه باندي عذاب وركول كېدئ نبي كريم ﷺ چي به كله د دوى په لوري ولاړى دوى ته به يې د صبر تلقين وركاوه او د جنت زيرى به يې وركوى دده پلار حضرت ياسر ﷺ په دغه تكليفونو كي مړ سو كافرانو ترمرګه پوري آرام

([6]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سميةﷺ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شي پروايې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړکړی، کله چې رسول اللهﷺ مدينې منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدې غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وچيښلې بيايې وويل: مادرسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې چيښې ددغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پرمهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يونيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸ - د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابېره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته ښکاره کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

([7]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چې مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چې به خبر سو ه چې هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چې کله په صهيب ﷺ خبر سوه چې هجرت کوي په ده مبارک پسې يې هم يو ډله پسې کړه چې وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب ﷺ د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلې ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهېږئ چې زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چې زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چې زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې وښيم ورسئ هغه واخلئ دوې مينځياني مې په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چې و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

←❍✿❍⍃▦♦☼ ❽⌘❷⇧⌖□④ ♊♦✌ ⇘□✍□✡♑✍✁ ✍⍓✍✌♦❒

▤ ★✏✍✁ ⇗✞✍✿⇘⇔❺⬩⍖ ◆⬈✏✍♦⇔⍓✍⬀✍✍✁

⍓⑩✍♦⌛⍓➔⬂♑✍✍⍓✍ ⍓✍❒↓⬈◆❻ ✦✏✍✁◆❒

(8) ⇚⌘⇗⍓⬀

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د اللهﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي اللهﷻ پر خپلو بندګانو باندي زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول اللهﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چې صهيب ﷺ يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب ﷺ فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (۲۰۷) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وویل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري؟ ما ورته وویل: یا رسول اللهﷺ! وهغه لوري ته یې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وې مسل، حضرت صهیبAA زیات خرڅ کاوه آن تر دې چې یو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وویل: چې ته بې ځایه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وویل: چې پر نا حقه کار هیڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصیت یې وکړی چې ماته دي حضرت صهیبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA د اسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره ویاړ دئ دده مبارک دایمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکلیف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅې یې کولې، یوه ورځ د کافرانو یوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چې څوک به محمدﷺ ووژني؟ عمرAA وویل: زه به یې ووژنم، خلګو ورته وویل: بېشکه ته یې وژلای سې ده هم دستي توره را واخیسته د محمدﷺ د وژني قصد یې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه یې ځني وکړه چې چیري ځې اې عمره! عمرAA ورته وویل: څمه چې محمدﷺ ووژنم (العیاذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAA ورته وویل: خومره بې فکره سوی یې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم، د بنو

---

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرAA ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوی (مسلمان سوی) يې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم يعني وه به دي وژنم بيا به ګورم ، دا خبره يې وکړه توره يې راوکښل سعد بن ابي وقاصAA([10]) وويل: هو زه مسلمان سوی يم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاصAA و عمرAA ته وويل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمرAA چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابAA چي مخکي يې قصه تېره سوه دروازه تړلې وه دخپلي ميرمني سره يوځای دقرآنکريم په تلاوت بوخت و عمرAA په زوره دروازه ووهل حضرت خبابAA دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کريم سيپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور يې دروازه خلاصه کړه د عمرAA په لاس کي يو شی و په هغه يې خور په سر کي ووهل او ورته وې ويل: دخپل ځان دښمني ! بې دينه سوې (مسلمانه سوې) يې ؟ دخور تر سر يېويني رواني سوې عمرAA دننه ورغلی و اخښي ته يې وويل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟اخښي يې ورته وويل خبري اتري مو کولې عمرAA ورته وويل: ايا تا خپل دين پرايښی او بل دين ته اوښتی يې اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا ؟ عمرAA چي دا واورېدل دستي يې اخښی تر ږيره ونيوی ږيره يې ځني وکښل پر مځکه يې را غوځار کړی ښه يې وواهه خور يې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ يې ويني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ويل: موږ په دې وجه وهل کيږو چي مسلمانان سوي يو ښېشکه موږ مسلمانان يو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

(10) ځينو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم ليکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر AA پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر AA درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل : ښه ته راته ووايه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل : ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر AA چي هر څومره ټينګ سو خو خور يې و نه منل او بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر AA ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ➀ℵ☼❋♉ℵ℘× 🕮❑☼♦ 🙰✁ 🙰✎✦♦✋

➀ℵ☜✆⊙❍♦ ➀ℵ♦☛ 🕮❑☼♦🙰⚐ ▫♦🙰🙰⇱⇳⌛⇚⑨⇳❄ℵ❼

❑♦🕮❑🔔ℵ⚐☜ ✁🙰☜⊙❍▪🔒▪❑🗐❑▪ ✎ℵ🔔ℵ🗎⇩❷⊠❸✓ ⇯℘⇰⇫

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او ا خښبي ته يې وويل : ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبري په اورېدلو سره حضرت خباب AA دباندي راووتی او ورته وي ويل : اې عمره ! زه تا ته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول اللهﷺ داسي دعا وکړه ، چي اې اللهﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب AA زياته کړه : معلومېږي چي د رسول اللهﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر AA د رسول اللهﷺ و خدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر AA مسلمان سو د کافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر AA په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر AA په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود AAفرمايي:دعمر AA مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې دسختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چې ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کې دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پورې يوې ډلې وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ په پسې سوه چې ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځنې ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چې مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چې پورتنی خبره بې بنسټه ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا ځخه پناه واخيسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشې لومړی هجرت ويل کيږي ، ددې ځخه وروسته يوه لويه ډله د درواتيا نارينه و ، اتلس ښځو ځخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول يې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشې دوهم هجرت ويل کيږي ، ځينو اصحابو يو هجرت وکړی او ځينو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان وليدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور يې درد (غصه) زياته سوه او ډېرې تحفې يې برابرې کړې يوې ډلې ته يې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته يې ورواستولې ، همدا ډول يې هغه خاصو کسانو (پادريانو) ته تحفې ورواستولې چې دپاچا سره يې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی يې د واکمنانو او پادريانو سره وليدل او تحفې يې ورکړې ددوی ځخه يې وعده واخيسته چې پاچا ته به يې سپارښت کوي بيا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی يې پاچا ته سجده وکړه بيا يې تحفې ورکړې ورسره يې خپل خواست هم ورته وړاندې کړی چې خواست يې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم يو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دين پرې ايښې دئ يو نوی دين يې غوره کړی دئ داسې دين دئ چې نه يې موږ پېژنو او نه يې تاسو پېژنی دلته ستاسو هيواد ته راغلي دي دلې اوسيږي موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي يو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبري سره سم هغه واکمنانو او پادريانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وويل: کومو کسانو چې زما په هيواد کې پناه اخيستې وي دخبرنې پرته يې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چيرې ستاسو خبره صحيح وه نو تاسو ته به يې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای، دستې يې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت يې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چي مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی یې سلام ووایه ، دستي یو چا نیوکه پرېوکړه چي دوی د پاچا ادب ونه کړی یعني پاچا ته یې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چي زموږ نبيﷺ د الله ﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ﷛ ورمخکې سو پاچا ته یې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کي پراته وو نه مو الله ﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډبرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرېښې وه زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کي وو چي الله ﷻ یو رسول راولېږی داسي رسول دئ چي موږ یې نصب ، صداقت ، ایمانداري او پرهیزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د یوه الله ﷻ یعني د شریک پرته و عبادت ته راوبللو د ډبرو او بتانو دعبادت څخه یې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم یې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه یې منعه کړو ، موږ ته یې د رېښتیا ویلو ، امانتدارۍ ، وصیله رحمۍ ، د همسایه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نیولو ، خیرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ویلو ، دیتیم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ویلو او داسي نورو بدو عملونو څخه یې منعه کړو . موږ ته یې د قرآنکریم ښوونه راکړه موږ په هغه ایمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چي زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکلیفونو رارسول یې شروع کړه موږ اړ سو چي د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هیواد کي پناه واخلو . پاچا وویل: کوم قرآن چي ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته یو څه راوړی حضرت جعفر ﷛ د سورة مریم لومړني ایاتونه ورته تلاوت کړه پاچا چي دقرآنکریم دغه ایاتونه واورېده ـ دی او دده پادریان چي دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چي ږیري یې لندې سوي وروسته پاچا وویل: په الله ﷻ قسم یادوم چي دغه کلام او هغه کلام چي حضرت عیسي ﷺ راوړی دئ دیوه نور څخه را وتلي دي بیا یې دمکې وخلکو ته انکار وکړئ چي زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای د مکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پيل کړه د مشورې په بهير کي يوه وويل : زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ريښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب ! دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسي په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عيسي د خدای زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسي په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسي په هکله هغه څه وايو چي الله زموږ پر نبي باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبي باندي د عيسي په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسی د الله نبي دئ ، د الله بنده دئ ، د الله روح دئ ، د الله کلمة ده ،الله د يوې پيغلي (بې واده) ښځي يعني بي بي مريمي په وجود کي پيدا کړی او بيا يې وزيږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسي هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولي خو پا چا ورته وويل: تاسو چي هر څه وایاست خو حقيقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې د مکې کافرانو ته بېرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کي یاست هر څوک چي تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13]) (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کي په حبشې کي د مسلمانانو عزت نور هم زيات سو دمکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار دمکې دکافرانو دحسد جذبه نوره هم زياته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځيدل ، دوی غوښتل چي دمسلمانانو سره د نورو خلگو ليدل بند سي او په يو ډول نه په يو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچي دمکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کي يې وويل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مگر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم يو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مگر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تيار نه وه نو له همدې امله کافرانو يو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي يعني ددغه دوو قومو سره به نه ځوک خبري ، نه به ځوک ورسره کښېني ، نه به ځوک رانيول او خرڅول ور سره کوي ، نه به ځوک کورته ورځي او نه به يې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کريم ﷺ ومرگ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده دخولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکي په عملي ډول يې دمحرم (حسن حسين) په لومړۍ دنبوت په اووم کال يو پرېکړه ليک وليکی او په مکة مکرمه کي يې و ځړاوه او ټولو خلگو ته يې خبر ورکړی چي ددغه پرېکړه ليک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به يې پوره کوشش کوي ددغه پرېکړي له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کي يعني په يوه سخته وچه مځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره يادېده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولي او نه ځوک ورسره يو ځای کېده او نه دوی د چا سره يو ځای کيدلای سوای نه يې دچا څخه شی رانيولای سوای او نه يې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې دباندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه ځوک دباندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه دمسلمانانو څخه که به ځوک يو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه ددوی اړتيا به يې هيڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چي لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کي خلاصه سوه د خوراک هیڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسي تکلیفونه پرې تېر سوه چي آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږي د سخت تکلیف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږي څخه په سخت تکلیف اخته وه خو د خپل ځان تر تکلیف به د اولادونو په لوږه زیات غمګین وه. د څښتن تعالیﷻ پېرزوینه وه چي درې کاله وروسته هغه پرېکړه لیک چي په مکه مکرمه کي ځړېدئ وینو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورین څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چي هر څومره لوږي، تندي او تکلیفونه تېر سوه خو دوي پر خپل دین ټینګ ولاړ وه. او ددین د خپرولو څخه یې لاس نه وا خیستی.

فایده: پورتني تکلیفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چي نومونه یې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بریالیتوب په ډګر کي د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وینو (او دحقیقي تګ لاري څخه یې ډېر لیري یو) لږ تر لږه موږ ته هم یو څه فکر کول پکار دي چي دغه مبارکو اصحابانو ددین لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ ددین ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چي بریالیتوب د کوشش او زیار په نتیجه کي لاسته راځي. موږ غواړو چي هوسا ، ارام او ددنیا په لتبه کي ژوند وکړو. په بې دینۍ او عیش کي د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان یو د اسلام ترقي دي هم راسره وي، دا کله کیدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کین راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرایي ! چي وکعبې ته به ونه رسیږې ځکه دغه لاره چي ته پرې روان یې ترکستان ته تلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام رضي الله عنهم د قرباني، ورکولو او تکلیفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زیات وېرېدل د دوی د تکلیفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دین لپاره یې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړې وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېرې او خوف څخه یوه لږه حصه په موږ کې هم پیدا سي د بیلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بیانوم:

۱ د سیلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طریقه

حضرت عایشة رضي الله عنها فرمایي: کله چې به وریځ، سیلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او دمخ مبارک رنګ به یې بدل سو کله به دننه ولاړی او کله به دباندې راووتی او دا کلمة به یې ویل: اَللّهُمَ اِني اَسئَلُکَ خَیرَهَا وَ خَیرَ مَافِیهَا وَ خَیرَ مَاأُرسِلتَ بِهِ وَاَعُوذُبِکَ مِن شَرهَا وَشَر مَافِیهَا وَشَرمَاأُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدایه ﷻ! زه دې هوا خیر غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خیر غواړم او دکوم مقصد لپاره چې دې دغه هوا رالیږلې ده د هغه خیر غواړم اې خدایه ﷻ! زه دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دې رالیږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي اي د الله ﷻ رسوله ! خلګ چي وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چي باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چي په دې وريځ کي به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چي وريځ به راغله دوى به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوى خوشاله وه چي باران دئ مګر په هغه وريځ کي د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•⛢⚘⌛⬂◑♦✌⬄○⑩✎ ✍☪➫✏❻♘♦↘ ←■⬃❐❐📖♦❻ ✍●☺■🖪•▫
✁⊠⓿◷⏍♎ ☎✁❑➚♑✍•♘ ⬀☠✏&⌦☺♦③♉⑩⬃❐❐📖
✍♦✎ ♦❑➔♎ ⬀⛢♦🖂 🗐 ✍♦☼⬉❷♉➲⬂▦❼☜ ⌧⋎✏❻♘♦↘
✍❑&❸♉▫ ✏⊠③✏❻ ☎ ◴♉○⚘🖂 ☹➚🠗▫🖪⍓⤯⬃➔♦✌⬄♋✍✁
❑⛢➚🖆 ⬉❷♉♓✎⍓⑨➔✍ ⬲⚘✏⬀ ⍃☹➚♉♑❐📖 ⬉⛬✁⊠⓿♦⬉
☎✁❑←•♦🖮⇳◷❒🕯•▫ ✍❑&✏♒▥♦❻ ⚘❷⬂✎❒🕯⚘🖂 ◎➚⬄✏⊠★
⍓🖮♉♑◷⊠⓿⊠🖆 🗐 ⬀☠⬋&←☸⬁▤◷✽○♦✎ •♦⚘◑ ✁❽♦❷⬉③ ••
♦×✓♉✎⚘❷⇳⤯←☺⬂♑✍✁ ♦⏵⬀❑•◑⬂♑✍✁ ❽⚘❽⬂♑•♰
⬲⚘⚘⬀ ([15])

ژباړه: دعاديانو قوم چي کله وريځ وليده چي د مځکي پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي(الله ﷻ وفرمايل) نه داسي نه ده بلکي دا هغه عذاب دئ چي تاسويي د راتلو ژر غوښتنه کول(او پيغمبر ته به موويل: که ته رښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور
([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې دو دانيو پرته هيڅ نه پکښې ښکاريدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.([16])

فايده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه ويريږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکريم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځې د راتګ په وخت کې به دتيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته يو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وينو بيا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ويريږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبد الله ﷺ فرمايي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کې يوه ورځ دورځې تياره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ويل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شيان راتلل انس ﷺ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه ويريدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.([17])

([16]) بيان القرآن
([1717]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: په اوس وخت کې لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وې راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلک خو پرېږده بلکې خاصو خلکو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کې ددې سوال په جواب کې فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نيولو په وخت کې د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کې د اصحابو کرامو سره دا فکر و چې رسول ﷺ به د لمر دترندي نيولو په وخت کې څه کوي او دا به يې ويل: چې ددې کار خبرنه دي وسي. کله چې به لمر ترندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چې د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چې رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به يې لمونځ اوږد کړی دومره به يې اوږد کړی چې خلک به بې هوښه پربوتل په لمانځه کې به يې ژړل او فرمايل به يې: اې خدايه ﷻ! تا زما سره وعده نه وه کړې چې ستا په شتون کې به پر دوی عذاب نه راولم؟ او نه به په داسې وخت کې عذاب پرې راولم چې دوي په استغفار اخته وي؟ (يعني اې الله ! دا ترنده ليرې کړې).

الله ﷻ په سورة الانفال کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم، نه په داسې وخت کې عذاب پرې راولم چې دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

⬀☠←♑♦✍✐♋⓿⌧➔⬉⓿♎♐ ✦✎✍✁ ♏♍♎•📄 ✍♦✌♦❒

✦✎✍✁ ♏♍♎⌧✍ ✍♦✌♦❒ 📄 ⬀☠✌✐⓿♎▫ ✽☄☼❒📖♦❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇱❷⊗▦⬂⬄♦✌⬄○□④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✍✐ℯℴ⓿⌂➔⇱✌
.(18) ⬆✕✕⬀

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال دا چي ته په دوی کي يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال دا چي دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◄ و خلکو ته داسي نصيحت وکړی: که چيري لمر يا سپوږمۍ تر نده ونيسي نو وو بربږئ او د لمانځه و لوري ته هڅه وکړئ زه چي کوم څه کوم دآخرت حالات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمۍ ترنده) و ليدل لمونځ کوئ، د عا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار يې په لمانځه کي د آيات وايه:

⬀☠⬋&□✠⊗✉♦▫ ⬀☠⬋&⬀▯✐ℯℴ⓿⌂➔➔✍ ♌⊗◑
⬀☠←♑♦♐◉ ⬀❷⊗▦⬂⬄♦✍ ♌⊗◑◆❒ ☎ ☒⍝←⑩✍♦⌛⊗⇱
↓❽③✎⓾⌂➔⬂♐◉✍✂ ❁●☼❒🕮 ⌂⌨✱☼⊗✉♦▫
(19) ⬆⇨⇨⊗⬀ ◐⚐⑩⬁▤◘♦⬂💻✍✂

ژباړه: (اې خدايه !) که ته دوی په عذاب کړې (ستا اختيار دئ) ، دوی ستا بنده گان دي (مالک اختيارلري چي خپلو بندگانو ته دگناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدہ الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) ([20])

د امام ابو حنيفة‌﷬ په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❒◆⓿⬂♌︎✌︎✁ ☎✁❐↓❽◷♦☜⬂✌︎✁◆❒
([21]) ⬉⌘✘⬀ ♦♌︎❒↖✍︎⊠❷⇳↗↖☺︎⬂♌︎✁ ✍︎❑&︎✍︎⑨❒🕮

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلګ به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلګو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ﷛ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ﷛ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلې سردار يې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلنې زيری ورکړی دئ او دايې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ﷛ جنت ته داخليږي دده مبارک ددومره فضليتو سره ـ سره بيا هم د الله ﷻ څخه دومره

([20]) بيان القرآن
([21]) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېرېدئ چي ويل به يې: کاشکي زه درخته وای چي پرې سوي وای کله به يې ويل: ارمان چي زه هم وابنه وای چي يو حيوان خوړلی وای او کله به يې ويل ارمان چي زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړی يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلی يې وکښی او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، د درختو په سايو کي ګرځې او پر تاباندي د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چي ابوبکر هم ستا په څېر وای يعني دا يې د الله ﷻ دوېري خوښه وه چي حيوان وای.(22)

ربيعه اسلمي رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر رضي الله عنه په منځ کي څو خبري زياتي سوې ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چي پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ويل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووايه چي بدله خلاصه سي او آخرت ته شی پاته نسي ما دويلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وويل چي ووايه که يې نه وايې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړی، دی ولاړ سو او دولاړی پدغه وخت کي د بنو اسلم د قوم څخه څه خلک راغلل او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چي خپله يې هم زياتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوي مادې خلکو ته وويل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق رضي الله عنه دئ که دی خوابدی سي نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سي او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ را څخه ناراضه سي نو بيا د ربيعه په هلاکت کي څه شک سته؟ ربيعه رضي الله عنه فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

(22) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخيستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووايه چې ابوبکره ! تا دې الله ﷻ معاف کړي.

فايده: داد حضرت ابوبکر صديق ﷺ د الله ﷻ دوېرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صديق ﷺ ته بدله اخيستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی يې و ربيعه ﷺ ته خپله خواست وکړی او بيا يې د نبيﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربيعه ﷺ بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبري يو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخيستل کېږي او يا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمرﷺ حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر ﷺ به زيات وخت يوه کڅوړه واخيسته او وبه يې ويل ارمان چې زه دا کڅوړه وای کله به يې ويل ارمان چې زه خپلې مور نه وای زېږولی يوه ورځ يو سړی ورته راغلی او ورته وې ويل: فلانکی سړی پر ماظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړی په يوه دوره وواهه او ورته وې ويل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځې او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وايې چې بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستي يو سړی پسې ولېږه او هغه يې راوغوښتی او دوره يې په لاس ورکړه ورته وې ويل اې سړيه ! ته ما وهلی يې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وويل ماته د الله ﷻ لپاره بخښلی يې.

حضرت عمر ﷺ کورته تشريف يووړی دوه رکعته نفل يې ادا کړه بيا يې خپل ځان ته وويل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدايت درکړی، ته ذليل وې الله ﷻ عزت درکړی بيا يې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته يو سړی راځي اودرته وايي چې زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پوري پرځان ملامتي ويل.(23)

دحضرت عمر ﷺ مربی (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ــ24) نومي ځای ته تلم يوځای مې په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندې به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه پرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو ومو ليدل چې يوه ښځه ناسته ده ځو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندي اور تري بليږي مورږ سلام ورته وواېه اودنژدې ورتلو اجازه مو ځني واخيسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځني وکړه چې دا کوچنيان ولي ژاړي؟ ښځي ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چې په ديګ کښې څشي دي؟ ښځي ورته وويل دا ديګ مې دکوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی اوپر اور مې ايښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځي زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمرﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ويل اللهﷻ دي پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځي وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وايي چې زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونۍ (بوری) کښې يې د بيت المال څخه څه اوړه، خورماوي، وازګه، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندې يې کښېږده، دوه درې واره مې ټينګار وکړی چې زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وویل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چې د قیامت په ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چې ګونې دده پر ملا باندې کښېږدم ،حضرت عمرﷺ په ډېره چابکۍ سره د ښځې و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلته چې ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښې څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیګ ته واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وایي دده مبارک دږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چې ړېره یې په دود توره سوه ددې څخه وروسته یې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چې پاته سوه هغه یې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ویل الله تعالیﷻ دې تاته د خیر بدله درکړي ته ددې وړ یې چې د عمرﷺ پر ځای باندې خلیفه سې.(ښځې دا خبره له دې امله وکړه)چې ښځې دی نه پېژانده چې امیر المومنین دئ ، عمرﷺ دې ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چې ته خلیفه ته ورسې مابه هلته پیدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېرې پر مځکه کښېناستی د لږ ناستې وروسته روان سو او وې ویل: زه له دې وجهې څخه کښېناستم چې ما دغه کوچنیان په ژړا لیدلي وه زما زړه و غوښتل چې لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.([25])

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښې زیات وخت سوره کهف،طه او داسې نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چې اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښې سورة یوسف لواسته کله چې دې ځای ته راورسېدئ :♤•✍✌♦

☑❼⚠❄⬃❽⇖❍◆❐ ✍⚐☐ॐ♦✉ ☎✁❑⬀▤⇳⮝❒🕮 ✏✍⌼☺❄✡⚠✆

([25]) اشهر مشاهیر منتخب کنز العمال

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

●● ♐♦♋ ★✐♐✃ ♫⇗♎♋ ⇱☠■◘⇳⇱❒🕮◆❒ ★✐♐✃ ❼■🖫♎◗
✍⬧➔✐◘■☺←❑♍♫ ⬀♎♎⬁ (²⁶) نو د ژړا له وجهې يې اواز بند سو تر خولې يې رېږ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فايده: داد الله ﷻ د وېرې څخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه څخه يې لوی ــ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ يعني ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه ، حاکم نه بلکې يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس ﷺ نصيحت

وهب بن منبه ﷺ فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس ﷺ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د يوې ډلې خلګو څخه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده څخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چې د الله ﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د الله ﷻ د وېرې څخه خاموشه وي حال داچې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکې وي، ويونکې وي، پوهه لرونکې وي خو د الله تعالی ﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهې څخه يې زړونه مات وي او ژبې يې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پيدا سي نو نېک

(²⁶) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسې وي لکه چې ومې ویل) نو تاسو و لې دومره لېرې سوي یاست ؟ یعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمایي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم یو ځای ونه لیدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباس په د اللهﷻ د ویرې څخه دومره ژړل چې هروخت به یې په مخ کې داوښکو دبهېدو له امله دوې ښې د نالو په څېر معلومې وې.

په پورتنۍ قصه کښې عبدالله بن عباس د نیکو کارونو لپاره یوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چې هر څوک د اللهﷻ د لویې فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بیا هغه یقناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښې یعني ۲۴ ساعته کښې په دغه ډول یولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښې د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا یوه مشهوره غزا ده او د رسولﷺ وروستۍ غزا ده کله چې رسول اکرمﷺ ته خبر ورکړل سو چې د روم پاچا پر مدینه منوره د حملې کولو اراده لري یو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدینې ته راځي نو رسول اللهﷺ د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمیاشتي پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدینې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چې سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهې نبيﷺ صفا اعلان وکړی چې د روم د پاچا مقابلې ته څو تیاري وکړی ، نبيﷺ پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چې حضرت ابوبکر صدیق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول اللهﷺ ورته وویل چې اې ابوبکر صدیق ! د کور خلګو ته دې یو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وویل: چې د کور د خلګو لپاره مې اللهﷻ او دده درسولﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷜ ددې غزاء لپاره د خپل کور نیم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب ځلورم شمېره کښي راسي، حضرت عثمان غني﷜ ددريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښي د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقيقت کښي د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او د نبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلي خوا د ټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخي وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او د رسول الله ﷺ سره روان سول يوا ځي منافقان ، معذورين، ښځي، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چي په مدينه کي ورته اړتيا وه او يادا سي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښي پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړې:

⌧⍝⍈❏⬧❒🕮 ✎✍♦✌ ✁⬧➊✈➋ ✎⬄✉✆⬆✎✍✁ ➐■✍♦ ⬧⬧♦❒
✎✍♦✌ ←⑨⬀♉❒🕮 ✋⬧ ❁✰⬧▫→⬧ ⬄⚐←♑■⬧✉☺⬄⬧♦✌✉♐
☎✁❑⬆♐♦❑⬧✍ ✉❍⬂⓿■⬧♦⬉ ⬀☠→⌛→⬧✉⬀⬃❑❒🕮
⬀➚⬂✌⊙✍✎✍✁ ⌘♊✉✌↓⬆⓿✉▦⬧✍ ⬄⚐←♑⬉⬉⬉⓿⇳⬉❒🕮❑❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑→✆✎⊞☪↖③ 👓♦👌 ☎✂❒←⑨⇦♑⬩⑥ ⬝⬩❒🕮 👓🕔☼♦❽⌂❍
(27) ⇧✍✗⇨

دیادوني وړ ده چي درې کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به يې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب رضي الله عنهم د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو رضي الله عنهم ته يې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فايده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چي د خپلې قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چي زلزله وسي د هغه ځای څخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب رضي الله عنه غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو څخه پرته د اتياوو څخه زيات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلک هم وه ، ددې څخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلکو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چي الله جل جلاله ددوی بيان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (۹۲)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَرِ.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلکو ته ویل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

یعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمایي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلکو څخه علاوه درې ریښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شریک سوی یو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن امیه ﷺ او دریم مراره بن ربیعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصیل سره بیانوي وروسته به راسي، د مراره بن امیه ﷺ باغ ښه د میوو ډک و فکر يې وکړی چې که چیري زه ولاړ سم نو ټوله میوې به ضایع سي زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چې په حقیقت پوه سو نو دباغ ټولي میوې يې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړي ځکه دغه میوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان یو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل شریک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقیقت پوه سو نود زړه له درده يې د ټولو قریبانو سره د اړیکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړیکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وي.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احادیثو کې زیاته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصیل سره داسي بیانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کي دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کي چې شتمن وم ما پدغه وخت کي دوې او ښاني درلودې او بل هیڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل څرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم ليري و او د دښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پټولای سوای کعب ﷺ وايي پدغه وخت کي ميوې ببيخي پخې وي ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوې ورځو کښي به ځان تيارکړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازې به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يابه معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښي خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د رېښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چي کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت واوسېدئ چي د خلګو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا غو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کې زه حاضر سوم او سلام مي ووايه نبي ﷺ د خوابد تيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چي نه زه منافق يم او نه مي په ايمان کي شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آياتا او ښاني نه وي رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چي د هغه قهر څخه به مي په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چي که چيري نن تاسو په درواغو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چي الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رېښتيا درته وايم حقيقت دا و چي قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او څومره چي زه په اوس وخت کي فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رېښتيا دي وويل بيا يې راته وويل چي ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلګو پرما ملامتي وويل: چي تا ددې څخه مخکي هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چي آيا داسي يو بل څوک سته چي داسي معامله ورسره سوي وي خلګو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسي خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړې او نبي ﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې یې درکړی یو هلال بن اُمیه ؄ او دوهم مراره بن ربیع ؓ دی.کعب ؄ فرمایي: ما دوه نور نېکان کسان ولیدل چې بدریان هم وه (یعني دبدر په غزا کې یې ګډون هم کړی و) زما په برخلیک راسره شریک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هیڅوک به زموږ سره خبرې نه کوي.

دا قانون دئ چې هغه چاته څوک غصه کوي چې د هغه سره یې اړیکې زیاتې وي او مینه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کیږي چې په هغه کې اهلیت وي د چاسره چې داسې استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبي ﷺ د منافقینو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهلیت موجود و. کعب ؓ فرمایي: خلګو زمونږ سره خبرې پرېښودې ګویا زموږ دنیا بدله سوه آن تر دې چې پر موږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردې سوه هیچا خبرې نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سې نو تر پایه پورې به خلګ زما سره خبرې نه کوي او د مړینې پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هیچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پورې و زما دوه ملګرې دپیل څخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې یو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځېدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هیچا خبرې نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مې واچوی او په ډېره غور به مې د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که یا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبي ﷺ ته به مې پټ۔پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که یا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به یې وکړی په همدې تر تیب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبرې نه کول ډېر دروند تمام سو یوه ورځ د ابوقتار ؓ پر دېواله وختم ابوقتار ؄ په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره یې ډېرې اړیکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته ووايه ابوقتاده ﷺ جواب نه راکړی بيا مې دوهم ځل سلام ورته ووايه بيا يې جواب نه راکړي دريم ځل مې بيا سلام ورته ووايه ده مبارک راته وويل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهيږي ددې خبرې په اورېدو سره مې د سترګو څخه اوښکې رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدينې بازار ته ولاړم که مې کتل يو عيسايي قبطي د غلي خرڅولو لپاره راغلې دئ او د کعب ﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عيسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط يې ماته راکړی په خط کې ليکلي وه: مونږ خبر سوی يو چې ستاسو پيغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دې دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه مونږ به دې مرسته او ملاتړ وکړو (دا د دنيا قانون دئ چې مشر د کشرانو داداب او تربيې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف خوک يې کوشش کوي ترڅو بلې خواته يې ولمسوي او تربيه يې ضايع کړي آخريې خير خوا جوړ سي) کعب ﷺ فرمايي: ما چې خط ولوستئ (انا لله) مې وويل چې زما حالت اوس تر داسې اندازې رارسېدلی دئ چې کافر اوس زما طمعه کوي او زما د اسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خوزه په يو بل غم اخته سوم خط مې راواخيستی يو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله! ددا اعراض او خوابديا له وجهې زما دغه حالت دئ چې اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کې څلوېښت ورځې پوره سوي وې چې د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته يې وويل: چې خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وويل: ايا زه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وويل: يا بلکې بيلتون غوره کړه ما خپلې ښځې ته وويل: چې د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پورې چې زما په اړه الله ﷻ فيصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د يو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پيغام ورسول سو د هلال بن اميه ﷺ ميرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست يې ځني وکړی چې هلال سپين ږيری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت خوک به نه وي که يې د حال او احوال معلومولو لپاره څوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه! تاته دي خوشخبري وي! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ما هم اغوستي کالي وکښل او زيري ورکونکي ته مي ورکړه، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابوطلحة ﷺ راوړاندي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﭬ وایي کله چي زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مي سلام وو ایه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالی رڼا یي په مخ کي بریښیدل رسول الله ﷺ چي به خوشاله و نومخ به یي د سپوږمی په څېر بریښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چي زما ټوله جایداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کي ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصیبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وویل: چي ټوله مال مه صدقه کوه چي د تنګسیا سره به مخ سې بلکي یو حصه یې د ځان لپاره پرېږده ماورته وویل چي ښه دئ د خیبر حصه دي پاته وي کعب ؓ فرمایي: ماته ریښتیا ویلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چي ټول عمر به ریښتیا وایم. ([29])

فایده: دا داصحابو کرامو د الله ﷻ څخه د ویري یوه نمونه وه چي کعب ﭬ په ټولو غزاو کي شریک سوی و صرف په دغه یوه جګړه کي شریک سوی نه و دومره زحمتونه یې پر ځان تېر کړه هر څومره زوروني چي ورکړل سوي ده یې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځي یې په ژړا تیري کړې او د کوم مال له وجهي څخه چي ورته پېښه سوې وه هغه یې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چي طمعه وکړه پدې هیله چي دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو ر هم پر خپلو کړو پښیماني وکړه او دایې هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چي زما دین دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چي اوس کافران طمعه راته کوي چي ددینه څخه مي بې دینه کړي.

موږ مسلمانان یو د اسلام ټول احکام زموږ په وړاندي پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چي تر ایمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کي یې څومره خلک کوي؟ او

([29]) (درالمنشور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې يې کوي هغه يې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ايسته کښېږده ځکه په هغه کې خو مال مصرفيږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تيا او د قبر ياد

نبي کريمﷺ يوه ورځ مسجد ته تشريف راوړی يوه ډله خلګ يې وليدل چې خاندي او د خندا په وجه يې غاښونه سپين معلومېدل رسول اللهﷺ ورته و فرمايل: مرګ ډېر يادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر ياد کړئ نو کوم حالت چې زه وينم (يعني خندا) به بيا نه پيدا کيږي پر قبر هيڅ داسې شپه نه تېريږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه ديوازي والې کور يم، زه د خاورو کور يم، زه د نابودۍ کور يم او زه د چينجيو کور يم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وايي ستا راتله دې مبارک وي ښه دې وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک ووينې وروسته نو چې دمړي د سترګو ديد تر کومه ځايه رسيږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او د جنت څخه يوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبويي او ښه هوا ورته راځي. کله چې يو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وايي ستا دراتلو دې مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مي ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووينې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تر داسې اندازې چې پښتۍ يې سره تيري سي بيا اويا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چيري يو مار پر دنيا باندي يو ځل پوکړي نو د زهرو له امله به د مځکي پر مخ يو وابنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قیامته پوري چیچي ددې خبرې څخه وروسته رسول ﷺ و فرمایل: قبر یا د جنت یو باغ دئ او یا ددوزخ یوه کنده ده.[30]

فایده: دالله ﷻ څخه ویره زیاته مهمه او اړینه خبره ده همدا وجه وه چې رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دویرې په زیات فکر کې و.

مرګ یادول د انسان لپاره زیات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چې د انسان لپاره مرګ یادول زیات اړین او ګټور دئ (یعني همدا دمرګ یاد دئ چې انسان دناوړو کارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ﷺ د نفاق ویره

حضرت حنظله ﷺ فرمایي: یوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کې ناست وو چې رسول الله ﷺ و عظ وکړی داسې وعظ و چې زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکې و بهېدې او خپل حقیقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ﷺ فرمایي: کله چې زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مې راته راغله ددنیا خبرې شروع سوې د اولادو سره مې د خوښۍ او خندا خبرې شروع کړې د ښځې سره ټوکې او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چې ماد رسول الله ﷺ په مجلس کې زړل دستې فکر راسره پیدا سو چې ته خو منافق سوی یې یوازې د رسول الله ﷺ په مجلس کې داسې یې کورته چې راغلې دستې دې حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستې د کور څخه راووتلم او دا مې وویل چې حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ﷺ په مخه راغلی ده مبارک ته مې وویل: چې

(30) (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وویل: سبحان الله هیڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بیان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست یو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بیان کوی موږ داسي سو چي ګویا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷺ و فرمایل: چي دا خبره خو ماته هم پیښیږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وویل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمایل: څه پېښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷺ وویل: یا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست یو نو ته ددوزخ او جنت بیان راته کوې موږ داسي سو چي ګویا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بیان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمایل: که چیري هغه وخت تاسو داسي یاست لکه زما په مخکي چي یاست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملائکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله کله. ([31])

فایده: دانسان سره انساني اړتیاوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چیښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شیان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه یې امید کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه دا شان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتیاوو سره لاس او ګریوان دئ نو ټول عمر په یوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بیا به یې هم دا ویل چي منافق سوم او د منافق کېدو ویره به

([31]) (احیاء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چې وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد ګمانۍ دي ، د کوم چاسره چې عشق وي نو زر بد ګمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چې په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چې څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويرې بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو، حديثونو او د اولياؤ په واقعاتو کښې چې څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چې سړی ځان پوه کړي چې د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چې په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چې ده مبارک ورته وويل: چې د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چې صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

↓↗✐✍⍓☺○○♈✍✁ ♉✌☼☽♦⌖♦✍✁ ✁⬧❶⧄✉⬧▫

⬀♌✍⍓♎♉♎⑨♈✍✍☒✍ ☪□⍓⑩⬀❻◆❐ ⇧✌☼♦☼♔⬧▤⬧▫

(32) ⬅▩⍌⬀

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سو او وې ویـل: آه کومـه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما بـه څه حال وي. هـای ! زبـه برباد یـم. رول ﷺ ورتـه وویل: ستا ددې ژړا له امله ملائکې هم پـه ژړا سوې. يـو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړی بیا کښېناستی د برېې و ژړل او وې ویل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فریاد کوم. رسول الله ◄ ورتـه وویـل تا نن ملائکې وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ د برېې ژړل دده مبارک ښځي چي دی پـه داسي حالت کي ولیدئ نو داهم پـه ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷺ پوښـتنه ځني وکړه چي و لـي ژاړې؟ دې ورتـه وویل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورتـه وویل زه خو پـردې پـه ژړایـم چي پـر دوزخ باندي تېرېدل ستـه ګوره چي زه بـه خلاص سم او کـه بـه هلتـه پاتـه سم (33)

زراره بن اوفي ﷺ پـه يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

(34) ⬅♉⬀⌀❻❐➔♔✍□☪♈✍✁ ❼⧄✗♦❷✎☽⬅☼ ✁⬧❶⧄✉⬧▫

نو ژر پرېوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته يې يو وړی.

حضرت خلید ﷺ يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندیني آیات ته راورسېدئ:

▤ ♉☠⬀❑❑☼▫✈✍✁ ➔❑⬧☽⌀★✐✁⬧❶ 🖫▪⬂▦♦☼ ❻✍↗✍

⬀☠➔▤◆❻❑⇖♉⬆🕮 ☞♍⬀❑⅄▫◆❑➔✍ ✍⍓☺✵☼⧄☽◆❐

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)
(33) (قيام الليل)
(34) سورة المدثر الا ية ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

(35)

نو دغه آیات یې په تکرار سره وو ایه دیوه کونج څخه نابیره رږغ وسو چي تر څو به دغه آیات وایې ؟ ستا په بیا بیا ویلو سره څلور پیرانان مړه سوه.

د یوبزرګ قصه یې لیکلې ده چي قرآنکریم یې وایه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

(36).

نو یوه چیغه یې و کښل و تپېدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضیل یو مشهور بزرګ دئ فرمایي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړی ته د هر لوري څخه خیرښیي.

د حضرت شبلي نوم تولو اورېدلی دئ ، دی مبارک فرمایي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلی یم ماته داسي دحکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هیڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمایي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېري نه جمعه کوم او نه دوې بې فکری پرې راولم کوم څوک چي په دنیا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)

(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو بړېدئ نو په آخرت کې يې بې فکرې ورکوم يعني دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چي د الله ﷻ څخه وويرېږي دهغه څخه به هر شی ويرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويرېږي نو هغه به دهر شی څخه ويرېږي.

يحيي بن معاذ؈ فرمايي: که څوک دالله ﷻ څخه دومري وو يرېږي لکه د مسکنت څخه چي ويرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني؈ فرمايي: د کوم زړه څخه چي د الله ﷻ ويره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چي د الله ﷻ د وېري او ښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چي دالله ﷻ د وېري څخه ورپيږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه د درختي څخه چي پاڼي رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: څوک چي دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي د هغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدې چي د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر ؓ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه)په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشي؈ يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ايا ستا په امت کي داسي څوک سته چي بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چي خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چي فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکي څاڅکی دئ چي دالله ﷻ د وېري څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چي د الله ﷻ پـه لاره کي توی سي.

په بل روايت کي راغلي دي چي اوه کسان بـه د عرش تـر سيوري لاندي ناست وي يـو هغـه کس دئ چي په يوازي والي کي يې د الله ﷻ د وېري څخه اوښکي تويېږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چي ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر ﷺ چي به کله ژړل نو اوښکي به يې پر مخ او ږېره تويېدلې او ويـل بـه يې چي ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چي ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چي په اوښکو لونـد سوی وي.

د ثابت بناني ﷺ سترګي خوږ سوې يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبري وعـده وکـړه سـترګي به دي ښې سي هغه وعده داده چي مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کي خير نسته چي نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة ﷺ فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيږي: ليونتـوب، خوشـالي، رياکـاري، درد ، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېري څخه ، همدا ژړا چي د الله ﷻ د وېري څخـه وي غـوره ژړا ده چي په يوه اوښکه باندي د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار ﷺ فرمايي: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده پـه قـدرت کـي دئ کـه زه د الله ﷻ د وېـري څخـه وژاړم او اوښـکي مـي د سـترګو څخـه تـوی سـي دغـه ژړا ماتـه تـر هغـه صدقي غوره ده چي د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسي ارشادات سته چي د اخبره ثابتوي چي د الله ﷻ په ياد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کيميا ده او ډېره اړينه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چي لكه څرنګه چي د الله ﷻ څخه سرى و يريږي په دغه اندازه بلكي زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد كوي او د اميد په كولو كي به كمى نه كوي ځكه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډېره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دى مبارک فرمايي: كه په ورځ د قيامت اعلان وسي چي ټول خلګ جنت ته ځي يو كس به دوزخ ته ځي لابه هم زما دا وېره وي چي هغه كس خو به زه نه يم ، او كه داسي اعلان وسي چي ټول خلګ دوزخ ته ځي يو كس به جنت ته ځي لابه هم زما اميد وي چي هغه كس به زه يم.

نو پكار ده چي و ېره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه كړل سي دواړو فكر كول پكار دي په ځانګړي ډول د مړيني پر مهال د اميد فكر كول زيات پكار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: په تاسو كي دي څوک نه مري مګر په داسي حالت كي دي مړ سي چي الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل﷬ چي كله وفات كېدئ نو خپل زوى يې راوغوښتى او ورته وي ويل چي ماته داسي حديثونه واوروه چي و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو كرامو﷡ د پرهيزګارۍ او مسكنت بيان

د مسكنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه كوي چي مسكنت رسول ﷺ په خپله اختيار كړى او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په كتابو كي جمعه سوي دي چي د هغه نمونه بيانول هم ګران كار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دى مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ما ورته وويل: اې خدايه! زما دا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډۍ وخورم او دوهمه ورځ وږى سم تا ته زارى وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړئ دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او د هغه په امتې کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- د دنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندې د عمر ﷺ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستى و چې يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وخو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کې اوسېدئ دا خبره په خلګو کې مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړى دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کې په کور کې و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلى وې ليدل چې اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او د رسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ؓ خپلې لور حفصې ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ؓ ورته وويل: ته اوس ژاړي ايا ماته نه وې وېرولې چې د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کې د منبر سره يوه ډله خلک ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلی چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل يو مريی (غلام) حضرت رباح ؓ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې يې ځړانده کړي دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت ربا ح ؓ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: عمر ؓ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ؓ راغلی و عمر ؓ ته يې وويل: چې رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ؓ بيا د منبر سره کښېناستی بيا يې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ؓ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ؓ په لوړ اواز وويل: اې عمره ! رسول الله ﷺ تاته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ؓ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې ليدل چې رسول الله ﷺ پر بوريا (چټايي) باندې ستونې ستخ پروت دئ او يو شی سربېره باندې هوار دئ په بدن مبارک کې يې د بوريا نښې دورايه ښکاري تر سر يې د څرمني يو بالښت لاندې دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ؓ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواية د سلام څخه وروسته مې د ستي و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا ، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ قريشي خلک وو پر ښځو باندې برلاسي وو د انصارو نارينه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځې و ليدې نو زموږ ښځو هم اثر ځني و اخيستی همدا ډول مې يوه نيمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندې سو. عمر ؓ زياتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان يې درې نارنګ سوي څرمني او يو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلې زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وویل: ولې ژاړې؟ ماورته وویل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوریا نښې معلومیږي او د کور ټول سامان دي دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بیا مې ورته وویل: اې د الله رسوله ! ته د عا وکړه چې ستا په امت کې د پیسو او شتمنې پراخې راسي د روم او پاریس خلک ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ینې سره دومره شتمن دي، قیصر او کسرا د ویالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده یې دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ ښکته وهلی و پدغه وخت کې کښېناستی او وې فرمایل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کې پروت یې د آخرت نعمتونه او شتمنۍ تر دنیا غوره دي کافرانو ته په دې دنیا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سیږي مور ته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسیږي. عمر رضي الله عنه وویل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فایده: دا ددین او د دنیا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چې په بدن مبارک کې یې د بوریا نښې ښکاریدې او د کور ساز او سامان یې هم معلوم سو تاسو ولیدئ چې یو چا ښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتیا ورکړه.

د حضرت عایشې رضي الله عنها څخه یو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمایل: یوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې رضي الله عنها څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمایل: د ګونۍ ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بیا به پر پرې واتی دا مبارکه وایې: یوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې یو څه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وویل: ما ښام دې څشې غوړ ولی و؟ ما ورته وویل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

---

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل بېرته یې هغسې کړه لکه پخوا چې و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکی جوړېږي.[40]

موږ ته و ګوره چې پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندې بیدیږو الله ﷻ څومره پراخې راکړې ده موږ ددې پر ځای چې د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناري وهو.

٣- حضرت ابو هریرة ﷺ د لوږي په حالت

حضرت ابو هریرة ﷺ یو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بیا یې ځان ته وویل: څه به وایي اې ابو هریرة! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دې هېر دئ چې د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به د لوږې څخه بې هوښه پروت وې خلګو به لیونی ګڼلې او پښه به یې پر څټ در کښېښودل او حال دا چې لیونتوب نه و بلکي لوږه وه.

فایده: یعني ابو هریرة ﷺ به څو ورځي په نهاره تېرولې بیخي زیات به وږی و آن تر دې چې بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چې لیونی سوی دئ. ویل سوي دي: چې د هغه وخت دا دود و چې څوک به لیونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ایښودله دا ددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابو هریرة ﷺ په خلګو کي زیات صابر او عابد انسان و ورځي، ورځي به یې په نهاره باندې تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بیا هم ابو هریرة ﷺ لوی عابد و یوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به یې ډکه کړه تسبیح به یې پرې ویلې کله چې به خالي سوه نو مینځي به بیا ور ډکه کړه او ورته

[40] : شما ئـل

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به يې دا دده مبارک عادت و چې شپه به يې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعني يوه حصه به ده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).([4])

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به ترېوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به د سهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🏛 راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې ځنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيرې ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چې ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تـذکـرة الحـافـظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبیده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول یې یو مهاجر ته مقرر کړی و یعني تر دغه نه زیات او نه کم وو.

یوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي یو خواږه شی ته مي زړه کیږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وویل: زما سره خو پیسي نسته چي دا شی درته رانیسم؟ بي بي ورته وویل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پیسي سي چي زه هغه شی په واخلم ده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي یو اندازه پیسي سره یو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمایل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پیسې چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بیت المال څخه زیاتي راکول کېدي (ځکه مونږ په بیت المال کي دومره حق لرو چي ګزاره په وکړو نو تاچي دومره پیسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پیسو ګذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پیسې چي بي بي جمع کړي وي هغه یې بیرته بیت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي یې د خپلي تنخواه څخه دومره پیسې کمي کړي چي بي بي جمع کړي وې.

فایده: دومره لوی خلیفه چي لومړی یې خپل تجارت کاوه او دده اړتیاوو لپاره یې بسنه کول لکه څرنګه چي دده داعلان څخه هم معلومیږي او هغه روایت یې هم تائید کوي کوم چي په بخاري شریف کي د عایشې ﷺ په روایت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خلیفه جوړ سو نو وې فرمایل: چي زما قوم ته دا خبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره یې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتیا ده اوس زما لپاره د بیت المال څخه یو څه مقرریږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعایشې ﷺ ته یې وصیت وکړی: چي زما په کور کي که د بیت المال څخه یو شی و هغه و نوی خلیفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمایي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پیسي نه وې مګر یوه د شیدو اوښه، یوه پیاله او یو خادم و په ځینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو د بیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلک راټول کړه او پوښتنه یې څني وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلي ، بیلي اندازې دده د تنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه څني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقره سي ښه به وي چې ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ ، حضرت عثمان ﷺ ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر AA د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سي څکه هغه په یوه تنګ حالت کي ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷺ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سي نو دوی حفصة▲ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې▲ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصة‬ د عمر‬ په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره يې ورته وکړه د حضرت عمر‬ په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بيا يې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصې‬ ورته وويل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بيا به يې نومونه درته وښيم حضرت عمر‬ ورته وويل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به يې وربدل کړم يعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به يې نښې معلومې سي بيا يې ورته وويل: اې حفصې ! درسول الله ‬ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصې‬ ورته وويل: دوې ګيردې رنګه جامې وې چې رسول الله ‬ به د جمعې په شپه يا ورځ او يا به يوه ډله خلک راتله ده مبارک به اغوستې بيا يې پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ‬ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ ؟ دې مبارکې وويل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه يوه ورځ مو د غوړو د تيم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبي ‬ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو يې هم وخوړله بيا عمر‬ پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې دنبي ‬ ښه بستره څنګه وه؟ حفصې‬ ورته وويل يو غټ ټوکر و چې رسول الله ‬ به په ګرمۍ کښې غبرګ هوارا وه او په ژمي کښې به يې نيمه خوا لاندې او نيمه خوا به يې سر برېره پر ځان واچول.

عمر‬ وويل: اې حفصې ! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبي ‬ خپل طرز العمل يوه اندازه مقرر کړی و او دآخرت په اميد يې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ‬ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو يعني رسول الله ‬ او حضرت ابوبکر‬ مثال داسې دئ لکه درې ملګرې چې پر يوه لاره روان وي لومړی يو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسيږي بيا دوهم کس دهغه اول ملګرې تابعداري وکړي او ورپسې ورسيږي بيا دريم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به يو ځای سم او که مې لاره بدله کړه نو هيڅ کله به ددوی سره يو ځای نسم. ([43])

فايده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چې ددنيا پاچهان به ځنې وېرېدل او رپيدل څومره زاهدانه او سپېڅلې ژوند يې کاوه.

يوه ورځ يې خطبه ويل لونګ يې ددوولسو پينو څخه جوړ وو او يوه پينه د څرمنې پکښې وه.

يوه ورځ په خطبه کې څه ځنډوالی راغلی کله چې دی راورسېدئ نو معذرت يې وغوښتی او وې ويل: زما څخه پر کالو مينځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مې نور کالي نه درلوده.([44])

يوه ورځ حضرت عمر ﷺ ډوډی خوړله غلام (مربی) ورته راغلی او ورته وې ويل: چې عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چې عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷺ د ډوډی خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډی خوړل پيل کړل هغه ډوډی داسې زيږه وه چې ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: چې تاسو ته دميده اوړو ډوډی هم رسېدلای سې عمرﷺ وويل: ايا ټول مسلمانان دميده اوړو ډوډی خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: يا ټوله يې نه خوري. عمر ﷺ ورته وويل: افسوس ته غواړې چې زه ددنيا خوندونه په ژوند کې خلاص کړم.([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکې په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښې سته.

([43]) اشهر

([44]) اشهر

([45]) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ځوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو د اتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښېته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر څان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۶- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ځوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامي ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دي د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ما ورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستي او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما د متوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي څلور ورځي پاته دي که دي په دغه څلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کي زما ټول پور را راپوره نه کړی نو په بدل کي به تا بوزم او غلام به دي کړم د پخوا په څېر به حيوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړی ماټوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چي وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بيا مي ورته وويل: چي اې دالله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مي راواخيستل ځکه دا زما د سفر سامان و او دسهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما دالله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالی، خوشالی مي هغه واخيستي او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورته مي ويل: اې دالله ﷻ رسوله ! دالله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکي کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: دهغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلي پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداييني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چي يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چي يو څه سته ماورته وويل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دالله ﷻ ددوستانو دا غوښتنه وي چي ددوی په ملک کي هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چي د ټولو نبيانو سردار دئ او دټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولي به د نه مال غوښتل نه کوي چي ددنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کي اورېدلي دي چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چي د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندی به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولي به يې وويشلې دوفات کېدو څخه مخکي يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبدالقادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چي زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست تر لنډه وخته پوري وا خلم او ګټه به څني اخلم او په مِلک کي به ستاوي.

د خپل پلار څخه مي ډېر اوريدلي دي چي څو زره قرضداره و او ويل به يې: چي داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددې ډوله څخه د بزرګانو ډېري پېښي سته خو دا ضروري نه ده چي د هر بزرګ رنګ دي يو ډول وي بلکي د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او دچمن په ګلانو کښي د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

٧- د حضرت ابو هريرة ﷛ په لوږه کي د مسئلي پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهریرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چي خپله ملا پرې جګه کړو مابه دلوږې دوجهې څخه ځيکر د مځکې سره يو ځای کړی او کله به مې نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مې په نس پورې ډبرې تړلې وې يو واري زه پر هغه لاري باندې کښېنستم چي اصحاب کرام په پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مې کاوه چي کورته به مې بوځي او بيا به مې د عادت مطابق څه چي په کور کې موجود وي پر هغه به مې ميلمه کړي خو ده مبارک داسې نه وکړه شايد فکر يې بلې خواته تللې و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کې هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسې حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښې يوه پياله د شېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کې يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومې خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوي دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندې وه نوځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصې په وخت کښې ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسې کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښې کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښې کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کې خو مې نه وه خوښه ځکه شيدې ډېرې لږ وې فکر مې کاوه که ټولـه راسې او شيدې وڅښمې نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کې بـه هـيڅ شی نـه وي مګر ماتـه د نبي ﷺ امـر و دمنلو پرته بله چاره نـه وه زه ولاړم ټولـه مې راوسـته نبي ﷺ راتـه وويـل: چې دا پيالـه واخلـه او پـه دوی شيدې و چيښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلې او پيالـه به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې اوماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کې واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايـل: چې اوس خو زه او تـه پاتـه سوماورته وويل: چې بېشکه داغسې ده ، ده مبارک راته وويـل: واخله وې چېښـه مـا وچيښـلې بيـا يـې راتـه وويل نوري وچېښه ما نوري و چيښلی آخر ماورتـه وويـل: اې دالله رسـوله ! اوس زه نـوري نسم چېښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلې.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښې سوال

د نبي ﷺ په خدمت کې څه کسان موجود وه چې يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښـتنه وکړه چې تاسو ددې سړي پـه اړه څـه نظر لـری؟ خلګـو ورتـه وويـل: اې دالله رسـوله ﷺ! دا سړی پـه عزتمنو خلګو کښې دئ په الله ﷻ قسم کوو که چيرې دی د يو چا دنکاح غوښـتنه وکړي غوښـتنه يې منل کيږې که د چا سپارښت کوي منـل کيـږي رسول الله ﷺ چې ددوی خبرې واورېدې چـوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښـتنه وکړه خلګـو پـه جـواب کـې ورتـه وويـل اې د الله رسـوله ﷺ! دا يـو غريـب مسـلمان دئ کـه چيـرې د کـوزدې غوښتنه وکړي نو ځوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منـل کيـږي او کـه خبـرې کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيرې د اول کس په څېر ټولـه دنيـا ډکـه سـي نـو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چې يوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنيا کې يې خبرې ته په درنه سترګه کتل کيږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اورېدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نسته. حقيقت خبره داده چې دنيا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنيا کې دالله تعالې نوم اخيستونکی نسي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنيا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندې د مسکنت راتلل

يو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايې؟ صحابي بيا ورته وويل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته وواية کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيرې ته په خپله خبره کې ريښتني يې نو مسکنت ته ځان تيار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندې مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړې څخه پر کښته په تېزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷭ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبيﷺ دهجرت په اتم کال دخدای تعالي په مياشت کې ددرياب وغاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوی باندې يې حضرت ابوعبيده ﷺ آمر کړی نبيﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل ددوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيسته پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو دحلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او ببرته تګ به ګران سي نو د خلکو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځبېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر دجګړې پرمهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ اولويه خبره ده. کله چې حضرت جابرﷺ د نبيﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دايوې خرما به نو څه کار کاوه؟ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوږه وه نور هيڅ نه وه ددرختې وچې پاڼې به موښدلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ﷺ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ﷺ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ د دې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه د دغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي د دغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا د الله ﷻ د لوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنيا کي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي وروسته پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي وروسته يې پر هغه چا راولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی د ديني مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې د دين لپاره پر ځان تېر کړي دي او د دين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږي، تندي پر ځان تېرولې ، پاڼي به يې خوړلي ويني به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه او اوس موږ د دوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو ﷺ د تقوا په باب بیان کې

د اصحابانو ﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې څوک یې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري یې وکړي. ولې به نه وي چې الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمایي: زه د انسانانو په بهترین قرن او زمانه کې و لېږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترین خلک د رسول الله ﷺ په ملګرتیا کې وساتل سوه.

۱- د نبي ﷺ د یوې جنازې څخه بېرته راتګ او د یوې ښځې بلنه

نبي کریم ﷺ یوه ورځ د یوې جنازې څخه راتلی یوې ښځې د میلمستیا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کور ته تشریف یووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

(47) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوي وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلي و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی واخيستي او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډۍ بنديان و خوروئ.(48)

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښيږي.

٢- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پراړخ اوښتی په بېبيانو کي يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه مارا پورته کړه چې ضايع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر څرنګه چې د صدقې خرما وې نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چې خداي مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

(48) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نوري پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کي ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷛ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷛ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه ونه کړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېر بدم پر هغوی مې منتر ويلې وو دوی زما سره د يو شي وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر ﷛ ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر ﷛ ددې څخه وروسته په ستوني ګوتې چخ کړې او د قي وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅښلې بيا يې قي کړې تر داسي اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تا دې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيري زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما دنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسي راکوه نوري که دي وګټي هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره داوېره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن یوه برخه وده وکړي.(50)

فایده: د حضرت ابوبکرؓ څخه داسې ډېرې پېښې راغلي دي ځکه دده په طبعت کې احتیاط زیات و چې لږ شک به ورته پیدا سو د ستي به يې قي وا هه.

هم دا ډول د بخاري شریف په یو روایت کې راغلي دي چې یوه ورځ یو غلام د جاهلیت په وخت کې د سحر او جادو یو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحیح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پیسې ورکړې غلام په مقرر سوو پیسو کې و حضرت ابوبکرؓ ته دغه پیسې ورکړې ابوبکر ؓ و خوړلې بیا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه یې ټول له قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پیسو کې به د غلامانو پیسې حرامې وي بلکې حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکرؓ د ډېر احتیاط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ؓ د صدقې د شیدو څخه قي

حضرت عمر ؓ یو وار شیدې و چیښلې د هغو شیدو خوند عجیبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شیدې راوړې وې د هغه څخه یې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شیدې وي؟ او د کومې خوا څخه راغلي وي؟ هغه سړي وویل: چې په فلانکی ځنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شیدې ولوشلې ماته یې هم راکړې، حضرت عمر ؓ په خوله کې ګوتې واچولې او هغه شیدې یې قی کړې. (51)

(50) منتخب کنز العمال
(51) مؤ طا امام مالک

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شي سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷜ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین﷫ فرمایي: کله چې د ابوبکر﷜ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې﵂ ته وویل: کله چې زه خلیفه سوم خلګو راته وویل چې که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجې زه مجبور سوم چې یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چې حضرت ابوبکر﷜ وفات سو نو حضرت عائشې﵂ و حضرت عمر﷜ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر﷜ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چې چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو! د فکر کولو خبره ده چې اول خو هغه شی چې ابوبکر﷜ اخیستی څه شی وو یعني یو لږ شی و بیا چې ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستې او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چې دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چې د احتیاط اندازه یې په دریم باب څلورمه شمېره کي وښودل سوه چې بي بي یې د تنګسیا سره دیوه خوږ شی لپاره یو څه پیسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلې عائشې (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چي د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

٦- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايي د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايي په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د بوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه د بوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ ددې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي را غله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو څوک په خوب کي راغلی او راته وي ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.
فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي ددې ظاهري مطلب دادئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

٧- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

([53]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷺ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې ښېتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبرې دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه وواياست ،کميل ﷺ وايي چې علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ دمرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چې يوشی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته ښه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

۱- لومړی دده مال وي لکه چې د عربو داسي دود وو چې دمړي سره به يې دده مال وړی.

۲- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پوري رسوي.

۳- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ورته وويل: چي تاسو لارښوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کېږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چي وروره ته پوهېږې چي پر ما څه تيرېږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سې دايو ورور ورته ووايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کرامو ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښياست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو وويل: اې د الله رسوله ! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټي دي.([55])

([55]) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چیښاک حرام وي د هغه دعا نه قبلیږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چې یې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمایي:

☺︎□&⑨❒🕯❋🕔♦③
☎✂❑➔🖬↗📭 ⇖✍←♌❾❷♍☺︎✂
♑●☼🕔♦⌛✓♒⓿⅄➲♍☺︎✂ ⌘♊♑✌
☎✂❑➔🖬♦🖗▫⇙☺︎✂♦❒
❼♎□❄♎☽ ☎ ☺︎🕐⬩♎🖬🕔✽🕒
♦♌❑➔🖬⍓☺⬃➔⬩✍ ☺︎⍓☺♎📭
(56) ⮘♎⮊⬀⮘☹⬈♎🖬♦⍗

ژباړه: اې رسولانو ! د پاکو شیانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شیانو خبریم چې تاسو یې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمایي:

☺︎⍓♑❿③❒🕯❋🕔♦③
☎✂❑➔🖬↗📭 ↓□☺︎□☪♍☺︎✂
⮘⮟⬀❻☞❀☺︎✂ ❼♎× ☺︎⬤☺♑✌
⬩⬩◆❒ ☺︎✡🖮✓♒⓿⬩⬖ ⌖☒🕔■🖬⍓❍
☎✂❑⇖➔♎⌛✹😐⬩✍
♑☠🕔◆❑↗➲↗⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ایمان یې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شیانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شیطان د قدمونو پیروي مه کوئ بېشکه شیطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

✂☞🖎☜✧⌖⊙⓿⍄➲•🕔⌶✈ 🗐

🕔🏲☼✳❍🡐🕕 🍲•🗏🡕☠🡕 🡔◆⑨🡐❐✌
✍⓾🖮🛇✓✗🡖 ⇯🛇🛇⟲⇯(57)

نبي ﷺ د يو سړي بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره وېښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (يعني پرېشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وو ايي: اې الله ! اې الله ! مگر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامي وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيري قبليږي.(58)

فايده: د خلکو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبليږي که دي حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دي ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلي بي بي منعه د مشکو د تللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې ▟▙ وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واورېدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دي مبارکي وويل: چي زه به يې وتلم عمر ᴬᴬ بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) جمع الفوائد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل يې وويل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو يې ولړې او بيا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زياتوب حاصل سي.

فايده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتياط و او خپل ځان يې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کيږي د دغه لږ اندازې په روا والي کې هيڅ شک نسته خو بيا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزيز چې عمر ثاني هم ورته وايي ده په خپل وخت کې يو ځل مشک تلل نو پوزه يې وترل او وې ويل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (يعني زه نه غواړم چې دغه ګټه تر نورو ماته زياته ورسيږي).([59])

فايده: دا داصحابو کرامو، تابعينو (رحمة الله عليهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتياط و.

۱۰- دعمر بن عبدالعزيز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزيز په خپل وخت کې يو څوک د يو ځای حاکم مقرر کړی يو چا ورته وويل چې دا د حجاج بن يوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزيز دغه سړی د دندي څخه ليري کړی هغه سړي ورته وويل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی يم. عمر بن عبدالعزيز ورته وويل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره يوه ورځ يا تر ورځي هم کم حاکم پاته سوي يې.([60])

([59]) احياء
([60]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دا دئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه ليـدونکي ډول د پرهيزګـارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثـر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسـول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناستـه د مشـکو پـه څيـر ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سـره ناستـه د اور د کـورې په څېر ده که د اور بڅرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. ([61])

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت پـه ورځ بـه هم لـومړی د لمانځـه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فـرق کوونکی دئ. ددي څخـه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

([61]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چي زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چي ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته رانژدې کيږي تر داسي بريده چي زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چي اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چي ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چي يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چي تلل په کوي او کوم شي چي زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چي پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.(62)

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دا دئ چي د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چي د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ور په برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

۲- د نبي کريم ﷺ تول شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشې رضي الله عنها څخه پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وې وايه. عائشې رضي الله عنها وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چي د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

(62) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسي اندازې چي اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوى سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کي يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کي يې هم په دغه ډول ژړل تر داسي وخته چي بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړ ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چي تاسي د مخکي او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چي الله ﷻ داسي راسره کړى دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولي داسي نه کول او حال دا چي نن پر ما باندي دا آياتونه نازل سوي دي:

[illegible] (63)

داخبره په زيات شمېر حديثونو کي راغلې ده چي رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چي د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلګو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروي حال دا چي الله ﷻ ته بخښلې يې ده مبارک به په جواب کي ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ (64)

۳- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کي شپږ سپارې ويل

(63) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
(64) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمایي: چې زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس یې وکړی دلمانځه نیت یې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شریک سوم نبي ﷺ په یو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به د رحمت آیات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او د رحمت د عا به یې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آیات راغلی نو تر لږ وخته پوري به یې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم یې رکوع وکړه او په رکوع کښې یې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوُت وَ العَظمَة) بیا یې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې یې سورت آل عمران وو ایه همدا ډول په یو رکعت کې یې یو - یو سورت وو ایه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کیږي دا به څومره اوږد لمونځ وچې په هر آیت درحمت او آیات دعذاب باندي یې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بیایې په دغه پیمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذیفة ﷺ هم خپله یوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمایي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل یعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري یې وویل.

فایده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کیږي او د نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکریم به یې په تجوید او ترتیل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتیا سره) لکه چې په احادیثو کې راغلې دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آیت درحمت او پر هر آیت دعذاب دربدئ او دعا به یې غوښتل بیا به یې درکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول یعني کله به رسول الله ﷺ په یو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کیږي (بیا به یې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چې چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو يوخوالى نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو يوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو ﷺ د لمونځونو حالات

مجاهد ﷫ د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير ﷺ حال را نقل کړى دئ چې کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسې به ښکارېدل لکه يو لرګى چې ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښورېده.(65)

علماو ليکلي دي چې حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ او ابوبکر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ يعني په څه ډول چې رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر ﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷺ وايي چې د عبدالله بن زبير ﷺ لمونځ داسې و لکه يو لرګى چې يو ځاى ښخ کړې. يو څوک وايي چې ابن زبير ﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چې مرغان به راغله دده پر ملا به کښېناسته، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چې ټوله شپه به تر سهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چې ټوله شپه به تېره سوه کله چې پر حضرت زبير ﷺ باندې جنګ کېدئ نو يو واري د مسجد پر د يوالـه ولګېدئ چې د مسجد د دېوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير ﷺ د ستوني او ږيرې ترمنځ هغه واري تېر سو خوده هيڅ فکر نه وکړى نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه دده زوى چې هاشم نومېدئ دده

---

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بیده و دبام څخه یو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی یې چغې کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار یې مړکړی ابن زبیرؓ په هغه ډول سره په ښه ارامتیا سره لمونځ کاوه کله چي یې سلام وګرځاوه نووې ویل چي یو څه شور او ږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي یې ورته وویل چي الله (ﷻ) دي پرتا رحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه یې؟ده مبارک ورته وویل ورکه سې که په لمانځه کښې مي بلي خوا ته توجه او فکر کولای نو لمونځ به چیري پاته سوی وای.[66]

حضرت عمرؓ چي په اخروخت کي په خنجر ووهل سو او ددغه زخمو څخه بیا شهید سو هروخت به وینه تري بهیدله اوزیات وخت به بې هوښه و خو بیا هم دلمانځه لپاره بیداره کېدئ لمونځ به یې کاوه دا به یې ویل چي دهغه چالپاره په اسلام کي هیڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمانؓ به ټوله شپه ویښ واو په یوه رکعت کښې به یې ټوله قرآنکریم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و چي کله به دلمانځه وخت راغلی نو پر بدن به یې رپیدل راغله او مخ به یې ژړسو یو چا پوښتنه څني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مخ ژړسي او بدن دي رپیږي؟ ده مبارک ورته وویل: دا دهغه امانت وخت دئ چي الله ﷻ پر اسمانو مځکه او غرونو باندي نازل کړی دوی یې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خو ما پورته کړی.

دحضرت خلف بن ایوبؒ څخه یو چا پوښتنه وکړه چي تا په لمانځه کښې مچان نه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښې ورته وویل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی ږغ نه کوي دا تکلیفونه پرځان تېروي خو په دې فخر کوي چي زه دحکومت په هرډول وهلو کي نه ښورم

(66) بدایه وغیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې چې زه خوشحالېږم ځکه چې زه د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ لـه املـه ونه ووږېږم.

مسلم بن يسار ﷫ چې به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو دخپل کورخلکوته به يې وويل چې تاسوماته خبري کوي زه ستاسو په خبرونه پوهېږم يوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کې لمونځ کاوه چې دمسجديوه برخه راچپه سوه خلکويې له امله وځغستل دباندي سره يوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم ﷫ څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک پـه جـواب کښې ورته وويل: کله چې دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چې لمونځ پکښې کـوم لږساعت کښېنم چې دبدن په ټولو حصوکښې مي ارامتياپيدا سي بيادلمانځه لپاره پـه داسي ډول ودرېږم چې بيت الله شريفه دخپل نظرورانـدي وګڼم ، پـل صراط تر پښـولاندي جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چې دا مي وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيـا داميد او ويري ترمنځ واوسم چې قبول به سي که يا.([67])

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښې پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيـا يې وويل چي نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يـو مهاجرصـحابي حضرت عمـر بـن ياسـر ﷜ او يـو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر ﷜ وويل چي مونږ دواړه به چوکيداري وکړو نبي ﷺ د هغـه غره ولوري ته ولېږل چي د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو وېره وه او ورتـه وې ويـل چي تاسي به

([67]) احيـآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندي چوکیداري وکړی دوی مبارکانو و هغه غره ته تشریف یوړی انصاري و مهاجر ته وویل چي شپه به پر دوو برخو وویشو په یوه برخه کي به ته بیده سي زه به ویښ سم په دوهمه برخه کښي به ته ویښ سي زه به بیده سم ځکه که دواړه تولـه شپه ویښ سو نو کېدلای سي چي پر دواړو باندي د خوب غلبه راسي او دواړه به بیده سو کـه چیري څه خطر ویښ ملګري تـه معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګري دویښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بیده سوه انصاري د لمانځه نیت وکړی ددښمن لخوا څخه یو سړی راغلی او یو ځوک یې د لیري څخه ولاړ ولیدئ دستي یې په غشي وویشتی انصاري هیڅ نه وښورېدئ بیا یې دوهم غشي وویشتی وریسي یې په دریم غشي وویشتي هر غشي چي به یې په بدن کي ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوایستی او وه به یې غورځوی ددې څخه وروسته یې په ښه ارامتیا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ یې پوره کړی بیا یې خپل ملګری راویښ کړی دښمن چي دوی دوه ولیدل و تښتېدئ او فکر یې وکړی چي ندی معلومه چي دا به څومره ملګري وي دده ملګری چي کله راویښ سونو وې لیدل چي د انصاري د بدن ددرو ځایو څخه وینه بهیږي مهاجر ورتـه وویل: سبحان الله تا ولي زه په لومړي وخت نه ویښولم ؟ انصاري په جواب کښي ورتـه وویل: ما په لمانځه کښي سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چي د خلاصېدو مخکي رکوع وکړم خو زما سره دا ویره پیدا سوه چي د ډېرو غشو پـه لګېدو سره مړ نـه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چي ماته یې سپارلی و هغه راڅخه پاته نه سي که چیري زما سره دا ویره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکي به مي رکوع نه وای کړې.([68])

فایده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مینه وه چي د غشو د ویشـتلو سره او د وینو د بهېدو سره یې هم د لمانځه په خوند کښي فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چي

([68]) بـیـهـقـي ، ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ﷺ په لمانځه کښې د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ﷺ يوه ورځ په باغ کښې لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې او بلې خوا ته الوتی او د وتلو لار به يې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر يې د مرغه په لوري بند سو کله چي يې د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپيښ سو چي په لمانځه کښې تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه او غوښتنه يې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ماته راپيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښې ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته يې ولګوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان ﷺ په زمانه کښې هم پيښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښې لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت په وده وو د خرماوو غونچې ډېرې ښې ورته معلومې سوې فکر يې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مې کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه يې دا ټينګه اراده وکړه چي داسې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يې ماته دومره لوی غم پيښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راڅخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷛ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چي دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کي خرڅوم تاسو چي څه په کوی هغسي ورسره وکړی عثمان ﷛ په پنځوس زره خرڅ کړی او پيسي يې پر ديني کارونو ولګولې.(69)

فايده: دا ايماني غيرت دئ چي د لمانځه په ډول يو مهم شي کي چي د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ يودم صدقه کړي. زمونږ حضرت شاولي الله﷫ په قول جميل نومي کتاب کښي د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې دا هم ليکلي دي چي دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښي پر نورو باندي مخکي والی او په دې کي د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندي غيرت دربيږي چي د الله ﷻ په اطاعت کښي يې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷛ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷛ په سترګه کي يو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضورته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پوري به تاسو احتياط کوی او دمځکي څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندي سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله دا سي نسي کېدلای ، زما دي په الله ﷻ قسم وي چي په دې ډول ماته يو رکعت هم دقبلولو وړ ندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چي فرمايي: کوم څوک چي قصداً لمونځ پرېږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسي ډول ملاقات وکړي چي الله به ځني ناراضه وي.(70)

(69) موطا امام مالک﷫

(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسي مجبوري کښي جايز کړی دئ او په داسي حالاتو کښي که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ په ارشاد باندي په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې ځکه څه چي څه غواړو ددې قربانۍ کوونکو په خبر کې يې تر خولې باسو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکي به د حشر دميدان د سيل خوند اخلي بيا به حقيقت معلوم سي چي دوی څوک وه او مونږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه رضي الله عنهم د لمانځه په وخت کښي دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنهما په بازار کي تشريف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وې ليدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: چي ددې خلګو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

•⬥◆❒ ⮘□♦❷🕔◘♑🙰👌 ⬀☠🙴🙵❸🙭♑▫🖫➔✍ ·⬩ ⮘✌🔔⮹♊🙴❻
(71) ★✎👓✂❊❷⬂📫🙰❶ ♊♦⬉⬈⬈⬂⓿♦📪

د پورتني آيات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کي داسي خلګ سته چي د الله جل جلاله د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی دداسي ورځي دنيولو څخه ويريږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. (72)

(71) سورة نور الاية (١٨)
(72) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس(رض) فرمايي: چې دغه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چې به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې کار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نوموړي يو ځای وايي چې قسم په الله (ج) دا خلک تاجران و مکر ددوی تجارت دوی د الله (ج) د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود (رض) يوه ورځ په بازار کې تشريف درلودئ چې اذان وسوده مبارک وليدل چې خلکو خپل سامانونه پرېښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود (رض) وفرمايل: دا هغه خلک دي چې په اړه يې الله (ج) فرمايي: ❻ ♈︎⌧⍓♌︎✌︎⮜ ⬩⬩

✍︎➔◘▫♑︎⍟❸✆♋︎☠︎⬀♌︎♎︎♑︎◻︎🕔❷⧫◻︎⮜◻︎⧫⬩⬩⬩🖃⧫⓿⬂⬈⬈⬉⧫♊︎

❶♎︎🗏⬂❷⌘✁✍︎✎★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کې راغلي دي چې رسول الله (ص) فرمايي: په ورځ د قيامت چې ټوله دنيا الله (ج) سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چې هغه خلک دي جلا سي چې د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کې يې د الله (ج) حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې په شپه کې به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چې هغه خلک دي جلاسي چې تجارت د الله (ج) د ذکر څخه نه منعه کول بيا به يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

۹- د حضرت خبيب (رض) د قتل په وخت کې لمونځ کول او د زيد او عاصم(رض) قتل

([73]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو یې د بدل هڅه پیاوړې وه چې د خپلو قریبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن یې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان یې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به یې شراب چیښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفیان ددغه کار لپاره یوه غولونکې تګ لاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش یې کاوه. خالد بن سفیان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدینې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه یې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبلیغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې یې د عاصم رضی الله عنه غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګیږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په یوه روایت کې راغلي دي چې شپږ کسان یې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم رضی الله عنه هم موجود وو. په لاره کښې بیوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره یې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ویشتونکي وه. په ځینو روایاتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلوملو لپاره لېږلي وه چې پر لارې یې د (بنو لحیان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو یا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې یې د ا حالات ولیدئ نو یو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وویل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وینو رنګول نه غواړو بلکې یوازې موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې یو څه پیسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسې موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وویل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستي یې د ترکش څخه غشي راوایستل مقابله یې شروع کړه. حضرت عاصم رضی الله عنه په جذبه خپلو ملګرو ته وویل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ویرې خبره نه ده شهادت غنیمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره یې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چي نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چي اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم رضي الله عنه خبر و چي سلافه نذر منلی دئ چي زما په کوپړه کي به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چي اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چي کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کي راغلي دي چي د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ راولېږل د عاصم رضي الله عنه پر بدن باندي د ځلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافران ونه توانيدل چي دده مبارک سر پرې کړي بيا دوی فکر وکړی چي د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول درې يا اوه کسان شهيدان سول درې کسان پاته سوه چي يو حضرت خبيب رضي الله عنه وو دوهم زيد بن طارق رضي الله عنه وو او دريم عبد الله بن د ثنة رضي الله عنه پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چي تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې يې ټينګې وتړلې عبدالله بن طارق رضي الله عنه وويل چي دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چي دی هر څومرې پورې واهه دی مبارک د ځايه څخه نه وښوريدئ آخر يې شهيد کړی يو ازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب رضي الله عنه و او بل زيد بن دثنة رضي الله عنه و، زيد بن دثنة رضي الله عنه صفوان بن اميه دپنځوسو اوښانو په بدله کي واخيستی چي د خپل پلار اميه په بدل کي يې ووژني حضرت خبيب رضي الله عنه جحير بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کي واخيستيچي د خپل پلار اهاب په بدله کي يې ووژني ، دبخاري شريف په يوه روايت کي راغلي دي چي خبيب رضي الله عنه د حارث بن عامر اولادو رانيوی ځکه ده حارث د بدر په غزاکي وژلی و، صفوان خپل بندي يعني زيد بن دثنة رضي الله عنه ژر د يوه غلام په لاس ورکړی د حرم د باندي يې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک د شهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زیات خلک یو ځای سوي وه چې ابو سفیان هم راغلی و دده د شهادت پر وخت یې دده ښخه پوښتنه وکړه چې ستا دې په الله ﷻ قسم وي رېښتیا ووایه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله یې؟ حضرت زید ﷺ وفرمایل: چې زما دې په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه یو ځوز جګ یې او زه په کور کي ارام کښېنم لا یې هم نه خوښوم. قریشو چې د اجواب واورېدی حیران پاته سوه ، ابوسفیان وویل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما ولیدئ مثال مي هیڅ چیري نه و لیدلی ددې ښخه ورسته زید ﷺ شهید کړل سو. حضرت خبیب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحیرمینځه چې بیا وروسته مسلمانه سوه وایي: خبیب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ ولیدل چې د خبیب ﷺ په لاس کي یوه ورځ د سړی د سر په اندازه یوه لویه غونچه د انګورو وه او خوړله یې. په مکه کي دغه وخت انګور بیخي نه وه. نو موږې مینځه زیاتوي چې کله دده د مرګ وخت رانږدې سو نو د نظافت لپاره یې یوه چاړه وغوښتل کله چې یې چاړه ورکړه نابره یو ماشوم و خبیب ﷺ ته ورغلی خلګو چې ولیدل چې خبیب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وو بېرېدل چې خبیب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبیب ﷺ دوی ته وویل: ایا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هیڅکله به داسې و نکړم. ددې ښخه وروسته کافرانو خبیب ﷺ د حرم ښخه وایستی او په رسی یې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دې په زړه کي څه ارمان وي نو ووایه ده مبارک په جواب کي ورته وویل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنیا ښخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نږدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتیا سره وکړه او بیا یې وفرمایل: که چیري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خیال وي چې زه د مرګ د ویري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مي نور هم کړي وای ددې ښخه وروسته یې په رسی و ځړاوی او دعایې وکړه چې اې الله ﷻ! داسې څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحیو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليكم السلام يا خبيب او ملگرو ته يې خبر ورکړی چې خبيب قريشو قتل كړی دئ.

حضرت خبيب ﷺ چې كله په رسۍ باندي و ځړول سو نو ځلور كافرانو د ځلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وكړه او بدن يې ور غلبېل كړی په دغه وخت كي يو چا قسم وركړی بيا يې پوښتنه ځني وكړه چې ته دا خوښوې چې تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل كړو؟ ده مبارك په جواب كي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چې زما د ځان په بدله كي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.[74]

فايده: كه څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه كي دوه شيان په ځانگړې ډول د درنښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چې ددې مباركو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چې د نبي ﷺ د يوه لږ تكليف په ليدلو كي هم خپل ځانونه قربانول. كه څه هم ددغه كافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷺ يو اځي په خوله هم نه غوښتل چې دا خبره پر ځان ومني چې گويا دده په بدله كي دي محمد ﷺ ووژل سي. كافرانو تر خپله وسه پوري كوشش كاوه چې هر ډول تكليف نبي ﷺ ته ورسوي كه څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سرېدئ. دوهم شی د صحابه كرامو ﷺ د لمانځه د درنښت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت كي خلگ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شكلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مباركو اصحابانو ﷺ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه ركعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملگرتيا لپاره د لمانځه مرسته

---

(74) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربیعه ﷺ فرمایي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجید په وخت کي به مي ورته داوداسه اوبه او نور د ضرورت وړ شیان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته اېښودل یوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ویل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وویل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتیا غواړم نبي ﷺ راته وویل نور څه غواړې؟ ما ورته وویل بس دغه یو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وویل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فایده: په پورتنۍ خبره کښې ددې خبرې خبرداری دئ چي یوا ځي په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتیا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ ځومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زیاتي کیږي.کوم خلګ چي په دې هیله ناست دي چي پلانکی پیر یا پلانکی بزرګ ماته دعاوي وکړي دا محض دځان تېرایستل دي ځکه الله ﷻ دا دنیا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو یو کار ترسره کړي خو عام عادت یې دادئ چي ددنیا کارونه د اسبابو سره تړي. د حیرانتیا خبره داده چي موږ ددنیا په کارونو کي پر تقدیر او یوازي ددعا په هیله نه کښېنو بلکي (۵۰) ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پیسې پیدا کړو اوځنګه یې ډېري کړو مګر ددین په کارونو کي تقدیر او د عا رامنځته کوو په دې کي هیڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خو نبي ﷺ دا ارشاد هم فرمایلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

---

(75) ابوداود

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښي مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتياوو مخکي د نورو اړتياوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتيا ترپوره کولو مخکي يې د بل وړور مسلمان اړتيا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په دوی مبارکانو کي خاص وه که يې څوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

❒◆③⇖•⬃⚐⚢➋⇖❒♍☙ ⇖◆✍■➐✃ 📖❒☼▦→❍⬁𝄋𝄋☠⬀ ❒◆♐•❑⬀ ⬀☠𝄋𝄋𝄋▯ ♦♌🔔☒📫 ⌘⍓🕐✽✍🕒✽◘⊲📄(76)	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلې لوږې او سترې ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره یو شی پیدا کړي ، خو هیڅ شی پیدا نسو بیا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وویل: یو څوک سته چې ددغه صحابي میلمستیا وکړي؟ یو انصاري صحابي وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې مېلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلې بي بي ته يې وویل: دادنبي ﷺ میلمه دئ، هر څومره عزت چې يې کولای سې، کمی مه پکښې کوه، او هیڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وویل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چې د ماشومانو لپاره مي یو شی ایښې دئ نور هیڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وویل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بیده يې کړه کله چې دوی بیده سوه نو ته ډوډی راواخله بیاته دځراغ دسمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسې ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه میلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آیات نازل کړي:

❑◆③↖⬃⚐𝓠❷↖❑♍🙞 ↖◆✍■❼✁ 🕮❑☼▦→○⬁&🙜☠⬀ ❑◆ಌ•❑⬀ ☠🙜&🙜☠⬀ ⚾⊠🔔♌◆ ⌘⍓🕐✿☙🕒✿❑⮜🗐 ([77])	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فایده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چې یوه بله واقعه يې هم په لاندي ډوله ده:

([77]) سورة حشر الآیة (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره ځراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د ځراغ د سمولو په بهانه ځراغ مړ کړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسې وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کې دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښې اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلې نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچې پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښې راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چې دا اوښه بوزه

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وويل چې دا نسم ښولای ځکه چې ماته د ښه مال اخيستو لو حکم ندی سوی که چيرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفر کښې دئ او نن په پلانکې ځای کښې تشريف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې يې وړاندې کړه که چيرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هيڅ انکار نه کوم او که يې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره يو ځای روانه کړه او د نبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخيستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې دا سې نيکمرغي نوای چې د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړی قاصد راته وويل چې ستا په مال کښې يو کلن اوښ زکوة واجب دئ يا رسول الله ﷺ !يو کلن اوښ خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپرتيا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته يو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وويل ستاسو زکوة هم هغه يو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چيرې ته د خپل لورې څخه زيات اوښه مال ورکوې نو قبول دې يې کړې الله ﷻ دې يې وتاته بدله درکړي صحابي ﷺ وويل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعايې ورته وکړه.

فايده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او د رسول الله ◄ سره د محبت او مينې دعوه هم کوي د زکوة څخه زيات مال خو څه کوې بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زيات شتمن ورته ويل کيږي د دوی په وړاندې د زکوة بيان کول بيخي نسته او کوم کسان چې د ميانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه ديندار هم ګڼي هغه هم زيار باسي چې کوم خيرن مال و خپلوانو ته ورکړي او يا کوم بل ځای مجبوره سي نو د زکوة نيت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷛ او حضرت عمر ﷛ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷛ فرمايي چې يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چې نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷛ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چې مې وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چې په کور کښې وه نيم مې تولـه راوړل نبي ﷺ راتـه وويـل د کور خلګو تـه دي يو څه پرېښـول ماورتـه وويـل چې نـيم مـې ور پرېښـودل حضرت ابوبکر صديق ﷛ چې پـه کـور کښـې څـه درلـودل هغـه يـې ټولـه راوړل رسـول الله ﷺ ورتـه وويـل چې اې ابـوبکر صـديق ! د کـور خلګـو تـه دي يـو شـی پرېښـودئ حضرت ابـوبکر ﷛ ورتـه وويـل: چـې د کـور د خلګـو لپـاره مـې الله ﷻ او دده درسـول ﷺ دنـوم برکـت او ددوی رضـا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷛ فرمايي: ما وويـل: زه هـيڅ کلـه د حضـرت ابـوبکر صـديق ﷛ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکې کـول مستحب دئ په قرآن کريم کښـې و دې کارتـه هڅونـه راغلـې ده. (دا پېښـه دتبوک پـه غـزاء کښـې راغلې ده) پـه دغـه وخـت کې نبي ﷺ د صدقې راټولـو لپـاره پـه ځانګرې ډول داصـحابو کرامـو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکې تر همت او وس زياتي مرستي کړې وې چې بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنا وَعَن سَائِرَالمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷡ دنورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو جهم بن حذيفه ﷺ فرمايي چي د يرموک په غزاء کښي زه خپل دا کا د زوی په لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مي د ځان سره واخيستی فکر مي کاوه چي هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابيره هغه په يو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چي اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما داکار زوی چي ددغه صحابي ږغ واوريدئ ماته يې اشاره وکړه چي ده ته اوبه ورو ړه ماچي اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسيدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چي ده ته اوبه وروړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلي وه کله چي زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهيد سوی و.

ᘛ❍⬂⓿⧫♒✍✆ ✎👓✵☼✍✆◆❑★✎👓✵☼✍✆
[79] ⬁⬂✍ᘛ⬀ ⧫♌❑⬉➔⬑♉🕓◆❻

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښي ذکر سوی دي دا ځومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلي اړتيا مخکي پوره کول دي چي خپل دا کا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.په داسي حالت کښي د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاځه کوي چه هغه تږي پر ېږدي د دريم کس د اوبولو لپاره ځي د دغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چي د مرګ په وخت کښي چي هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم د نورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښي مري.

---

[79] درایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ؓ کفن

د نبي ﷺ اکا حضرت حمزه ؓ د احد په غزا کښې شهید سو او کافرانو ډیرې رحمه کړنه ورسره کړې وه یعني پزه ، غوږونه او د اسي نور اندامونه یې څني پرې کړي وه سینه یې ورڅیرلې وه زړه یې څني را ایستلي و آخیر دا چې ډول ـ ډول ظلمونه یې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبي ﷺ او نور اصحابانو د شهیدانو د جسدونو لټون شروع کړی او د کفنونو انتظام یې کاوه په دغه وخت کي یې حضرت حمزه ؓ په دې بد حالت کښې ولیدئ نو ډیر یې زړه درد وکړی په یو پټویې پټ کړی په دغه وخت کي د حضرت حمزه ؓ سکه خور حضرت صفیه تشریف راوړی چې د خپل ورور حال وویني نبي ﷺ په دې فکر چې دده خور به دد اسي حالت د لیدلو زغم ونلري ځکه د اهم د ښځي ذات ده نو ددې زوی حضرت زبیر ؓ ته یې امر وکړی چې خپله مور دې د حضرت حمزه ؓ د لیدلو څخه منعه کړه زبیر ؓ مورته وویل چې رسول الله ﷺ د لیدلو څخه منعه کړې ده موریې ورته وویل چې ما اوریدلي دي چې زما د ورور پزه ، غوږونه او د اسي نور اندامونه پرې کړل سوي دي نو دا د الله ﷻ په لارکي کومه لویه خبره نه ده مونږ په دې کار راضي یو د الله ﷻ څخه د ثواب هیله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبیر ؓ نبي ﷺ ته ورغلی د مور خبري یې ورته وکړې نبي ﷺ چې دهغې جواب واوریدئ نو د لیدو لو اجازه یې ورکړه دا راغله خپل ورور یې ولیدئ اِنالِلهِ یې وویل او دده لپاره یې استغفار او دعا وویل. په یو بل روایت کي راغلي دي چې د احد په غزا کي چې کوم ځای مړي پراته وه نو یوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبي ﷺ وفرمایل چې وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبیر ؓ فرمایي: ما وپېژندل چې زما مور ده زه په تلوار د منعه کولو لپاره ورمخکي سوم خو هغه ډېره زوره وره وه زه یې په سوک ووهلم او را ته یې وویل چې لیري سه ما ورته وویل چې نبي ﷺ منعه کړې ده نو دا دستي ودرېده د دې څخه وروسته یې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ايستـه او وې وويـل چې ماد خپـل ورور د کفـن لپـاره راوړي دي اوزه يې دوفـات څخه خبره سوې يم په دغه پټوو انو کنبې کفن ورکړئ مو ږ هغه پټوو ان راوا خيسـته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکړو پـه دغـه وخت کي يو بـل انصـاري صحابي دده و څنګ تـه پـروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی وا و شـهيد کړی يې وو نـوم يې حضرت سـهيل ﷺ وو نو موږ ته پردې خبره شرم ودربدئ چې حمزه ﷺ تـه پـه دوو جامو کنبـې کفـن ورکـوو او انصـاري يو کفن هم نلري نو له همدې امله دد وا ړو لپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامـه (پټو) لـوی و اوبل کوچنی و نو موږ هيسکه وا چوله ددې لپاره چې هره جامه دهرچا په نامـه راووتل هغـه تـه بـه يې ورکوو کله چې مو هيسـکه تر سره کړه لويـه جامـه د حضرت سـهيل ﷺ پـه برخـه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تـر قد کـوچنۍ وه پښـې چې بـه مـو ورپټې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به يې لـوڅې سـوې نبي ﷺ و فرمايـل چې سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او د اسې نور شيان ورواچوئ.[80]

د ابـن سـعد ﷺ پـه روايـت کې راغلـې دي چې حضـرت صـفيې ﷺ چې کلـه دوې جـامې راخيسـتې وې او دخپـل ورور د جسـد پـه لټـه کي وه چې وڅنـګ تـه يـې د ورور پـه څېـر يـو بـل انصاري هم وليـدئ نـو يـو يـو پټـو يـې دواړو تـه کفـن ورکـړی د حضرت حمزه ﷺ پټـو لـوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانود پاچا د اکا کفـن و هغـه هـم پـدې ډول چې يـوه ښـځه د خپـل ورور لپاره دوې جامې راوړې دوی دا هم نه خوښوي چې ده ته دې دواړې جامې ورکفـن کـړې او يـو بـل انصاري دې بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامې يـوه ـ يـوه ددوی پـه منځ کې وېشـې او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکينانو ملاتړ کوي او د

---

[80] خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چيرې په خپلو دعوو کې رېښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دې وکړي ،چې يو ازي په وينا سره نه بلکې په عمل سره يې هم وښودل ، موږ چې ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سيرلي سره ګرځېدل او بيا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر ﷛ فرمايي چې يو صحابي ته يو چا سېرلی په تحفه کښې ورکړی هغه فکر وکړی چې زما فلانکی ملګری تر ماډېرې اړتيا وي لري د اولادو او بچيانو ښتن دئ او د هغه د کور خلګ ډېر محتاجه دي نو دستي يې د هغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بيا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چې اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چې لومړي ورته تحفه سوی و(81).

فايده: ددې ډول قصو څخه معلومېږي چې دوی هم ډېر اړوه خو هر يوه به د خپلې اړتيا تر پوره کولو مخکې دنورو اړتياوې پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷠ ددايي توب لپاره د خپلې بي بي بېول

امير المومنين حضرت عمر ﷠ چې دخپل خلافت په زمانه کښې يې ډېر واري د شپې د چوکيدارې په ډول د ښار ساتنه هم کول يوه ورځ په يوه ډګر باندې تېر سو چې دوړيو يوه خيمه يې وليدل چې پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چې ورنژدې سو نو يو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خيمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمر ﷺ سلام ورته وواېه او د هغه ملګرې سره کښېناستى او پوښتنه يې ځنې وکړه چې ته څوک يې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وويل چې زه مسافر يم د ځنګله اوسېدونکى يم امير المومنين ته خپلې اړتياوې وړاندې کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلى يم بيا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې د خيمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وويل چې ځه سړيه خپل کار دې کوه نوري پوښتنې مه کوه خوده مبارک ټينګار وکړى چې خامخا به وايې چې داد څه شي تکليف دئ هغه سړي ورته وويل چې ښځه مې پر اولاد مريضه ده دردونه ورته پيدا سوي دي ده مبارک ورته وويل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وويل چې هيڅوک نسته دى مبارک ددې ځاى څخه راروان سو کورته يې تشريف يووړى او خپلې بي بي حضرت ام الکلثوم ته يې وويل چې د يو ډېر ثواب شى ستا لپاره راغلى دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وويل چې د ځنګله ديو اوسېدونکي يوه ښېوزله ښځه يواځې ده پر اولاد باندې مريضه ده ، بي بي وويل: چې دا خومره نيکمرغي ده زه تياره يم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تياره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمر ﷺ ورته وويل کوم شيان چې د ولادت په وخت کې پکاريږي لکه تيل، ټوکران او داسې نور هغه هم درسره واخله او يو څه غوړي او دانې هم درسره واخله ام الکلثوم دغه دضرورت شيان واخيسته او روانه سوه حضرت عمر ﷺ وروسته پسې تلى تر داسې وخته پورې چې بي بي خيمې ته ننوته او عمر ﷺ د خيمې دباندې د هغه صحرايي سړي سره کښېناستى او ورېې بل کړى کتهو يې باندې کړه يو څه دانې يې وايشولې بيا يې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزيږد څخه فارغه سوه د خيمې دننه بي بي ناره کړه چې يا امير المؤمنين! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پيدا سو هغه سړى چې د امير المؤمنين لفظ واورېدئ نو وو پرېدئ امير المؤمنين وويل: د ويرې خبره نه ده وروسته يې هغه کټو د خيمې سره کښېښوده او بي بي ته يې وويل: دغه کتغ هغې ښځې ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځې ته خوراک ورکړى هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بيا يې کټو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغه پاتـه شيان ته وخوره ټوله شپه دې په نهاره تېره کړې ده ددې ځخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوتـه او سړي ته يې وويل: چې صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. ([82])

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکي د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي ستـه چې د مسافر لپاره دې خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دې په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار سړي هم داسي کړي دي؟ يـو ځـه فکر کول پکاردي د چا نوم چې موږ اخلو د چاپه اړه چې موږ د برکت هره خبره کـوو ايـا ددوی پـه شان موږ هم يو ځه کړي دي؟

۹- دحضرت ابو طلحة ﷛ باغ وقف کول

حضرت انس ﷛ فرمايي: د مدينې په انصارو کي ابو طلحة ﷛ تر ټولو زيـات شـتمن و او تـر ټولو دلوی باغ ځښتن و دده مبارک يو باغ وو چې (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوړې اوبه هم پکښې زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه بـاغ تـه ورتلی او اوبـه به يې چيښلې.

کله چې دا آيات نازل سو:

♈︎ ♈︎ ♈︎ ♈︎

🗐✎✸☹⍓❍ ▪❸⇫ᘐ⇘ᘐ♐✂ ☎✂❑↗ᘐ♐☐✡♦✍ ♊♦ᘐ

♐♦👌♦❒ 🗐 ♓♍❑♎⌛♎♦🡅👌 ♐⦿☺♎👌 ☎✂❑→✆♎⊞☪➔✍

___

([82]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

✍➔☪▦♋⚆⊳❏✂☎ ✌♋⌶ ★☒✆⇔➚🕮 ▫⧫✉⍉♌☐ ✂☙☙✎⅄
(83) ⬖✆✂✆ ✆⚑⑩⍉▣♦↘⏲♋❍⍉🖃

ژباړه: هيڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسيږې تر څو هغه مال نفقه نه کړې چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷺ چې دغه آيات واورېدئ درسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ماته تر ټولو زيات بير حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ اوس زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې يې تاسو مناسبه بو لئ په هغه ډول يې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ويل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قريبانو په منځ کې يې وويشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قريبانو په منځ کې وويشی ټوله يې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.(84)

فايده: موږ ته ترټولو خوښ مال يعني خپل ښه جايداد کله په يو وعظ يا د قرآنکريم د يو آيات په لوستلو يا اوريدلو سره خيراتوو ؟ که د خيراتولو فکر هم راته پيدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه نا اميده سوي يو يا د قريبانو څخه خوابدي سوي يو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خيراتولو فکر را سره پيدا سي او کلونه په دې فکر کې يو چې يو داسي شی پيدا سي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کيږي پروا نه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده يا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسي کار لپاره چې د پيسو مصرف کيږي نو که په سود او قرض راته پيدا سي هم مخ نه ځني اړوو.

(83) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(84) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چې د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کې تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چې بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کې اوسېده چې په ځنګله کې ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کې اوښان وه يو کمزوری څرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتی ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره ﷺ ! زه غواړم چې ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چې زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چې ما ورته وويل: اې ابوذره ﷺ ! کوم شی ستاسو پکار دئ چې په هغه کې زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چې کوم مال دالله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چې پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چې زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چې يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چې د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بيولو اراده وکړه بيا مې فکر وکړی چې غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکته دده مبارک حضور ته مې وروستل داسي اوښه وه چې تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چې ما ويلي وه چې داډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کيدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر ﷺ راته وويل: اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري ايښي و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يې کوو. ابو ذر ﷺ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پر اوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷺ يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښې ووېشی زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کورو ته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښې يې تقسيم کړي خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې ايښي و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷺ وويل: يواځي ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يواځي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرې ايښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يواځي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښي درې برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي دمال په بېولو کي د هيچا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو خومره چي دي په توان وي او کيدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

🗐⊘✹☹⊠❍ ▪❸✐♑⍂♑♑☙✃ ☎✃❑➚♑☙❑✡♦✍ ♊♦♑

☙♦✌♦❒ 🗐 ♒♍❑♎⌛✍♦⬆✌ ☙●☺✍✌ ☎✃❑→☽✍▦☪→✍

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎❦✁ ❑♌♐✉⬧◻ 🕮⬈⬄♓☒★ ♊♎✌ ☎✁❑➔◗♎▦☪➔✍
([85]) ⬖♓✗⬀ ♓⚐⑩♐◼⧫⬂◷♎❍♐✍

ژباړه: هيڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسيږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چي تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکې ولېږه. هغه مال چي ستا تر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فايده: په درو برخه لرونکو کي تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چي څومره دي په توان وي د آخرت په زخيره کي يو شی جمعه کړه داسي نه چي مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي يا ته مړ سي مال دي د نورو په لاس کښېوزي بيا دي څوک پوښتنه نه کوي د کورنۍ غړي او ښځه به دي يو لږ وخت درپسي وژاړي بيا دي نه يادوي داسي ډېر خلک سته چي په مړي پسي خيرات هم نه کوي.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: انسان تل دا وايي چي زما مال، زما مال ، حال دادئ چي دده مال هغه دئ چي ده وخوړی او ختم يې کړی يا يې واغوستی او زوړ يې کړی او يا يې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی د ځان لپاره يې خزانه کړی ددې نه پرته نور چي دی هر څه مال يو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره يو ځای کړي دئ.

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي په تاسو کي څوک سته چي تر خپل مال يې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وويل: يا رسول الله ﷺ! داسي څوک به نه وي چي د نورو مال يې تر خپل مال خوښ وي. (يعني داسي څوک نسته) نبي ﷺ وفرمايل: خپل مال يوازي هغه دئ چي سړی يې خپله وخوري او کوم مال چي پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. ([86])

([85]) سورة آل عمران الاية (٩٢)
([86]) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفر ﷺ قصه

حضرت جعفر ﷺ د نبي ﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کې نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفر ﷺ د مسکینانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زیاته ناسته یې ورسره کول کله چې د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چې کافران پسې ورغلل نو ده خپله صفایي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندې کړی چې قصه یې د اول باب په لسم شمېره کې تېره سوه د حبشې څخه یې بیا ومدینې منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کې شهید سو چې قصه به یې دراتلونکې باب په پای کې راسي دده مبارک دوفات سره رسول الله ﷺ دده کور ته تشریف یووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازې وکړې او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد یې راوغوښتل پر سرو یې لاس ورتېر کړی د برکت دعا یې ورته وکړه د حضرت جعفر ﷺ په ټول اولادو کې دده اثر (اغیزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کې یې د سخاوت صفت زیات و له همدې امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ یعنې د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر یې د نبي ﷺ سره بیعت وکړی . یو چا عبد الله بن جعفر ﷺ و حضرت علي ﷺ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وې ویل: موږ خپله نیکي نه خرڅوو یو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله یې نه کړې قبولې یو وخت یو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کې هیڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفر ﷺ خپلو کارکوونکو ته وویل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانیسئ او په خلګو یې مفته (وړیا) وویشئ. د شپې چې به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کې به يې خوراک او چیښاک کاوه او هر ډول اړتیاوې به يې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبیر ﷛ په یو جنګ کې ګډون کړی و یوه ورځ يې خپل زوی عبدالله راوغوښتی او وصیت يې ورته وکړی په وصیت کې يې ورته وویل: فکر کوم چې زه به نن شهید سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصیتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهید سو زوی چې یې د پور حساب وکړی نو پر ده باندې دوویشت لکه روپۍ باندې وې هغه هم په دې ډول وې چې خلګو ده ته په امانت مالونه ایښودل ځکه دی په امانت دارۍ کې زیات مشهور وکله چې به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وویل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال یې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې ځنې واخیستې دستې به يې صدقه کړی. دا یې هم وزوی ته ویلې وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وایه عبد الله وایې: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځنې وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وویل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ﷛ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبیر ﷛ فرمايي: کله چې ماته مشکل دیوه قرض په ادا کولو کې پیښ سو نو ما به وویل: یا د زبیر مولا ! فلانی کار نه کیږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبیر ﷛ فرمايي: یوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷛ ته وویل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر لیک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وویل کومه ورځ چې دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چې پیسې درکړم عبد الله ﷛ وايي زه دده‌ي خبري کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقیقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بېرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مي وویل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندې قرض دئ ده مبارک راته وویل: ما ور وبخښلی

(87) اصابه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وویل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وویل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ یې راکړه ماورته وویل: ددې پیسو په بدله کې مځکه زما ښخه واخله ماته د غنیمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وویل: ښه دئ، مایوه کمزوري مځکه چې اوبه او نور داړتیا شیان یې هم نه درلوده ور مې کړه ده دستي را ښخه قبوله کړه غلام ته یې امر وکړ چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفر‌رضي الله عنه پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده یې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته یې وویل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستي یوه چینه د اوبو راپورته سوه چې جوش یې واهه.(88)

فایده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې لیکل سوي دي یا په نورو قصو کې لیکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لویه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتیجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تیر سي نو بیا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتني لاري چاري لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پیدا سي دمال محبت پاته کیږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصیب سوی وای.

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو دخپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسي دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته په جنګ کي يو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (برى) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صباوماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چي پر ماسخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندي وکړم او بيا ماستا په لاره کي شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راخخه پرې کړي کله چي قيامت سي ته پوښتنه راخخه وکړې چي اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولي پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چي يا الله ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کي پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوي په هغه ډول قبولي سوې لکه دوی چي کړي وې. (89)

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کي مابنام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

---

(89) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بيا رسولﷺ يو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بيا په دوه سوه ديناره خرڅه سوه. (90) دينار د سرو زرو د يوې سيکې نوم دئ.

فايده: په دې قصه کې د يوې خوا لوی کمال بهادرې او زړور توب دئ چې د يوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه دده دبلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مينه او عشق دئ چې په لاره کې يې د ځان ټوک، ټوک کولو هيله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسې چې داولې ؟ دی ورته وو ايې چې داستا لپاره.

رهيگا کوئی تو تيغ ستم کې يادرگارون مين ۞ مری لاشی لاشو کې تکری دفن کرنا کرسو مزارون مين

ژباړه: چيرې خو به دظلم دتورې څخه يوه ټوټه د نښې په ډول پاته سې زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

۲- داحد په غزا کې د حضرت علي ﷺ بهادري

د احد په غزا کې مسلمانانو ته يو څه ماته وه چې لوی لامل يې د نبيﷺ د يوه امر نه پر ځای کول وه چې بيان يې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهيدان سوه يو څه و تښتېده نبيﷺ هم د کافرانو د يوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبيﷺ شهيد سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ﷺ فرمايي: کله چې کافرانو مسلمانان راګير کړه او نبيﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول اللهﷺ لټون

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کي وکړی نه مي کړی پيدا بيا مي په شهيدانو کي ولټوی هلته مي هم نه کړی پيدا نوما په خپل زړه کي وويل چي دا خو شوني نه ده چي رسول الله ﷺ دي د جنګ دميدان څخه تښتېدلي وي داسي معلوميږي چي الله ﷻ زموږ دعملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ يې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چي د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهيد سم ما خپله توره راواخيستله حمله مي وکړه تردا سي اندازې چي کافران دمنځ څخه و يوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندي سترګي ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چي الله ﷻ دملائکو په واسطه دخپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلي ډلي راتلل پر رسول الله ﷺ يې حملي کولې نبي ﷺ و فرمايل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلي مقابلې ته ورغلم يواځي مي د هغې ډلي مقابله وکړه او ځيني مي ځني مړه کړه بيا يوه بله ډله پر نبي ﷺ دحملي په نيت رامخکي سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بيا ددوی مقابلې ته ورمخکي سوم ددوی مقابله مي وکړه. ددې څخه وروسته جبرائيل ﷺ راغلی دحضرت علي ﷺ د بهادرۍ او مرستي ستاينه يې وکړه رسول الله ﷺ وفرمايل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ يعني زه دده څخه يم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کي پوره يوالي ته اشاره وکړه جبرائيل ﷺ وويل: وَاَنَا مِنكُمَا يعني زه ستاسو ددواړو څخه يم.(91)

فايده: يواځي سړی چي د يوې ډلي سره مقابله کوي اوبيا نبي ﷺ پيدا کوي ببرته د شهادت په نيت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د يوې خوا درسول الله ﷺ سره زياته مينه او عشق څرګندوي خو د بلي خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

(91) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کې د احد په غزا کې ګډون نه وکړی وايې: چې ده واده کړی و د شپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهارېې د غسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چې نابېره د مسلمانانو د ماتې رغ يې تر غوږ سو ددې اواز غم يې نه درلودی دستې ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چې په دغه حالت کې شهيد سو څرنګه چې شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کې ښخيږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسې معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چې ده مبارک ته ملائکې غسل ورکوي نبي ﷺ و اصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابو سعيد ساعدي ﷺ فرمايي: ماچې د نبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مې وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چې کله دا حد د غزا څخه راغلی او خبر نه يې وکړل ورته معلومه سوه چې حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللې و.(92)

فايده: دا هم کامله بهادري ده څکه بهادر سړي ته په خپله اراده کې ځنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چې غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن يې درلوده زيات يې د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرول او په غزاو کې يې ګډون کاوه. د احد په غزا کې دده سره هم دا فکر پيدا سو

---

(92) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کاشکي زه هم په غزا کي ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چي ته معذور يې د ګډوالي لـه املـه ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چي زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول ده ده د تيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چي تـه د جنګ څخه راتښـتېدلى يې او بېرتـه راغلى يې عمروبن جموح ﷺ چي دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پـر لـوري روان سو او دادعـا يې وويـل: : اَللهُـم لـَا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِي ژبـاړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلى د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چي دى خپل قوم د غـزا څخه منعـه کړى و او دځان شـوق يې هـم ورتـه ووايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چي په دې ګوډه پښـه پـه جنت کي وګـرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړي يې نو ستا پـه نـه تلـو کي څـه تـاوان دئ ده مبـارک بيـا د خپلي مينې او شوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحة ﷺ وايي: مـاعمروبن جموح ﷺ په جنګ کي وليدئ چي سينه يې ايستلي وه نيغ روان و او دايې ويـل: قسـم پـه الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوى هم پـه ده پسـي روان و دواړه جنګېـدل آخر دواړه شـهيدان سوه دده بي بي دخپل مېړه او زوى جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مدينې منورې تـه راوړل خو اوښ کښېناستى هر څه چي يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړى بي بي يې ونبي ﷺ تـه بيـان وکړى نبي ﷺ ورتـه وويـل: دا اوښ تـه امر سوى دئ عمرو بن جموح ﷺ چي د کور څخه وتى څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمـروبن جمـوح ﷺ چي د کور څخه وتى مخ يې وقبلې ته کړى دادعا يې وويل: اَللهُم لا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِـي. نبي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.([93])

([93]) قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دداسې چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه درسول الله ﷺ سره رينښتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځای څخه بل ځای ته ورسيدل خو دی مبارک دمرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړی چې ددې ځای څخه يې يوسې خو اوښ نه تلی يا به کښېناستی او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ﷺ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ﷺ د اسلام دراوړلو څخه مخکې په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيسته بيا به يې په ده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښې لوی سوی و. د اسلام په پيل کې د کورنۍ د خلګو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کې اوسېده چې يو چاده کورته خبر ورکړی چې مصعب ﷺ مسلمان سوی دئ کورنۍ چې يې خبره سوه دی يې بندي کړی او وې تړی ځو ورځې تېرې سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چې حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چې راغلی نو مدينې منورې ته يې هجرت وکړی د پرهيزګاری او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کې يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ﴿ تېرېدئ مصعب ﷺ يوازي په يوه پټو کې و هغه هم داسې پټو و چې ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پرځای به د ټوکر ياد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بيان وکړی سترګې مبارکې يې د اوښکو ډکې سوې.

داحد په غزاکې د مهاجرو مجاهدينو بيرغ ده مبارک نيولی و يو کافر ديوې خوا راغلی دی مبارک يې پر هغه لاس ووهه چې بيرغ يې په نيولی و ددې لپاره چې بيرغ ولويږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بيرغ ونيوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بيرغ په ځيګر کې ښخ کړی يعنې په منډوانو يې ونيوی مځکې ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشتی دی شهيد سو بل صحابي راغلی بيرغ يې پورته کړی هر کله چې يې دی ښځوی نو دده سره يوازې يو پټو ورسره و چې سر به يې په پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چې پښې به يې ورپټې کړې سربه يې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چې د سر خوا يې ورپټه کړی پر پښو باندې يې پاڼې ورواچوی.(94)

فايده: داد هغه نازولې آخرې ژوند دی چې په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يوه جوړه کالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفن هم نه پيدا کيږي او دا يې مېړانه وه چې په خپل ژوند يې بيرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه يې دواړه پرې سوه خو بيا يې هم بيرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ايمانونه دومره مضبوط سوي وه چې د ايمان د مينې له وجې به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښودئ پيسې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې د ايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چې په جنګ کې ګډون وکړي خو د خاصو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې تر ځو ورځو پورې مشوره کېدله چې د عمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چې حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او د خاصو خلګو داخوښه وه چې عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدينه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخيستل سو ټولو

(94) قرة - اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وي ويل: که سعد ولاړسي نو بيا عمر ﷺ ته اړتيا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمريانو کي شمېرل کېدئ لنډه دا چي سعد ﷺ و ټاکل سو او ولېږل سو کله چي په قادسيه کي د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده د مقابلې لپاره رستم خان را واستوی چي مشهور پهلوان و پر رستم خان باندي وېري غلبه کړې وه او پوره کوشش يې کاوه چي پاته سي پاچا ته يې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به يې دا ويل چي مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کي ستاسره مرسته کوم خو پاچا چي نوم يې (يزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کي شريک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چي کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصيت وکړی چي د الفاظو لنډه ترجمه يې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چي ته د رسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدي په بدي نه مينځې بلکي بدي په نيکي مينځي د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هيڅ خپلوي نسته بلکي الله ﷻ ته يوازي بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله يو برابر دي ټول دالله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کي و هغه شي ته ګوره چي د نبي ﷺ طريقه وه په هم هغه شي باندي عمل کوه زما دا نصيحت ياد ساته ته ديوه لوی کار لپاره لېږل سوي يې چي خلاصون يې يوازي د الله تعالي په تابع داري کي لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختيار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کي يو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښي ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کي ، د الله ﷻ اطاعت چي د چا په برخه سي د دنيا څخه به يې کرکه کيږي او د آخرت سره به مينه لري.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷛ په ډېره خوشحالی سره لښکر تیارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کیفیت دهغه خط ځخه معلومېږي چي ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي لیکل دي: فَاِن مَعِيَ قَومٍ يُجِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مینه لري لکه عجم چي يې د شرابو سره لري.(97)

فایده: د شرابو د مینه لرونکو ځخه که پوښتنه وسي چي په شراب چیښلو کي ځومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلومېږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) ځوک چي د مرګ سره په دغه پیمانه مینه لري نو کامیابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس ﷜ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷛ یو صحابي دي چي یو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په یو کور کښي اوسېدئ بزې يې څرولې یو وخت يې د وراره سره بزې په یوه پړی وتړلې او د مديني منورې پر لوري روان سو کله چي مديني منورې ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو یوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمایل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷛ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دریم ځل بیا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زیری ورکړی ده چي دا واورېدل توره يې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ورننوتی او شهید سو.

---

(97) تفسیر عزیزي اول ټوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷛ فرمايي: ما د وهب ﷛ په څېر بهادري او شجاعت د هيچا ندی ليدلی دده د شهادت څخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چي دده د سر لوري ته ولاړ و او دايې ويل: الله ﷻ دي ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چي په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷛ فرمايي زما د هيچا په نيکو کارونو غبته([98]) نه وه سوې لکه د وهب په نيکو کارونو چي مي وسوه زما زړه غواړي چي د الله ﷻ څخه دده په څېر عمل نامه واخلم.([99])

فايده: په ده باندې د حضرت عمر ﷠ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يې په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تيرو) که نه نو حضرت عمر ﷛ او د نورو صحابه کرامو ﷢ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

٨- د بير معونه جنګ

([98]) غبطه ودې ته وايي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس چي يې ويني نو دافکر ورته پيدا سي چي کاشکي ماهم دغه ځانګړتيا درلوداى . حسد دې ته ويل کيږي چي يوڅوک يوه ځانګړتيا ولري بل کس فکر وکړى چي کاشکي دغه ځانګړتيا ده نه درلوداى بلکي ما درلوداى غبطه روا ده اوحسد ناروا دی ژباړن.

([99]) اصابه - قره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهيد سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمېر يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چې مهاجرين وو ددوی دنبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چې دوی د شپې زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځي به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو ، اړتيا وي لکه لرګي، اوبه او داسي نور پوره کولې. دغه سپېڅلې ډله د نجد يو اوسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چې نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندي دتبليغ او وعظ په نامه ببولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ﷺ ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ﷺ ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چې دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښې د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مديني منورې څخه رخصت سوه کله چې بيرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر يو حضرت عمر بن امية ﷺ او حضرت منذر بن عمر ﷺ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ﷺ ددوو ملګرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط وروړي هلته چې نژدې سوه حضرت حرام ﷺ و خپلو ملګرو ته وويل: تاسو دلې ودريږئ زه به ورسم کچيري يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﷺ چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکي تر دې چې خط ولولي حرام ﷺ يې په نېزه داسي وواهه چې نېزه پوري ووري تري ووتل حرام ﷺ وويل: (فُزتُ وَرَبِّ الكعبَةِ) يعني د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هيڅ قوم کي روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلګ راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد AA پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان شهيدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امية ﷺ چي اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية AA وويل: راځه چي بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کيږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷺ شهيد سو او حضرت امية ﷺ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر اينبی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية AA ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ اللهِ فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلګو څخه وپوښتل : چي دغه سړی ما په نيزه ووهی دستي مې سو خو بيا هم دی وايي چي په الله ﷻ قسم چي زه کامياب سوم دده کاميابي نو په چشي کي ده؟ خلګو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.([101])

فايده: دا هغه خلګ دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره د عجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چي دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کاميابه کېده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او د متقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﷺ چي دا خبره واورېدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي د دغه خلګو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم د دغه خلګو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل او خرماوي يې خوړلې بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

([101]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی تر هغه وخته پوري وجنګېدی تر څو شهيد سو.(102)

فايده: په حقيقت کي هم دا خلګ د جنت ور وو او په جنت يې ټينګ يقين و زمو ږ که يقين ټينګ سي نو ټولي خبري به سمي سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بيان کوې هر سړی دده په بهادري خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کي چي مسلمانان په کمزوري حالت کي وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: موږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پوري و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړی وخت کي به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلي خو کله چي عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کي واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچي زړه غواړي چي موريې پر وژاړي ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دي د مکې دباندي راووزي او زما مقابله دي وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کي دومره همت نه سو پيدا چي دده مقابلي ته ورووزي.(103)

---

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې لیکونه واستول چې په هغو کې یې یو د حضرت حارث بن عمیر ازدي ﷺ په لاس د بصرا پاچا ته ولیږی حارث بن عمیر ﷺ چې کله و موته ته ورسېدئ د قیصر د حاکمانو څخه یو کس چې شرحبیل غساني نومېدئ دغه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې یو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندي دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسیزه لښکر یې تیار کړی حضرت زید بن حارثة ﷺ یې ور امیر کړی بیا یې ورته وفرمایل: که زید بن حارثه AA شهید سي نو بیا د ي جعفر بن ابي طالب ﷺ امیر سي که دی هم شهید سي نو بیا دي عبدالله بن رواحة ﷺ امیر سي که دی هم شهید سي بیانو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دي امیر کړي یوه یهودي دا خبري واورېدې او وې ویل: د اکسان به خامخا شهیدان کیږي ځکه د لومړنیو انبیاؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسې و رسول الله ﷺ یو سپین بیرغ جوړ کړي حضرت زید ﷺ ته یې ورکړی بیا رسول الله ﷺ اوددوی دیوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندي راوواتی د ښار د باندي چې مجاهدین رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دي تاسو کامیابه کړي او په خیر او سلامتیا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راولـه او الله ﷻ دي تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة AA ددوی په جواب کې درې بیتونه وویل چې مطلب یې داسې و: زه د خپل رب څخه د ګناهونو بخښنه غواړم او یوه داسې توره وي چې په هغې سره زما د وینو داري رواني سي او یا په یوه داسې نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اینې ووزي څیري یې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تیریږي نو ووایي: الله ﷻ دي تالاربنود او کامیابه کړي ریښتیا هم ته لمر او کامیاب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبیل ته هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبیل سره سل زره فوج تیار سو د مقابلې لپاره ، کله چې دوی مخکې ولاړل نو ورته معلومه سوه چې د روم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجیانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چې ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کې عبد الله بن رواحة رضي الله عنه په لوړ اواز وویل: اې خلګو ! تاسو د کومې خبرې څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي یاست ؟ستاسو مقصد شهید کېدل دي موږ هیڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه یو جنګېدلي بلکې موږ یوازې د هغه دین په زور جنګېدلي یو چې د هغه دین په وجه الله جل جلاله موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندې ځئ ددوو کامیابیو څخه به یوه خامخا لاسته راوړئ یا به بریالیتوب وي او یا به شهادت وي مسلمانانو چې دا خبره واورېده میړانه یې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چې موته نومې ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زید رضي الله عنه بیرغ په لاس کې واخیستې میدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د د شرحبیل ورور ووژل سو او ملګري یې و تښتېدل خپله شرحبیل هم و تښتېدئ په یوه کلا کې پټ سو و هرقل ته یې د مرستې لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجیان راولېږل جنګ په زیات زور سره شروع کېدئ چې زید رضي الله عنه شهید سو دستې حضرت جعفر رضي الله عنه بیرغ په لاس کې واخیستې د خپل آس پښې یې په خپله پرې کړې چې بیرته تګ یې د زړه څخه ووزي یو څو اشعار یې وویل چې مطلب یې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره یخې دي. د روم پرخلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چې هغه ووژنم ، دا شعرونه یې وویل د آس پښې یې پخپله پرې کړې چې بېرته تلل یې د زړه څخه ووزي توره یې واخیسته کافرانو راسته لاس څنې پرې کړی بیا یې بیرغ په چپه لاس کې ونیوی کافرانو چپه لاس څنې پرې کړی ده مبارک بیرغ په موټانو کې ټینګ کړی په خوله یې کلک ونیوی یو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا یې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهید سو. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمایي: موږ چې

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهیدان را ټولول دی چې مو راپورته کړی په بدن کې یې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ؓ چې شهید سو خلګو عبد الله بن رواحة ؓ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کې د جنګ په یو طرف کې د غوښې یو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه یې هیڅ شی نه و خوړلی ده چې اواز واورېدئ دستې راپورته سو او وې ویل: حضرت جعفر ؓ شهید سوی دئ ته په دنیا اخته یې دستې راغلی بیرغ یې راپورته کړی سخت جنګ یې شروع کړی ګوته یې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونیول لاس یې راکش کړی ګوته یې پرې سوه لیرې یې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کې فکر من سو چې نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چې خپل زړه ته یې وویل: اې زړه ! اوس د څشې شوق او مینه درته پاته ده؟ چې ته یې له خطره وېرېږې د بې بې شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده.،د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دې د باغ او پیسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کې صدقه دې ددې څخه وروسته یې یو څو اشعار وویل چې ترجمه یې داسې ده. اې زړګیه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند یوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د یو څاڅکي نطفې څخه پیدا یې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چې جنت نه خوښوې که شهید نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کې د آس څخه راکښته سو د اکا زوی یې یوه ټوټه غوښې ورته ونیولې چې وې خوره ! ملا به دې سیده سې د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخیستله دیو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهید کېدو پورې یې توره وچلول.[104]

(104) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دا داصحابو کرامو د ژوند یوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنیاد فاني کېدو او د آخرت سره دمینې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعینو کې داسې خلک ختلي دي چې په یوه په قصه سره یې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو ولیده اوس یې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووینئ:

۱۲- د سعید بن جبیر او حجاج بن یوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمايي: اَفضَلُ الجَهَادِ کَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترین جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن یوسف ظلم او تېرې په ټوله دنیا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددین د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او دیندارو پاچا په پرتله به دی بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعید بن جبیر دابن الاشعث سره یو ځای سو د حجاج مقابله یې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعید بن جبیر مشهور تابعي و او دلویو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمنې درلودل په ځانګړې ډول حجاج دده سره زیاته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونیسي نو خامخا یې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږی زوړ حاکم یې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه یې وویل او په آخر کې یې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعید بن جبیر ته پناه ورکړه خیر یې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وویل د هر چاپه کور کې که دی پیدا سو نو هغه به وژل کیږي. یوازې دده کورنۍ نه بلکې د همسایه ګانو کورونه به یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې د مکې حاکم په ډېر تکليف سره نوموړی تابعي ونيوی او حجاج ته يې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته يې راوغوښتی او پوښتنې يې ځنې وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شی دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کې خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: ته شقي بن کسيرېې (شقي معني بدبخته او کسير معني مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندې ستا څخه علاوه يو بل ذات خبر دئ (يعني علام الغيوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کې دوزخ ته لېږم.

سعيد: که ماته معلوم وای چې دوزخ ستا په لاس کې دئ نو ته به مې معبود جوړکړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ هغه درحمت نبي و، د الله ﷺ رسول و او په هدايت ښودلو سره ټولي دنيا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعيد ﷺ زه د هغوی محافظ يم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وايم که بد؟

سعيد ﷺ په کوم څه چي زه نه يم خبر د هغه په هکله زه هيڅ نسم ويلای ماته يوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد ښښتن تعالي ﷺ راضي کوونکي دئ. په ځينو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځيني حالات پر ځينو باندي تر جيح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زيات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعيد ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعيد ﷺ زه ددې څخه کم يم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ريشتيا ويلو اراده نه کوي؟

سعيد ﷺ ما درواغ نه دي ويلي.

حجاج: ته ولي نه خاندې؟

سعيد ﷺ د خندا خبره نه ده سوې چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قيامت ته يې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ الله ﷻ مورې په مختلفو طريقو پيدا کړي يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد ﷺ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر ټا ډېر خوښ يم.

سعيد ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي مورږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لري؟

سعيد ﷺ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد ﷺ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تې روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: مورږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد ﷺ ددې شيانو ښه والي تاته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید زه یوازې هغه شي خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعید هلاکت دې هغه چاله وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید: کومه طریقه چې د ځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید چې یې دباندې راوایستی سعید وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې ځنې وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او د الله پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه څوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کې بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکې پرې کړه.

سعید وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلماتې یې وویل:

❽⚬♘⇑✁⚬ "❻⚬♑⇧♉◆❒ →●⇧♑▪♉◆❒ ❼⚬❑❄⚬

⇒←⬀❻☞❀✁◆❒ ⇦✞◷◆❑◷⍓☺○○✁ ◆❷⬩➲⬩▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

🙦🢂⚪🢁✍ ⚐🙦◆☼❒🕮 ✏🙦◆✍◆❒ ☎ 🙦☪▦⓿♉☪⍓❍
(105) ⮘⛒⛒⮳ 🙦▫✓♉📫⛒❸⇳⌑🡐☺⬂🙦✁

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانانونه او مځکي یې پیدا کړي دي په داسي حال کي چي د باطل څخه وحق ته میل کونکی یم زه د مشرکانو څخه نه یم.

حجاج وویل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته یې کړئ ځکه هغو هم په دین کي تفریق کاوه او اختلاف یې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعید ﷸ وویل:

🗐 ⮌⚇▩❷⬂⬄◻☼▫✈🙦✁◆❒ ⬈📫▩❷⇳⌖◻☼▫✈🙦✁ ★✏◆❒

🡐❍⇳♉◆❒ ▪☠♦✞♦▫ ☎✁❑♏♑◆❑🡒✍ 🙦⍓☺◆☪⬃③❒🕯♦▫

⮘⮚⮚⛒⮳ ⛒⚐⑩⛒🖬◆⬊ ⬈⬈⮉♌🕓◆❒ ⅄✏🙦✁ ·♍⛒☽ 🗐 ★✏🙦✁
(106) الكافِي بِالسِرَآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختیځ او لویدیځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بېشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی او زیات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي یعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وویل: پړي مخ یې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار یو.

ســـــــعید ﷸ ویـــــــل: ✉✍♉❁⬃🙵◻🙦⌘⍓🖬■☽⬂✡◻🕓▤⬈☠⬁

🙦◻🙵⬃❁♉✍◆❒ ⬁☠⬈📫🡐⑨⓿♉🡒🡐☼ 🙦◻🙵❸♉▫◆❒
(107) ⮘⛒⛒⮳ ▤❽♦❷⬃⌘🡅🕮 🕑◻◆❻🙦♦✍⬁☠⬈▤⬉♉▩❷⬂③🡅✞

---

(105) سورة آل عمران الایة (۷۹)
(106) سورة بقرة الایة (۱۱۵)
(107) سورة طه الایة (۵۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: مورې ددې مځکې څخه پیدا کړې یاست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بیا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وویل: وې وژنئ! سعید وویل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وایم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په یاد ساته کله چې زه ستاسره د قیامت په ورځ یو ځای سم بیا به یې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهید سو. (انا لله و انا الیه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زیاته وینه ولاړه حجاج ورته حیران سو د خپل طبیب څخه یې پوښتنه وکړه چې ولې دومره وینه ځنې ولاړه؟ طبیب ورته وویل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کې یې د مرګ هیڅ وېره نه وه نو وینه یې پر خپل نورمال حالت باندې وه نو ځکه ډېر وینه ځنې ولاړه. داسې نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکې یې ټوله وینه دوېرې څخه وچه سې.[108]

فایده: ددې قصې په سوال او جواب کې نور کتابونو زیادت او کمی کړی دئ نورو بیا ځنې نور سوالونه او جوابونه رانقل کړې دې زمورې مقصد یوازې نمونه ښودل دې نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعینو زیاتې قصې راغلې دي (چې ددوی پر بهادرې باندې ښودنه کوي) امام اعظم، امام مالک، امام احمد بن حنبل او داسې نورو مبارکو انسانانو د حق وینا په وجه ډېرې سختۍ تیرې کړې دې خو حق یې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السیاسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښې بوختیا

څرنګه چې د دین اصل د توحید کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمې پرته هیڅ سپېڅلې کار د قبول وړ نه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړیو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوی ، د کافرانو سره به یې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکا ن د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختیا و سره ـ سره د دوی د علم سره دومره شوق او مینه وه (دومره علم یې لاسته راوړی) چې نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حدیث د علومو د بقا ذریعه ده، دایو څرګند حقیقت دئ. ددې مبارکو انسانانو چې د وخت په تیرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو ډله هم یو څه لو سوه نو لاندینی آیات کریمه نازل سو:

♦♌❑⇱☪⧍✍⬃⬧⇦☺⇲⧒☞✌ ⬄♍🔔⌧⬅ ☞♦✍♦❒ ⌧

♦❷⌧⧫♦☼ ⬧⬧⬀❑■⬛⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✏☞⬧🗎 ☎✌❒⇱❷⧍⧫✡◆⑩⧍⧒

⊲❑⌧⧫⧄★✏☞⬧☪ ⬀☠⬋☞⬀☸⧍♓✍ ⌨❑⬧🔔⬀❷⧍▫ ⬃♏⬊⬈⬅ ♊⧍✍

⬗♊③⧍♏☞✏☞✌ ❼⧅✖ ☎✌❑⇦♑⊙☽⌧⧫♦☝◆⑩⧍⬧⧒

✌⬧❶⧅☽ ⬄⚐⇦♑♦✍⬀❑⬧🔔 ☎✌❒⇩❻⬀⓿✡⇱⑩⧍⧒♦❒

⬄⚐⇦♑❋⬛⍓➔⬧⧒ ⬀☠⧄☞⬀❸⬧⧒⧅☽ ☎✌☑❑⇱➔⍓♉♦❻

([109]) ⬗⬂⌘⌘⬃ ⬄♍❒⇩❻⌧⓿⇲♦⬧⑥

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددي لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضـرت عبـدالله بـن عبـاس ﷺ فرمـايي: کـوم عـاموالي چـي ددغـه آيـاتو څخـه:
✁☼✍▦✍❷✁❒⇱☎⌘⇖▦☒✍▫❁✍❒◆⚐✍❍♦✍♦☪ ☎(110) او د ___

❍✍♦·✍♦☪▦✍❷⇱❒✁☎ ③⇱➔◻⓿ℯ✍✍✍⌛➔☠✍

⇱◆⓿☒✁✍✍✍◷✍📖❒✍✍⑩☺✞✍ (111) هغـه پـدي آيـات سـره ❒◆✍◆✍

✍☒🔔♍➾✁✍✍⑩✍☺←♦✍✍✍☪⇱❒♌♦✍⑩✍◆✡▦✍❷⇱❒✁☎
✍♦✍✍✍▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابانﷺ په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابوﷺ په خبر لږ والي له مينځه ولاړی اللهﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلک پيدا کړه. دحديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفيانو، قاريانو، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوې. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت اللهﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياءﷺ ته يې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښي د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چي دوی مبارکانو په څومره سختیو کي د علم سره شوق دلوردئ.

۱ - د فتوا ورکونکي ډلي سرلیک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بیا هم ددغه بوختیا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کي یوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چي د نبيﷺ په زمانه کي یې هم د فتوي کار کاوه نومونه یې په لاندي ډول دي: حضرت ابوبکرؓ، حضرت عمرؓ، حضرت عثمانؓ، حضرت عبدالرحمان بن عوفؓ، حضرت عليؓ، حضرت ابی بن کعبؓ، حضرت عبدالله بن مسعودؓ، حضرت معاذ بن حبلؓ، حضرت عماربن یاسرؓ، حضرت خذیفةAA ، حضرت سلمان فارسيؓ، حضرت زید بن ثابتؓ، حضرت ابو موسيؓ او حضرت ابودرداءؓ (112)

فایده:دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چي د نبيﷺ په موجودیت کي دوی د فتوي ورکولو کارکاوه.

۲ د حضرت ابو بکرؓ د حدیثو د مجموعې سوځل

(112) تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چې زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځای باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چې وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مي ځني وکړه چې څه تکليف لرې او که دي څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده؟ لنډه دا چې ټوله شپه کت پر کت اوښتی سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چې ما ستا سره اېښې وه هغه راوړه ما چې راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چې ولي دي وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره وېره وه چې صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مي تر شا پاته سي حال دا چې په دې حديثونو کي داسي څه موجود دي چې د ځان څخه جوړ سوي دي په هغه وخت کي به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چې معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چې بيا به يې مسئوليت زما د غاړې وي ځکه زماد خوا خلګو ته وړپاته دي. (113)

فايده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چې د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او دا چې ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چې د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چې پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چې د حضرت ابوبکر رضي الله عنه دا احتياط دغه حال وو. حال دا چې اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چې ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کي لوی عالم و ددې تر څنګ د رسول الله ﷺ د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقرير کي هيڅ داسي حديث يا آيات نه دی پرې اېښی چې د انصارو په فضليت کي راغلي و ددې خبري څخه

(113) تذکرة الحفاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومیږي چې ابوبکر ﷛ په ټولو حدیثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم﷫ ډېر لږ روایتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷛ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷛ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره دتبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چې د منې په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کې به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلګو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷛ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چې موږ اورېدلي دي چې تا یو ځوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چې اسعد ﷛ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷛ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښې سوې نو قبولې یې کړه که دي خوښې نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷛ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چې دده خبري واورېدې نو وې ویل: دا څومري ښې خبري دي دا څومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه ﷛! تاسو چې ځوک په خپل دین کې داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷛ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷛ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر د بر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندې ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټولـه نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندې مشغول سو.[114]

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو اوکومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کې د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې يې ليک او لوست زده و په عربو کې د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نومړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندی سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ورته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چې زه و تاته قرآنکريم

[114] تـلـقـيـح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وويل اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخيستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمايل: هو، ستانوم يې واخيستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېرې خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر ميرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

يعني زما يادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کې کيږي.

جندب بن عبد الله رضي الله عنه فرمايي: زه مدينې منورې ته د علم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حديثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کې تېر سوم يو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې يې په تن وې حديث يې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وويل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب رضي الله عنه دئ، زه هم دده مبارک د درس په ټولۍ کې کښېناستم کله چې د حديثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کور ته ورسېدئ ومي ليدئ چې کورېې ډېر زوړ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند يې و.([115])

حضرت ابی بن کعب رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخيستی چې د قرآنکريم لوی آيات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهيږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجې په هغه ډول جواب ورکړی دريم ځل يې بيا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کې ورته وويل: د آية الکرسي آيات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ويل: الله ﷻ دې تاته ستا علم مبارک کړي.

([115]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ځلي نبي ﷺ لمونځ وركاوى يو آيات ځني پاتـه سو ابي بن كعب ﷺ فتحه وركړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دا فتحه چا راكړه؟ ابي بن كعب ﷺ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ و فرمايل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلى وي.[116]

فايده: دا د ابي بن كعب ﷺ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، دده مبارک د نبي ﷺ سره په هره غزا كي ګډون كړى و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي دده ګډون نه وي پكښي كړى.

٥- د حضرت خذيفة ﷺ د فتنو د پېژندني اهتمام

حضرت خذيفة ﷺ د نومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونكى) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلى دئ. ويل سوي دي: يو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قيامته پوري راتلونكي فتنې ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پري ايښې چي په هغه كي دي درې سوه كسان شريک وي مګر ده ته يې د هغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې پـه ځرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفة ﷺ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه كول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه كول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، ما يوه ورځ د نبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! دغه بركتونه چي ستا په وجه مونږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونكي ده؟ نبي ﷺ راته و فرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيكي راځي؟

[116] مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې خذيفة ؓ ! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کې يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دې مبارک وايي: زه فکر اخيستی وم) وه مې ويل: ددې بدۍ وروسته به نيکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. مابيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وويل: داسې خلګ به پيدا اسې چې نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کې موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وويل: که چيرې په دغه وخت کې دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه وو نو ټولې ډلې پرېږده په يو کونج کې جلا کښېنه او يا ديوې درختې په بيخ کې کښېنه اوهم دلته تر مرګه پورې واوسه.

څرنګه چې رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلې و نوله همدې امله به حضرت عمر ؓ دده څخه پوښتنه کول چې زما په حاکمانو کې خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ؓ به هغه حاکم ددندې څخه ليرې کوی چې غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چې به څوک مړسو نو عمر ؓ به څېړنه کول چې خذيفة ؓ يې په جنازه کې ګډون کوی که يا؟ که به خذيفة ؓ په جنازه کې و نو عمر ؓ به يې هم په لمانځه کولو کې ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړی نو عمر ؓ به هم نه ورتلی. کله چې حضرت خذيفة ؓ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامۍ سره يې ژړل خلګو پوښتنه څنې وکړه (چې ولې ژاړې؟) ده مبارک په جواب کې ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندې نه ژړام بلکې مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چې زه به دالله ﷻ په رضاکې روان يم او که به ناراضي کې روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستا سره مینه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.(117)

۷_د حضرت ابو هريرة ﷜ د حديثونو يادول

حضرت ابو هريرة ﷜ يو نوموتي او ددرنښت وړ صحابي دئ او دومره ډېر حديثونه ده مبارک رانقل کړي دي چې دده په څېر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دی په اووم کال دهجرت راغلی او مسلمان سو په يوولسم کال دهجرت نبي ﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کي چې څلورکاله کېږي ده څنګه دومره ډېر حديثونه ياد کړل؟ددې خبري وجه خپله حضرت ابو هريرة ﷜ ښودلې ده فرمايلي يې دي چې خلک وايي ابو هريرة ﷜ ډېر روايتونه رانقل کړي دي حال دا چې زما مهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارته تلل اوراتلل او زما انصارو ورڼو د کښت او کرونديز کار کاوه دوی ټوله په کار ونو بوخت وه (ماهيخ بوختيانه درلوده) حضرت ابو هريرة ﷜ د اصحاب صفه د مسکينا نو څخه يو مسکين و د نبي ﷺ په خدمت کي به چې يو څه د خوراک لپاره ورکړل سوه په هغه به يې صبر کاوه پروت به و په داسي پېښو کي به دی مبارک موجود و چې نور اصحابان به نه وه موجود داسي شيان به يې يادول چې هغوی به نسوای يادولای.

ابو هريرة ﷜ فرمايلي دي: ما يوورځ نبي ﷺ ته د خپلي حافظې شکايت وکړی رسول الله ﷺ راته وويل ته خپل پټو هوارکړه ما چې پټو هوارکړی نبي ﷺ په دواړو لاسونو په پټوکي ديوشي

---

(117) ابوداؤد – اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بیاېې راته وویل: داپتهو ځان سره یوځای کړه ماهم هغه پتهو په خپله سینه پوري ونیوی ددې څخه وروسته بیاهیڅ شی زما څخه نه سو هېر.([118])

فایده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ویل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومري به وواېو چې دوی دنبيﷺ میلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هدیه یاصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهریرة ﷺ هم په دې خلګو کې و دېروختونه به پردوی باندې په نهاره تېرېدل ځنې وخت به دلوږې له امله دلیونتوب په څېرحالت کې سوه لکه چې ددریم باب په دریمه اواومه قصه کې تېرسوه ددې دومره سترېاووسره ــ سره بیاهم ده مبارک حدیثونه یادول داده شغل وچې له برکته یې ده ترټولوزیات حدیثونه ښودلي دي.

ابن جوزيﷺ په (تلقیح) نومي کتاب کې لیکلي دي چې ابوهریرة ﷺ پنځه زره درې سوه ثلوراو یا(۵۳۷۴)حدیثونه رانقل کړي دي.

یوه ورځ ابوهریرة ﷺ دجنازې اړوند یوحدیث بیان کړی چې دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چې دجنازې لمونځ اداکړې بېرته راسي یوقیراط ثواب ورکول کېږي اوڅوک چې دمړي په ښخولو کې شریک سي دوه قیراطه ثواب ورکول کېږي اودیوه قیراط ثواب د احد ترغره زیات دئ حضرت عبدالله بن عمرﷺ ته په دې حدیث کې یوڅه شک پیدا سو اوورته وې ویل: اې ابوهریرة ﷺ ! په فکر سره خبرې کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشېﷺ ته ورغلی اوورته وې ویل: زه تاته قسم درکوم چې دغه دقیراط حدیث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشېﷺ وفرمایل: هو، اورېدلی مې دئ ، ابوهریرة ﷺ وفرمایل: زمالپاره خونه په باغ کې ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کې دمال خرڅولو څه کار و زه به دنبيﷺ په دربار کې

([118]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازي د اکار مي درلو دئ چي دياد ولو څه خبره په لاس راسي او يا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبد الله بن عمر ووېل: بېشکه ته ترمورِ د نبيﷺ په حضور کي زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.([119])

ددې سره سره ابو هريرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يو تار و چي زرغوټي ورکړل سوي وې (د تسبوح په څېر) د شپې به تر هغه وخته پوري نه بيده کېدئ ترڅو چي دغه غوټي به يې په سبحان الله نه وي پوري کړي.([120])

۷ـ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندي اثر پر زياتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوندکي دنبوت دعوه کړې وه) څرنګه چي په عربوکي ددين څخه اوښتل په زور سره شروع سوه نو له وجهي يې دى نورهم طاقتور سو. حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړى الله ﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو ﷺ یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه.

حضرت عمر ﷺ د ابوبکر ﷺ حضورته ورغلی اوورته وې ویل: په دې جنګ کې قاریان ډېر شهیدان سوه که چیرې په دغه ډول په یوه یادووجنګوکې نور حافظان هم شهیدان سي نود قرآنکریم ډېرو برخو دضائع کېدو ویره ده نود اقرآنکریم په یوځای کې ولیکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ﷺ ورته ویل:ته څنګه په یوه داسي کار کې دلاوري کوې چې نبيﷺ نه دئ کړی.حضرت عمر ﷺ پردغه خبره باندې ټینګار کوی او داړتیا ترګندونه یې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷺ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت ﷺ یې راوغوښتی (چې قصه یې په یوولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زید ﷺ فرمایي: زه د حضرت ابوبکر ﷺ وحضورته ورغلم چې عمر ﷺ هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر ﷺ خپلې خبرې او د عمر ﷺ ټولې خبرې راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل: (اې زیده ﷺ !) ته ځوان او د عقل څښتن یې پرتاباندې هیڅ ډول بدګمان نسته ددې ټولو خبرو سره ته د نبيﷺ په زمانه کې د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نولدې وجهې دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکریم را جمعه کړه او یوځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت ﷺ فرمایي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷺ ماته امر کړی وای چې فلانی غرونړوه اوودې خوا ته یې رابدل کړه ماته به تردغه کار آسانه وای. ماورته وویل: تاسو څنګه داسي کار کوی چې نبيﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم.(یعنې قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷺ وزید ﷺ ته وفرمایل: که ته د عمر ﷺ ملګرتیا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که یې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت ﷺ فرمایي: چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سینه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکریم دې یوځای جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کې د خلګو څخه قرآنکریم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چي جلا ،جلا ليکل سوی واو هغه قرآنکريم مي هم راجمعه کړی چي د اصحابانو په سينو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه اوسره يوځای مي کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دامعلوميږي چي دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چي دغره بدلول ورته اسانه کار و تر داسي کار چي نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتيجه کي اللهﷻ ديوه داسي کتاب جمعه کېدل چي ددين بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ايښي دئ. بيا حضرت زيد AA دقرآنکريم په جمعه کولو کي دومري احتياط کاوه چي هيڅ آيات به يې دليکلوپرته نه اخيستي (بلکي داسي آيات به يې په ليکلي ډول اخيستي) چي دنبيﷺ په زمانه کي به ليکل سوی و دغه آيات به يې دنورو سره يوځای کوی بيا به يې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چي ليکلي آيات اوديادسوي آيات خوفرق نسته) څرنګه چي قرآنکريم په جلا - جلا ځا يونو کښي ليکل سوی وپه همد غه وجه يې په پيدا کولو کي څه سټرپا او زحمت ومګرټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب AA چي نبيﷺ په خپله دقرآنکريم زيات پوه ورته ويلي و دقرآنکريم په جمعه کولو کي يې دزيدبن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکريم دغه مبارکو انسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

٨- دحضرت ابن مسعود AA دحديث په روايت کي احتياط

حضرت عبدالله بن مسعود AA دنوموتواصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پيل کي مسلمانان سوی وه اودحبشې هجرت يې هم کړی و په ټولوغزاووکي يې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ځپلو والا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابو والا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرمايلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.([122])

خوددې ټولو سره ابوعمرو شيباني ﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبري نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پرېدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمون ﷺ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهري پنجشنبي په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانهورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و ، يا به ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يوڅه زيات فرمايلي وي.([123])

فايده: دادصحابانو مبارکانوﷺ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ماباندي دروا غ ووايي نو خپل ځای دي په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ويرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ را څخه ونه ويل سي نو هره مسئله به يې درسول اللهﷺ دوينا او حالاتو سره برابره بيانول خو دا به يې نه ويل چې دا درسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وبرېدل چې داسې نه چې پر رسول اللهﷺ باندې درواغ وويل سي ددوی په وړاندې که مورېخپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړنې حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چې دنبيﷺ ولوري ته دخبرې دنسبت کولو او رانقلولو کاريوه لويه ذمواري ده. حنفي فقه هم زياته دعبدالله بن مسعود ﷜ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷜ ته ديوه حديث لپاره دمدينې څخه ودمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چې زه ددمشق په مسجد کې دابودرداء ﷜ سره ناست وم چې يو سړی ابودرداء ﷜ ته راغلی او ورته وې ويل چې زه دمدينې څخه ديوه حديث لپاره راغلی يم مااورېدلي دي چې تا هغه حديث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷜ پوښتنه ځنې وکړه چې دتجارت خودې څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل:يا ، بيا ابودرداء ﷜ ترې وپوښتل:بل څه مقصد خودې نه و؟ سړي ورته وويل :يا ،يوازې دحديث دزده کړې لپاره راغلی يم ابودرداء ﷜ ورته وويل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي الله ﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکې خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان او مځکې اوسېدونکې دمغفرت غوښتنه کوي ترداسې بريده چې ماهيان په اوبوکښې طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندې داسې دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستوروباندې . علماء دانبياؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثان دي ، انبيآء خپل وارثان دمال او شتمنۍ نه جوړوي بلکې خپلو وارثانو ته علم پرېږدي.ځوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايده: حضرت ابودرداء په هغه اصحابانو کې دئ چې په فقه کښې يو هېدئ اودته حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي .ده مبارک فرمايلي دي: مادنبيﷺ دنبوت په وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت اوعبادت دواړه وکړم خودواړه نه سره کېده نوتجارت مې پرېښودئ اوس مې زړه داسې دئ: که چيرې دمسجد په دروازه کې مې دکا ن وي يولمونځ هم نه راځخه قضاکېږي ، دورځې څلوېښت ديناره وګټم اوبيا يې صد قه کړم لامې هم تجارت نه خوښيږي .يو چاپوښتنه ځنې وکړه:چې ولې دې داسې تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درځخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې دا اللهﷻ په لاره کې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حساب خوغواړي. ابودرداء دا هم فرمايلي دي چې زه دمرګ سره مينه لرم ددې لپاره چې دخپل بادارسره ملاقات وکړم ، دمسکنت سره مينه لرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکانو لپاره دحديثونو په لاسته راوړلو کې سفر څه ګران کارنه و ديوه حديث داورېدلو اوزده کولو لپاره ډېرلرې سفرکول دوی مبارکانو ته اسانه و . شعبي يو مشهور محدث دئ دکوفې اوسيدونکی دئ يوه ورځ يې خپل شاګرد ته يو حديث وايه اوبيا يې ورته وويل واخله داحديث دي په خپل کورکې مفت (وړيا)په لاس درغلی که نه نو ددغه يوه حديث لپاره به دي هم مدينې منورې ته سفرکاوه ځکه په لومړيو کې دحديثونو خزانه مدينه منوره وه. دعلم سره مينه لرونکو حضراتو دعلم لاسته راوړلو لپاره ډېر لوی او اوږده سفرونه کړي دي

([124]) ابن ماجة
([125]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيدبن المسيب﷫ يو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمايي: زه ديوه حديث شريف لپاره څو ورځي او شپې پياده(پلي) تللی يم امام الائمه امام بخاري﷫ په سنه ۱۹۴هـ کي پيدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کي يعني ديوولسوکالو په عمريې دحديثو دعلم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک﷫ ټول کتابونه په کوچنوالي يادکړل کوم حديثونه چي په خپل ښارکي لاسته ورتلل هغه يې زده کول بيايې په ســـنه ۲۱۲هـ کې سفرپيل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی يتيم و په سفرکي يې مور ورسره ملګرې وه. دسفر دپيل څخه وروسته يې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چي به دحديثو زخيره لاس ته ورتله په لاس يې راوړل په داسي کشرتوب کي دحديثو استاذ سو چي پرمخ يې دږيري وېښته نه و دی مبارک وايي: زه داتلس کالو وم چي ماداصحابانو او تابعينو د فيصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد﷫ او دده يو ملګري وايي چي موږ به د امام بخاري﷫ سره يو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به ليکل کول خو امام بخاري﷫ به داغسي چوپ ناست و يو وخت موږ ورته وويل: ته خو داغسي وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال څني وکړی ده مبارک راته وويل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه ليکلي دي موږ خپله ليکنه راوړه چي شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حديثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حديثونه په ياد راته وويل موږ ښيخي ورته حيران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس﷛ و يو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس﷛ فرمايي: ما يو انصاري ته وويل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو يوه لويه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې يادي کړو انصاري راته وويل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کي به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟لنډه دا چي هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسي روان سوم کله چي به زه خبرسوم چي فلاني صحابي فلانی حديث د رسول الله ﷺ څخه اوريدلی دئ زه به ورتلم او ژر به مي ځني کوله. ماته دمسائلو ډيره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چي بيده دئ نو خپل پټو به مي په دربندکي کښېښودئ هلته به کښيناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باديدلې خو مابه انتظار کاوه کله چي به هغه راکښيناستی نوکومه خبره به چي مابه ځني زده کول هغه به مي ځني وپوښتل هغه سړي به راته وويل: ته دنبي ﷺ د اکا زوی يې تاولي دومره تکليف ايستلی دئ ؟ زه به درغلی وای مابه ورته وويل: زه د علم حاصلونکي يم او دعلم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چي دڅه وخت څخه ناست يې؟ مابه ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تابد کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ مابه ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چي تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چي خلګ به ماته راجمعه سول ددې لپاره چي علم راڅخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس دغه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.(126)

فايده: دا هغه شی دی چي په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چي دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کي يې تشريف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چي د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمايل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايي: د قرآنکريم د آياتونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه دا ټولـه دده دقربانی نتيجه وه که نه نو دی چي د خپلي

(126) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (يعني دا چې زه د رسول اللهﷺ د اکا زوی يم) چيرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرمﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: د کوم چا څخه چي علم حاصلوی د هغه په مخ کي عاجزي کوئ په بخاري شريف کي د مجاهد ؒ څخه نقل سوی دئ: چي څوک په علم او زده کړه کي شرم يا کبر کوي علم لاسته نه سي را ورلای حضرت علي ؓ فرمايي: څوک چي ما ته يو حرف را وښيي هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چي ما ازادوي که مي غلاموي.

يحيي بن کثير ؒ فرمايي: علم په ارامتيا او استراحت سره نه حاصليږي. امام شافعي ؒ فرمايي: څوک چي د ميني پرته او يا په بې پروايي سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامياب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتيا په ډول لاسته راوړي کاميابه کېدای سي.

يحيي بن مغيره ؒ يو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمايي: موږ به د استاذ څخه داسي وېرېدو لکه څوک چي د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري ؒ دده په اړه وايي: ده مبارک به د محدثينو دومره احترام کاوه چي ما دبل چا دومره احترام نه دئ ليدلی. امام ابويوسف ؒ فرمايي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چي څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کاميابه کېدای. په پورتنۍ قصه کي د عبدالله بن عباس ؓ ديوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندي عاجزي معلومېږي د بلي خوا دده مبارک د علم سره مينه او شوق معلومېږي د چا څخه چي به يو حديث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حديث به يې زده کوی که هر څومره تکليف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چي څو تکليف پر ځان نه يو سي علم خوځه کوي بلکي يو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دا يو مشهور متل دئ چي وايي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اليَالِي)

يعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به رونوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقې علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی دسهار تر اذانه پورې به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري به دماخستن دلمانځه څخه وروسته په اوداسه باندې دحديثونو سلسله شروع کړه دسهار تر اذانه به يې ورسول.(127)

(دارمي)دراوردي وايي: امام ابوحنيفة او امام مالک ماوليدل چې دماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کې بحث شروع کړی پرسهار سو او هلته يې دسهار لمونځ وکړی هغه هم داسې مسئله وه چې ملامتول نه وه پکښې.(128)

ابن فرات بغدادي چې کله وفات سو اتلس ۱۸ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چې په دغه کتابو کې يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چې دمحدثينو په آند دنقل په صحت اونه والي کې دده ليکل سوی نه دليل دئ. ابن جوزي يونومو تی محدث دئ دده مبارک پلار دده په درې کلنی کې وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چې دجمعې دلمانځه پرته به بل چيرې دکور څخه ليري نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (۲۰۰۰) جلده ليکلي دي په دې کې تر دوه نيم سوه (۲۵۰) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و . ددرس يې دا سې حالت وچې په يو وخت کې دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده ددرس په مجلس کې حاضره وه.

---

(127) دارمي

(128) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه ګانو زور و ده مبارک د هر تکليفونه پرځان تېر کړي دي.[129]

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چي وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما دغسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشني لا پاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي: ما په خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک د اصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ تر څلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلويښت پاڼې ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاګردانو حساب وکړی څومره پاڼې چي ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼې جمعه کړې بيا يې دده پرژوند ووېشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاڼې راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر ګوتو کيدای سي کله چي ده دتصنيف اراده وکړه نو د خلګو څخه يې وپوښتل چي د ټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلګو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼې به راسي خلګو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل: انا الله ، همتونه ټيټ سوه

[129] تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب راالندې کړی تقريبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسير چې يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني ﷫ دحديثو يو مشهور مؤلف دئ دحديثو دزده کړې لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کې ناست وو استاذ حديث لوستى ده يوشى دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندې وکړه چې ته بلې خواته متوجه يې ده ورته وويل: زمااو ستاپه توجه کې فرق دئ ته راوښايه چې استاذ تراوسه پورې څومره حديثونه وويل ملګري يې په فکر کې ډوب سو ده ورته وويل: استاذ اتلس ١٨ حديثونه وويل لومړى داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول‌ه حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم﷫ يو محدث دئ ، ده مبارک دحديثو په يادولو کې زيات تمرين کاوه يو ځلې يې حج ته تشريف يوړى هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوى دحديثو عالمان راغلي وه او په حرم شريف کې يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يوه لويه ډله ناسته وه دى مبارک د دواړو په منځ کې کښېناستى او د دواړو څخه يې په يوه وخت کې حديثونه وليکل.

عبدالله بن مبارک﷫ يو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کې زحمتونه زيات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چې ماد څلور زرواستادانو څخه حديث زده کړي دي

.

علي بن حسن﷫ وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چې په دروازه کې ديوه حديث په اړه زما او د ده په منځ کې خبرې شروع سوې مابه څه ويل ده به هم يو څه ويل په همدغه ځاى کې په ولاړې ولاړ وو چې دسهار اذان وسو.

حميدي﷫ يو مشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چې دبخاري اومسلم حديثونه يې يوځاى کړي دي ټول‌ه شپه به يې ليکل کول دګرمي په وخت کې چې به ډېر تنګ سو نو يوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستې ليکل به يې کول. د ټولو خلګو څخه به جلا او سېدئ او شاعر هم و چې دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفِيدُ شَيئًا سِوَي الهَذَيَانِ مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لَقَاءِ الناسِ اَلَا لَاَخذِ العِلمَ او اِصلاحِ حَالِ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کې هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږ کړئ ماسوا ددې څخه چې د استاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړی يا دنفس داصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو پوښتنه يې ځني وکړه چې ښڅګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مې شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېر کړي دي. ابو العباس شيرازي وايي: مادطبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابو حنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کې زياته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې دعلم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چې پکښې وه دده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړې وه کله چې به ددباندې څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړی: چې که دده سره يو داسې حديث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړی .امام ابو حنيفة چې به کله په يو علمي مجلس کې ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله يوه مياشت خبرې وسوې وروسته چې به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کې مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسې حديثونه يې بيان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذي دستې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي رحمه الله فرمایي: ما یوه ورځ دمکې مکرمې په لاره کښې داستاذ څخه دوه حدیثونه نقل کړه نابېره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حدیثونه مانقل کړي وه خو مې غوښتل چې داستاذ څخه یې په خپله واورم نو داستاذ څخه مې دویلو غوښتنه وکړه استاذ حدیثونه ویل شروع کړه نابېره داستاذ سترګې زما په لاس کې پر هغه کاغذ ولګېدې چې ماهغه دوه حدیثونه پکښې لیکلي وه استاذ چې کاغذ ولیدی نو دواړه حدیثونه یې ولیدل ناراضه سو او ماته یې وویل: ته نه شرمیږې چې حدیثونه دې زده دي اودرسره دي بیایې په ماهم وایې ماورته وویل: استاذه ! داحدیثونه ماستاڅخه پرلاري واورېدل ته چې هر حدیث ووایې زمادستې په یادوي داستاذ باور نه وسو نو راته وې ویل: ښه ته هغه حدیثونه ووایه چې ما ویلي وي ، ماټوله حدیثونه ورته وویل بیا استاذ راته وویل داحدیثونه به ستا دپخوا څخه یاد وه ماورته وویل: استاذه ! ته اوس نوي حدیثونه ووایه زه به یې دستې درته ووایم استاذ نوي حدیثونه وویل ما دستې په یاد ورته وویل یوه غلطي مې نه وکړل. دا دپخوانیو محدثینو اوعلماو زحمتونه وه چې دعلم په لاسته راوړولو اوخورولو کې یې ګالل چې دهغه ټولو شمېرل هم ګران کاردئ.

قرطمة رحمه الله یو محدث دئ چې زیات مشهور نه دئ دده یوشاګرد داؤد رحمه الله وایي: خلګو به دابوحاتم رحمه الله اوداسې نورو دحافظې بیان کاوه خو ما چې دقرطمة رحمه الله حافظه لیدلې ده بل مې هیڅ چیري دومره حافظه نه ده لیدلې زه یوه ورځ قرطمة رحمه الله ته ورغلم ده راته وویل: په دغه کتابو کې چې دي هریو زړه غواړي راوایې خله زه یې په یاد درته وایم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک ددغه کتاب هر باب دسر څخه تر پایه پوري ټوله ووایه په دغه ترتیب یې ټوله کتاب په یاد تېرکړی.

ابوذرعة رحمه الله وایي: دامام احمدبن حنبل رحمه الله لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حدیثونه یاد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه ﷺ وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او ددېرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف ﷺ وايي: اسحاق ﷺ موږ ته يو ولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي ﷺ د ابو نصر بغدادي ﷺ د حديثو دزدکړې لپاره د شپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لارې يې دده د وفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ د حديثو سند به بيا د چا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شي سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يو ولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکې سوې. ابوعمرضرير ﷺ چي پيدا اسو ړوند و خو د حديثو په حافظانو کي شمېرل کېږي. په علم فقه ، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

د ابو الحسين اصبهاني ﷺ بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خويې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند وو ايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷺ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او د قرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني ﷺ د امام نسائي ﷺ مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشواني کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي ﷺ په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده ﷺ څخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد تر علمي مينې د درننبت وړه ځکه د ژوند تر آخري پوري يې درس کاوه .

دابو عمر خفاف سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندې ګڼه سوه چې زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلو زرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يو سل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حديثو ځني الفاظ څو واره تکرار بدل. دده يو شاګرد وايي چې يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک يو سل او پنځويشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراريږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په يو لوی ميدان کې ددرس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته د ليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چې ويل کيږي د درس څخه وروسته مشوانۍ و شمېرل سوې څلويښت زره وي او هغه کسان چې ليکل يې نه کول بلکې يوازې يې اوريدل کول د هغو شمېر تر ليکونکو زيات وو.

د فريابي په مجلس کې په دغه ډول درې سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چې څومره به زيات وه چې يوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسي ستړياو تېرولو سره د دغه پاک دين علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږو سوو زرو حديثونو څخه مې د بخاري د حديثونو انتخاب وکړی چې اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او ده مبارک چې به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چې بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چې لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته وو ايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چې حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تا دا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول روایه دا غلط دئ اصل یې داسې دئ. بیا یې دوهم ته روایه بیا یې دریم ته روایه په دغه ترتیب یې لسو کسانو ته جواب روایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چې هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپایه پوري په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمايي: ما د مسلم شریف د پاره درې سوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مي ځني ولیکی چې دوولس زره حدیثه پکښې دي.

امام داود فرمايي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

یوسف مزي یو مشهور محدث دئ، د اسماء رجال (د حدیث دنقل کونکو د نومانو) امام دئ اول یې په خپل ښار کې فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې، مدینې منورې، حلب، حمات، بعلبک او داسي نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کې لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ. دده مبارک عادت دا و چې زیات وخت به چوپ و د خلګو سره یې خبري کمي کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و، دحسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته. ددې مبارکانو حالات او قصې بیخي ډېري دي د ټولو لیکل لوی، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړي چې دا دحدیثو علم چې دیارلس سوه کاله وروسته داسي پیاوړی دئ، ددې لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قرباني سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چې د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ددې علم لپاره څومره خواری تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامۍ ، استراحت ، عیش او عشرت ژوند غواړو او د دنیا په کارنو کي مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دین او حدیثو حفاظت کوونکي یو نو دا د (این خیال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(یعني دا داسي یو فکر دئ چې شونی نه دئ اولیونتوب دئ)([130])

نـــهم بـــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومیږي خو دلته یو څو قصې بیانوو چي مورږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي مورږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازې پوري کړې ده ، کوم چي زمورږ خلک په دې هیله دي چي هغه ترقي اونصرت به مورږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلې وکه زمورږ خلک رښتیا ددې هیله لري نو په هغه ډول دي ژوند اختیار کړي لکه دوی چي وکړی او دنیاته یې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما پټو سوځل

(130) نوموړی بیت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنیا خواهی هم بنون — این خیال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنیا غواړي هم زامن غوړي دا یوازي خیال دی امکان نه لري اولیونتوب دی په پورته موضوع کي شیخ وفرمایل : چي څوك داسي په عیش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنیا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي لیونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم لیونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص؆ فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ما باندي يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندي لړ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دې څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دې وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازې له منځه وړل دي. البته زما په ډول نالايقه چاته به نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوبدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښتنه به مې کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خو يې نه ده کړې او داسې نور.

٢- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندې تشريف وړی و چې وې ليدل يو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ ملګرو ورته وويل: دا فلاني سړي ګنبده

([131]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چې ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو﷡ څخه پوښتنه وکړه او خبړنه يې وکړه چې ولې زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو﷡ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چې دا د چا ده ؟ انصاري چې دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چې هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چې راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د ناخوښی له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وې ليدل چې ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو﷡ ورته وويل : څو ورځي مخکي چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زمونږ څخه پوښتنه وکړه ، مونږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بيخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چې دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره ميني خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چې درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې داهم نه کول چې د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چې کله په پېښيدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادی باندي پيسې مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډيرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

---

(132) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردې سرې نظر دننه ولاړ نسي. یو ځل نبيﷺ یو ځای په سفر تللی وو ام سلمي‬ ته یو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله ولیده نو دې ته یې وویل: دادې څه کړي دي؟ دې مبارکې ورته وویل : په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و ، نبيﷺ وفرمایل: بدترین شی پر تعمیر باندې پیسې خرڅول دي. عبدالله بن عمر‬ فرمایي : یوه ورځ ما او زما مور د خپل کور دیوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبيﷺ چې ولیدئ نو راته وې فرمایل: مرګ ددې دېوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافع‬ فرمایي: یوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمایل: زه پوهیږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کیږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمایه موږ په داسې وېره کې وغورځېدو چې اوښان یوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.(134)

فـــایده: اصحابانو مبارکانو‬ ته په ژوند کې داسې ښېښو اهمیت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې ښېښو ته حیرانتیا کیږي ځکه د اصحابو کرامو‬ عام ژوند هم داسې و ، د حدیبې صلح چې په لومړی باب دریمه قصه کې یې بیان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته یې وویل: زه و لویو ــ لویو پاچاهانو ته د

(133) ابـوداؤد
(134) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشې پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمدﷺ ملګري چې محمدﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم و مځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستې یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دیﷺ د یو شي امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبرې کوي نو ټوله چوپ سې هیڅوک دده د درنښت له وجهې دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمایي: زه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ویښتان ډېر غټ سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وویل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دایې لکه چې زماد سر دوېښتانو په اړه وویل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مې وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وېښتان دي لږي کړه).(136)

فـــایده: ذباب دسپېره په معني دئ او دبېکاره په معني هم دئ دادنبيﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چې دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وویل:چې تاته مې نه و ویلي خو ده

(135) بخاري شریف
(136) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره د خپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتيا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پيل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بيا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود AA يوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک د عادت سره سم سلام ورته وو ايه خرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوي اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بيلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانۍ خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانۍ خبره پښتنه سوې ده پر هغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ويل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب درنه کړی د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلية AA عادت او د خريم AA ويښته پرېکول

په دمشق کې سهيل بن حنظلية AA نومي صحابي اوسېدئ يوازې ژوند يې تېروی ډېر کم به يې دخلګو سره ګډون کاوه هيچيري به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه يا تسبوح مشغول و او يا به يې وظيفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء AA سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء AA ورته وويل: په تلو کې د خير يو څه خبرې کوه زموږ لپاره فايده ده تاته څه تاوان نسته نو سهيل AA به د نبيﷺ د زمانې څه واقعاتې او حديثونه ورته وويل ، يوه ورځ سهيل AA پر لاري روان و ابودرداء AA د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې يوه د خير خبره راته وکړه بيا ولاړ سه ده مبارک ورته وويل: يوه ورځ نبيﷺ وفرمايل: چې خريم اسدي AA ښه سړی دئ که چيري دا دوې خبرې نه وای پکښې يو دا چې د سر وېښتان يې لوی دي دوهم دا چې لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چې خريم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سرو ښېښتان يې تر غوړو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمي پنډۍ پوري پورته تړل شروع کړل.(137)

فايـــده: په څينو روايتو کي راغلي دي چي نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريمﷺ قسم وکړی چي دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کي شک نسته، کېدلای سي چي وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کي دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چي اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرﷺ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرﷺ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چي ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرﷺ يو زوی وويل: چي موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرﷺ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چي زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چي اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره د خپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چي ښځي فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةﷺ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چي د عائشيﷺ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروﷺ دا نسوای زغملای چي دی دي د نبيﷺ ارشاد ووايي او څوک دي يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـوداؤد

(138) مسلم ، ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازي پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي ټول عمر يې د خپل زوی سره خبري نه وکړي . مبارکو اصحابانوﷺ ته په دې کې ډېر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکهﷺ چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورته وويل چې ته مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښېږي دې ورته وويل چې دده نه خوښيږي نو منعه دې وکړي . د حضرت عمر AA تر وفات وروسته دې د حضرت زبير AA سره نکاح وکړه د حضرت زبير AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاوري يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير AA د شپې د ماخستن دلمانځه پر وخت پر لاري ورته کښېناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځورولې ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې و مسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبير AA پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولې پرېښودل ؟ دې ورته وويل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمرﷺ څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران کي نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرﷺ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سړي د لمانځه بيان خو په قرآن کي سته د ويري د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کي نسته ؟ ابن عمرﷺ و فرمايل: واوره ! اللهﷻ نبيﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسي به کوو.([139])

فايـــده: مقصد دادئ چې د هري مسئلې وضاحت په قرآن کريم کي لازمي نه دئ بلکي د عمل لپاره د نبيﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبيﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګيډې خلک به پر خپلو ګديانو ناست وي او وايي به چې بس قرآنکريم ټينګ ونيسئ کوم احکام چې په قرآن کي دي په هغه عمل وکړئ.([140])

٨- د حضرت ابن مغفلﷺ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلﷺ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چې ډبري يې غورځولې لوبې يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبيﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چې يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکي چې اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبري ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبيﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په اللهﷻ دې مي قسم وي چې بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کي

([139]) شفـاء
([140]) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وویل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.(141)

فایـــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بیا یې غورځوي په کوچنیانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کیږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ؓ دا نسواي زغملای چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنی بیا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ څومره ارشادات اورو او بیا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ یې منعه کړې ده بلکې موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځیني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکیم بن حزام ؓ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکیم بن حزام ؓ یوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او یو شی یې ځني وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بیا یې په بله موقع کښې یو څه ځني وغوښتل نبي ﷺ بیا ورکړه دریم واري یې بیا یو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمایل: اې حکیمه ! مال داسې دئ لکه شین باغ خو قاعده یې داده چې که چېري د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کې

---

(141) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسې کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړيږي. حضرت ابن حزم AA وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديق AA په خلافت کې ابوبکر AA و ابن حزام AA ته د بيت المال څخه د يوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمر AA پخپل خلافت کې د يو شي د ورکړې اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فايــــده : همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفة AA د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذيفة AA فرمايي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډيري ډلي وې چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملې لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کې د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي ووينې او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مدينې دباندي د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بېرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړي) راغلې چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه لیدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوړهاري يې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بېرته تلل زموږ درې سوه کسیزه ډله په دغه ځای کې وه نبيﷺ د هر يوه پوښتنه کوله او دهري خوا څېړنه يې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېرېدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوي لپاره څه جامه وه يو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندي پر مځکه پوري مښتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک يې ؟ما ورته وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پيوست سوم نبيﷺ راته وويل: ولاړ سه و درېږه د دښمنانو ټولګيو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د بيري او يخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبيﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اې الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخه يې (ساتنه وکړې) .خذيفة ﵁ وايي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګويا زه په ګرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو په وخت کې نبيﷺ دا هم راته وويل: چې په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کيږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومي ليدل چې اور بليږي خلک ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چې پر اور لاس تودوي بيايې پر تشي مږي هري خواته ناري دي چې بېرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلکو ته د بېرته تلو ناري وهي د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خيمي يې شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابو سفيان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان تو داوی په زړه کې مي راغله چې له منځه يې يوسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښی خو دنبيﷺ ارشاد را په یاد سو چې حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته یو څه شک پیدا سو اووې ویل: په تاسو کې یو څوک جاسوس سته هر یو دې خپل ملګري تر لاس ونیسي ما هم ژر یو سړی تر لاس ونیوی او پوښتنه مې ځنې وکړه چې ته څوک یې؟ هغه راته وویل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی یم زه دهغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نیمي لاري ته راورسېدم تقریباً شل سواره دشا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې یې ترلي وې او راته وې ویل: چې ته خپل آقا ته ووایه چې اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ یو کوچنی پتو پر سرکړی و لمونځ یې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ویري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بیان کړه کومه چې مې لیدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسۍ قصه واورېده نو غاښونه مبارک یې (دخنداڅخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ایستلم او دخپل پتو یوه برخه یې پر ما واچول ما خپله سینه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فایـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکلیفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دې داستحقاق او اهلیت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع یوه برخه را نصیب کړې.

(143) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چي که چېري په ښځو کي د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چي زموږ په ټولنه کي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کي په يوه داسي چاپيريال کي ساتل کيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښي پيدا سي کله چي يوماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښکاره ده.

١- د بي بي فاطمې تسبيحات

حضرت علي يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې قصه درته وکړم چي د نبي ﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل: بيخي يې راته وکړه علي ورته وويل: بي بي فاطمې په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو کي يې تڼاکي پيدا سوي پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه کي معلومي سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسي نور به يې پخپله کول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمېرضي الله عنها ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګڼه ګوڼه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړى او وې ويل: اې فاطمېرضي الله عنها ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمېرضي الله عنها د شرم له وجهې چوپ سوه. علي رضي الله عنه وايي ما وويل: چې اې د الله رسوله ! دا په داسې حالت کې ده چې د ميچني له وجهې يې په لاسو کې تڼاکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسې نښې معلومېږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې بي بي فاطمېرضي الله عنها وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه او علي رضي الله عنه د څرمني يوه بستره لرو دشپې پکښې بيديږو او د ورځې بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لورې !صبر کوه د حضرت موسيعليه السلام او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسيعليه السلام چپنه وه دشپې به پر بيدېدل، ته تقوي حاصله کړه د اللهجل جلاله څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيدېږې دروديرش واره سبحان الله وايه، دروديرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمېرضي الله عنها وويل: زه د اللهجل جلاله او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.[144]

[144] ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: يعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښي رضا وي زه په راضي يم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دوارو جهانو دسردار د لور ژوند و. زمونږ خلک چي دوي پيسي پيدا کړي نو دکور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ايږدي يوازي په پورتني واقعه کښي د بيدېدو دوخت دذکر بيان سوی دئ. په نورو حديثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمي درودېرش واره ويل ښودل سوي دي او يو وار لاندينۍ کلمې ويل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شريک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدير.

۲- د حضرت عائشي رضي الله عنها صدقه

د حضرت عائشي رضي الله عنها و حضور ته دوي لوی، لوی ګونۍ دپيسو ډکي راوړل سوې چي تر سلو زرو درهمو زياتي پکښې وي حضرت عائشي رضي الله عنها څو لوښي را وغوښتل او هغه يې په ډک کړل وېشل يې شروع کړل تر ماښامه پوري يې ټولي خيرات کړې يو درهم يې لا هم نه پرېښودئ خپله يې روژه وه و مينځي ته يې وويل چي د روژمات لپاره يوشی راوړه مينځي يوه ډوډۍ او څه د زيتون تيل ورته راوړه او ورته وې ويل: څومره به ښه وای چي نن مو د يوه درهم غوښي را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وويل: اوس نو په پيغور څه کيږي هغه وخت به دي را په ياد کړي وای چي پيسې مي وېشلې ما به راغوښتي وای.(145)

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: د حضرت عائشيؓ وحضور تـه بـه دغـه ډول نـذراني د اميـر معاويـةؓ ، عبدالله بن زبيرؓ اوداسي نورو حضراتو لخوا ورانـدي کېدي ځکه دغه زمانـه د فتوحاتو زمانـه وه دنيوي فراخي وه پـه کورو کنبي بـه د غلو پـه ځېر د اشرفيو زخېري وې ددې ټولو اسانتياوو سره، سره دې مبارکي ډېر ساده او کمزورى ژوند تېراوى آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه تر سلو زرو درهمو پوري يې پيسې خيرات کړې دا يې هم پـه فکرکي نـه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غـواړي پـه اوس وخت کي داسي پيښي دومره ليري سوي دي چي پـه خپلـه ددې واقعـاتو پـه ريشتيا کېدو کي لا شک پيدا کيږي خو د کومو کسانو چې دهغي زماني ژوند تر نظر تېرکړى وي پر داسي واقعاتو او نورو پـه سوونو واقعاتو باندي هيڅ حيرانتيا نه کوي . پـه خپله د حضرت عائشيؓ ډېري واقعـاتي نژدې ، نژدې دي يو واريې روژه وه پـه کور کې يې د يوې ډوډۍ پرتـه بـل هـيڅ نـه وه يـو فقير راغلى سوال يې وکړى دې مبارکي و خادمې ته وويل چي هغه يوه ډوډۍ ورکړه خادمي ورتـه وويل چې د روژه مات لپاره پـه کور کي هيڅ شى نستـه دې مبـارکي ورتـه وويـل پـروا نـه کـوي تـه هغه ډوډۍ ورکړه خادمي هغه ډوډۍ ورکړه.([146])

يو واري يې پـه کور کي مار مړکړى پـه خوب کـي يـو چا ورتـه وويـل چي مسلمان دي مړ کړى دئ دې ورته وويل چي مسلمان و نو دنبيﷺ د بيبييانو کور تـه بـه نـه راتلى هغـه ورتـه وويـل چې پـه پرده کي راغلى و پـه دې خبره سره ډېره وويرېده راويښـه سوه دولس زره درهمه يعنـي د يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروةؓ فرمـايي: مـا يـوه ورځ وليـده چي اويـا زره درهمـه يـې خيـرات کـړل او خپلـه يـې قميص پيني درلودې.([147])

([146]) مـوطا
([147]) طبقـات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير ﷺ د عائشې ﷺ منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير ﷺ د حضرت عائشې ﷺ خوريی و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريی والی يې ورسره پاللی و عبدالله بن زبير ﷺ په دې ډېر پريشانه و چې عائشه ﷺ پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ﷺ ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دی زما لاس د خيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړی چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير ﷺ د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به د قسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير ﷺ ډېر زړه تنګی سو نو دنبي ﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې ﷺ کورته ورغلل دوی مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيسته دننه ورغلل دی هم په پټه ورسره ولاړی د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشه ﷺ د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دی د پردې دننه خواته ورغلی لاس يې په غاړه کې وروا چوی ډېر يې وژړل او خوشامندی يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول الله ﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبي ﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې ﷺ چې درسول الله ﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول الله ﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دی يې معاف کړی خبري يې ور سره شروع کړې خو دد غه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردې چې څلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به دغه قسم پـه يـادورغلی نـو دومـره بـه يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148).

فايـــده: مور د سهار څخه تـر ماښـامه پـوري څـومره قسـمونه پـه يـوه سـاه اخلـو بيـا يـې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله پـه فکـر وهلـو کـې دئ. دکـوم چـا سـره چـې د اللهﷻ دنامـه عـزت وي او هغـه د اللهﷻ پـه نامـه قسـم وکـړي بيـا تـرې و پوښـتې چـې پـه نـه وفـا يـې پـر زړه څـه تيريږي؟ همدا وجه وه چې عائشې رضي الله عنها ته به قسم په ياد ورغلی ډېر به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشې رضي الله عنها دالله ﷻ څخه د ويرې حالت

د رسول اللهﷺ چې دعائشې رضي الله عنها سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبيﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډېر محبت دئ ؟رسول اللهﷺ بـه و فرمايـل چې دعائشـې رضي الله عنها سـره ددې سـره ، سـره دا مبارکـه پـه مسـئلو دومـره خبـرداره وه چـې لـوی ، لـوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيـلعليه السلام بـه دې تـه سلام وايـه . رسـول اللهﷺ تـه پـه جنت کې ددې د بي بي کېدو زيری ورکـړل سـوی دئ. منافقـانو چـې پـردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کې ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشة رضي الله عنها فرمايي: پـه مـا کي لس داسي خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد رحمه الله په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکي دسخا حالت د پورتنيو قصو څخـه معلـوم سـو خـو ددې سـره ، سـره ددې د اللهﷻ د ويري څخه داسي حالت و چې ويل به يې : کاشکي زه درختـه وای چـې د اللهﷻ تسـبيح

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي ویلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډبره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پیدا سوي ، کاشکي زه ددرختي پاڼه وای،کاشکي زه وابنه وای.([149])

فایـــده: دالله ﷻ څخه د ویري بیان په ورته ډول په دریم باب ، پنځمه قصه کي هم تېر سوي دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت و دالله ﷻ څخه ویره ددوی یوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة ﷺ د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمینین حضرت ام سلمي ﷺ د نبي ﷺ څخه مخکي د ابوسلمة ﷺ په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي ددې قصې څخه یې اندازه معلومیږي یوه ورځ ام سلمي ﷺ و ابو سلمة ﷺ ته وویل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او ماینه دواړه جنتیان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه ددې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کي هر یو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابوسلمة ﷺ وویل: چي ته به زما خبره ومني ؟ام سلمة ﷺ وویل چي زه مشوره کوم ددې لپاره چي ستا خبره ومنم .ابوسلمة ﷺ وویل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بیا یې دعا وکړه چي اې خدایه !زما څخه وروسته ام سلمة ﷺ ته تر ما غوره خاوند ورنصیب کړې چي نه دا تنګوي او نه یې په عذابوي .دوی دواړه یعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشې ته یو ځای مهاجر سوه دحبشې د هجرت وروسته یې بیا مدینې منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة ﷺ یې قصه په تفصیل سره داسي بیانوي : ام سلمة ﷺ وایي: کله چي ابوسلمة ﷺ د هجرت اراده وکړه نو اوښ یې تیار کړی زه او زما زوی

([149]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة یې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغیره چې موږ ولیدو نو ابوسلمة ﷜ ته یې وویل چې ته دخپل ځان اختیار لرې آزادیې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته یې ښار په ښار ګرځوې دستي یې د ابو سلمة ﷜ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه یې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت ولیدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ویل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختیار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وایي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه یې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لاري سو ابوسلمة ﷜ مدینې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نیکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ میدان ته راتلم تر ماښامه پورې به مې ژړل پوره یو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ یوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته یې وویل: تاسو ولې پردې مسکینې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما دا اکا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قریبانو) چې دا حال ولیدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما یو اوښ تیار کړی او زوی مې په غیږ کي ونیوی یوازې مدینې ته روانه سوم درې څلور میله تللې وم چې په تنعیم کي مې عثمان بن طلحة ولیدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې یوازې چېرې ځې؟ ما ورته وویل چې پخپل خاوند پسې مدینې ته ځم بیایې راته وویل ستا سره بل څوک سته؟ ما ورته وویل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونیوی مخکي روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شریف سړی نه و لیدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به یې چوک کړی دی به خپله د یوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به یې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بیا به ده د اوښ مهار ونیوی روان به سو پر دغه ترتیب مدینې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وویل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پورې ابو سلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدینې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بیا وایي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شریف او کریم سړی نه دی لیدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښایي پرهېچا نه وي تېر سوي.([150])

فایـــده: دا پر الله ﷻ باندې د توکل خبره وه چې یوازې یې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته یې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندې توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي یوازې هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندې شرعي نیوکه نسته.

۲- دحضرت ام زیاد ﷺ د یو څو ښځو سره دخیبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارینوو د جهاد مینه او محبت درلودئ چې په زیات شمېر سره یې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به یې د

([150]) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه یې دوه حدیثه راغلي دي په یوه حدیث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته به جنت کې ورکول کیږي په دوهم حدیث کې راغلي دي چې ښځې ته اختیار ورکول کیږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسیږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به یوه سړی ته څومره بیبیانې ورکول کیږي . هذا الهامش من الشیخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مینه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به یې رساوه ، حضرت ام زیاد فرمایي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شریکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ یې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي یې د درد(غصي) نښي ښکارېدې راته وې فرمایل: تاسو د چا په اجازه راغلي یاست؟ موږ ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! زموږ وړې وړېشل زده دي او په جهاد کي اړتیا ورته پېښېږي او دواوي هم زموږ سره دي که نور هیڅ نه وي نو د مجاهدینو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښي ډکولای سو ،د چیښلو لپاره خو او به برابر ولای سو.(151)

فایده: الله ﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پیدا کړې وه چي دنن سبا سړي یې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابیاني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او څومره کارونه یې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سلیم سره ددې چي عبدالله بن طلحه یې په نس وو یعني حامله وه دحنین په غزا کي یې ګډون وکړی او یوه چاړه یې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دادې دڅه لپاره ساتلې ده ؟ دې ورته وویل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به یې په دغه چاړه ووهم تردې مخکي د احد په غزا کي هم شریکه سوې وه د زخمیانو او ناروغانو دارو درمل به یې کاوه حضرت انس فرمایي: ما حضرت ام سلیم او عائشة ولیدې چي د اوبو لوښي یې په چابکی سره ډکول او راوړل یې زخمیان یې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بیا به تللې.

۷- د ام الحرام د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

(151) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام دانس خاله وه نبيﷺ به د هغې کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبيﷺ ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه ځني وکړه چي زما مور او پلار دي تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چي د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چي پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي اللهﷻ مي په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسکا سبب ځني وپوښتی نبيﷺ په هغه ډول جواب ورکړی دې بيا ورته وويل : اې د اللهﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی په ډله کي داخله سم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کي ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چي هغه غاتره و توريده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورته وسپارل سوه.(152)

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې ګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چي د ام الحرام په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

(152) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سلیم دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره یو ځای والی

حضرت ام سلیم د حضرت انس AA مور وه کله چې د انس AA پلار وفات سو نو د انس AA د پالنې په موخه یې تر څه وخته پورې نکاح نه وکړه څو ورځې وروسته یې د ابو طلحة AA سره نکاح وکړه د ابو طلحة AA څخه یې یو زوی ابو عمیر پیدا سو نبيﷺ چې به کله د دوی کورته تشریف یو وړی نود ابو عمیر سره به یې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمیر وفات سو ام سلیم ښه پاک ولمبوی کفن یې ورکړي پر یو کټ یې پرې ایستی د ابو طلحة AA روژه وه د خوراک شیان یې ورته برابر کړه او خپله یې ځان ښه ښایسته کړی خوشبویي یې ولګول ماښام چې یې خاوند راغلی ډوډۍ یې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه یې وکړه دي ورته وویل: چې هغه خو اوس آرام دئ بیخي ښه سوی دئ نو خاوند یې ډاډه سو دشپې یې د خپلې میرمنې سره یو ځای والی وکړی کله چې سهار سو ام سلیم و ابو طلحة AA ته وویل: که څوک تاته څه پیسې په قرض درکړي او بیا یې بېرته غواړي نو بېرته یې ورکول په کار دي او که نه؟ ابو طلحة AA ورته وویل: ورکول یې په کار دي د ځان سره دساتلو هیڅ حق نه لري دهغه شی دی بیرته یې غواړي. وروسته ام سلیم ورته وویل: ستا زوی چې اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته یې واخیست په دې خبره سره ابوطلحة AA غمجن سو او ورته وې ویل: تا ولې زه نه خبرولم . سهار درسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمایل چې ښایي اللهﷻ په دغه شپه کې برکت واچوي. یو انصاري وایي چې ما دنبيﷺ دهغې دعا برکت ولیدی دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحة پیدا سو چې دده بیا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کریم ولوستی.[153]

[153] بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چي خپل زوی يې مړ سي او په دغه ډول دي يې وزغمي چي خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چي د خاوند يې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

٩- د حضرت ام حبيبې خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة د نبي ﷺ څخه مخکي د عبدالله بن جحش په نکاح کښي وه دوی دواړه يعني مېړه او ماينه يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چي حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کي مړ سو دې مبارکي د کونډتوب وخت په حبشه کي تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چي ددې باب په پای کي به دبيبيانو په بيان کي راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مديني منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغي جوړې په وخت کي ددې پلار ابو سفيان مديني منورې ته راغلی چي د نبي ﷺ سره د روغي جوړې د ټينګوالي لپاره خبري وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چي دی ورغلی ددې په کور کي بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې هغه بستره ژر راټوله کړه پلار يې حيران سو چي ددې پر ځای چي بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره يې ټوله کړه پوښتنه يې ځني وکړه چي زه په دې بستره نه ارزېدم چي راسه ټوله دي کړه او که يې زه وړ نه وم؟ ام حبيبې ورته وويل: دا د الله ﷻ دپاک نبي ﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک يې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چي له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې په زړه کي چي د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چې يو ناپاک مشرک دې يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چې اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چې وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چې زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مي شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چې ښځې ته د مړه پرته جائز نه ده چې پر بل چا باندې تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازي به پر مېړه باندې څلور مياشتي او لس ورځي غم کوي زه له دې وجهي خوشبويي استعمالوم چې غم ونه ګڼل سي. کله چې يې د وفات وخت را ورسېدئ نو حضرت عائشة يې را وغوښتله او ورته وې ويل چې زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخا يو څه راځي نو اللهﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې ورته وويل: اللهﷻ دې تاته ټول شيان درو بخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چې دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دې تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې ته هم سړى ور ولېږى.[154]

فايده:دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چې يوه دبلي درنګ لېدل هم نه غواړي خودې ته دا معلومه وه چې د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصيږي او دآخرت بارونه به مي پر سر پاته سي. ددې چې دنبيﷺ سره څومره محبت و اودنبيﷺ چې څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بسترې څخه معلوم سو.

[154] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب ؓ د افک په معامله کې پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش ؓ په قرابت کې د نبي ﷺ د خاله لور وه د اسلام په پیل کې مسلمانه سوې وه په اول کې ددې نکاح د حضرت زید ؓ سره سوې وه نوموړې د نبي ﷺ ازاد سوی غلام و او نبي ﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمد ﷺ ویل کېدې.

د زید ؓ د زینب ؓ سره جوړوالی نه راغلی نو زید ؓ طلاق ورکړی نبي ﷺ پدې موخه چې د کفر دوخت دا دود مات کړي چې کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه د سکه زوی په څېر و د ماینې سره به یې نکاح نه کول (یعني لکه چې دمړور سره نکاح نه ده روا د کفر په وخت دنیول سوي زوی دمېرمنې سره هم نکاح روا نه وه دا چې دغه رواج مات سي) نو نبي ﷺ و زینب ؓ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینب ؓ ورته وویل: زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل: چې د الله ﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چې الله ﷻ پخپله دنبي ﷺ نکاح دزینب ؓ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

ﮋ ﭾ ﭿ ﮀ ﮁ ﮂ ﮃ ﮄ ﮅ ﮆ ﮇ ﮈ ﮉ ﮊ ﮋ ﮌ ﮍ ﮎ ﮏ ﮐ ﮑ ﮒ ﮓ ﮔ ﮕ ﮖ ﮗ ﮘ ﮙ ﮚ ﮛ ﮜ ﮝ ﮞ ﮟ ﮠ ﮡ ﮢ ﮣ ﮤ ﮥ ﮦ ﮧ ﮨ ﮩ ﮪ ﮫ ﮬ ﮭ ﮮ ﮯ ﮰ ﮱ ﯓ ﯔ ﯕ ﯖ ﯗ ﯘ ﯙ ﯚ ﯛ ﯜ ﯝ ﯞ ﯟ ﯠ ﯡ ﯢ ﯣ ﯤ ﯥ ﯦ ﯧ ﯨ ﯩ ﯪ ﯫ ﯬ ﮊ

(c) ketabton.com: The Digital Library

☞ ♍ ⍾ ☒ ✍ ◆ ❒ 🗐 ✃ ॐ ❷ ⬩ ⬅ ◆ ❒ ⭘ ♊ ⬋ ✆ ⬃ ❁ ⍾ ✌ ☎ ✃ ⬀ ❒ ⬩ ✆ ⬩ ⍾
📖 ❒ ✌ ⬂ ❷ ⬉ ✃ ✍ ✏ ★ ✌ ◆ ⊞ ⬂ ➔ ⬉ ❒ ⬩ ☪ ⬀ ✆ ⌘ ⬁ ([155])

ژباړه: نو کله چي زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کي د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چي زينب ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چي يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتي روژه يې نذر کړه.

د حضرت زينب دا وياړ په برخه و چي نکاح يې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشې مقابلې ته راغله ځکه پر نبي ﷺ باندي د عائشې ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح نازوو . ددې سره ـ سره چي کله پر عائشې باندي د تورلګولو قصه پيښه سوه نو نبي ﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وويل چي زه په عائشه کي د نيکۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني ديندارە ده . (دا دې مبارکي دبني په وړاندي دريزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تورلګولو وخت و او ددې وخت و چي دمېرە د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چي پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومې د عائشې صفايي وکړه.

حضرت زينب ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولې او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستي څه چي به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول الله ﷺ د وفات په

([155]) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل : د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يې شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب؅ وفات سوه .

حضرت عمر ؄ چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چي د وېش لپاره نوري بيبياني ور دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يې پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووينې بيا يې وويل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او يو ټوکر يې پرې واچوی بيا يې برزه ؄ ته وويل: (د قصې نکل کوونکي دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چي په قريبانو او مسکينانو يې يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه ؄ يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وويل: کومي پيسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه ؄ وايي: ما پاته پيسې واخيستې او حساب مي کړې څلور اتيا درهمه وي ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چي اې الله؇ ! راتلونکی کال ماته داسي پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ؄ ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې ورواستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړي وي او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې هيڅ مال نسو پاته يوازې هغه کور ورته پاته سو چې دا پکښې اوسېده ددې ډېرې صدقې له امله ددې لقب ماءوى المساکين و يعني د مسکينانو تم ځاى.([156])

يوه ښځه وايي چې زه د حضرت زينب په کور کې وم موږ د کالو په رنګولو اخته وو نبيﷺ تشريف راوړى موږ چې يې وليدو ببرته ولاړى د زينب دا فکر سو چې نبيﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامې ببرته پرېولې رنګ يې ځني بوتيدو هم ځل نبيﷺ تشريف راوړى هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړى.([157])

١١- د حضرت خنساء دخپلو څلورو زامنو سره په جنګ کې ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره يو ځاى مدينې ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي : د علماؤ پر دې اتفاق دئ چې په ښځو کې تر دې ښه شعر ونه ندې ويلي نه مخکې اونه وروسته . د حضرت عمر په خلافت کې په سنه ١٦ هـ کښې د قادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کې دا د خپلو څلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکې يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړى د جهاد جذبه يې پکښې پيدا کړه او ورته وې ويل: اې زما زامنو ! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوى ياست پخپله خوښه مو هجرت کړى دئ په هغه ذات دې مې قسم وي چې دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چې تاسو د مور د يوه نس څخه پيدا سوى ياست په همدغه ډول د يوه پلار څخه پيدا سوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړى نه مې ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مې ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړى دى . تاسو ته معلومه ده چې د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

(156) طبقات
(157) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻزيات ثوابونه پکښې ايښې دي دا هم ياد ساتئ چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻ فرمايي :

☎✃❑⇖✡♦✌✃♦⇗ ♐▫⇦♘♘⅄✐♋✃ ♋⌂♍⓾③❒♗❋◷♦③

☎✃❑⇖❷♒✉♋❁◷♦❒ ☎✃❑⇦❸✐♏⇳◷♋✃

⅄✐♋✃ ☎✃❑⇨☽☐✍♋✃♦❒ ☎✃❑⇗➲♒✉✃♦❻♦❒

(158) ✆⌘✐✐✐ ♐♍❑⇦⬩♒◘⬂▦➔✍⇗☠⇗▤✦◘⌂➔⬩♏

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ايمان يې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندې صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندې) (د کافرانوو جنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه وويرېږئ ښايي چې تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شريک سئ د کافرانو په مقابله کې د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووينئ چې جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامياب واوسيږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکې کېده او د مور نصيحت يې په شعرو کې وايه چې د خلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکې سو شهيد به سو لنډه داچې څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چې يې مور ته خبر ورغلی چې څلور زامن دې ټوله شهيدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)

(159) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دي شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت راکړی د الله ﷻ ښخه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کي واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلورو ده.[160]

فايده: داسي ميندي هم وي چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کي د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې رضي الله عنها په يوائي سر د يهودي وژل

حضرت صفية رضي الله عنها د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة رضي الله عنه خور وه د احد په غزا کي يې ګډون کړی و په د غه غزا کي چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نېزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کي رسول الله ﷺ ټولي ښځي په يوه کلا کي بندي کړې حسان بن ثابت رضي الله عنه يې باندي محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګټه وبلل او يوې ډلي يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې رضي الله عنها دليري ښخه وليدئ حضرت حسان رضي الله عنه ته يې وويل چې د کلا ښخه د باندي ور ووزه هغه يهودي مړ کړه احسان رضي الله عنه کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موړی را واخيستی د باندي ور ووته هغه يهودي يې په يوازي سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو د يهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او پښو ښخه ئي شيان نه وايستل راغله و حضرت حسان رضي الله عنه ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورۍ له وجهي دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان يې ځني راوړی او سر يې ځني پرې کړی رايې وړی پر ديوال باندي يې د

160) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې ټولې باندې وروغورزوي يهوديانو چې سر وليدى وې ويل چې محمدﷺ خپلې ښځې يوازې نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فايده: حضرت صفيه‌ د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کيږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازې سر سړى قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسې حال کې چې يوې خواته ښځې وې او بلې خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماء‌ د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيد‌ يوه صحابيه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازي په توګه راغلې يم تاسو اللهﷻ دنارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلى يې موږ ښځې پر اللهﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کې ګيريو نارينوو موږ په کورو کې ښخې کړې يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کيږي د دوى اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چې دوى حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوى دمالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوى سره په ثواب کې شريکې نه يو؟

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چي ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ویل : آیا تاسو د دین په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکی لیدلیدئ ؟ اصحابو ورته وویل : اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چي ښځې دې هم داسې سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء و لوري ته متوجه سو او ورته وې ویل : اې اسماء ! ښه یې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته یې وښیه چي ته یې رالیږلې یې چي د ښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښې لاسته راوړل او په امر یې عمل کول د هغه د ټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء چي دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فایده : د ښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قیمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو یوه ورځ رسولﷺ ته وویل : عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار یې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ویل : که چیري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به یې امر کړی وای چي خپلو مړو ته سجده وکړي بیا نبيﷺ وفرمایل : په هغه ذات دې مې قسم وي چي زما روح یې په قدرت کې دئ چي ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق یې نه وي ادا کړي ، په یو حدیث کې راغلي دي چي که یوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چي مېړه یې ځني راضي و جنت ته به ځي ، په یوه حدیث کې راغلي دي چي که چیري یوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکې لعنت باندي وایي ،په یوه حدیث کې راغلي دي چي د دوو کسانو لمونځ چي تر سر پورته سي د قبولیت لپاره آسمان ته نه ځي یو غلام چي د بادار څخه تښتېدلېوی دوهمه ښځه چي مېړه ځني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کي ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چي د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کي يې ګډون کړی دی دعقبة معني دَرَه ده نبيﷺ په اول کي خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمدينې څخه خلګ د حج په زمانه کي راتلل د منې په غره کي يوه دره وه په دغه دره کي به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چي کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کي شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي دا خپله قصه کوي چي د احد په غزا کي ما لوښې د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چي ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چي څه حال يې دئ که تږي وه او به به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کي ددې عمر دروځلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کي وه دا وايي په اول کي مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چي به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مي منع کوی په اول کي ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چي د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو توکر يې تر ملا تړلي و د رښکيو (زړوټوکرانو) څخه ډک و کله چي به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو ټوکر راوا خيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کي يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چي دا زخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کي کله چي خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکي سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عميرؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړې خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول الله ﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمارة هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی، رسول الله ﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه، ام عمارة فرمایي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیرې دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نو نبي ﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زید ؓ فرمایي: زما چپه متې زخمي سو وینه یې نه درېدل نبي ﷺ وفرمایل چې پر دغه متې پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل: څه ولاړ سه د کافرانو سره مقابله وکړه نبي ﷺ داپښه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمارة! دا ستا په ډول څوک همت لري؟ (یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دې جنګ ته استوي). نبي ﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمارة فرمایي یو وار یو کافر راغلی نبي ﷺ وفرمایل: اې ام عمارة! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستې کښېناستی بیا زموږ څو خلک ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبي ﷺ مسکی سو او راته وې ویل: د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وایي: کله چې نبي ﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وویل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دالله ﷻ رسوله ◄ !موږ ته دعا وکړه چې الله ﷻ مو ستا سره په جنت کې يو ځای کړي کله چې نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چې اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چې په دنيا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومې سوي دي.د نبي کريم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شريکه سوه په دغه غزا کې ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندې جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کي مديني منوري ته ورسېده.(163)

فايده: دا د يوې ښځې دکارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې يې عمر دروڅلوېښت کاله و او ديمامة په غزا کې يې عمر دوپنځوس کاله وبيايې هم داسې په جنګو کې ګډون کاوه دي ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵ - د حضرت ام حکيم ﷺ اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکيم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او د احد په غزا کې يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی وکله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره يې زياته مينه وه خو هغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دي درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه او مېړه يې په ډېر تکليف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبي ﷺ

---

(163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پیدا کولای سې نوهغه مدینې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سودوارو په خوشحالیژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر AA په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة AA ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة AA په دغه غزا کې شهید سو ، بیا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعید AA نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومې ځای کې د یوځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وویل: اوس لاهم د دښمن وېره ده یو څه صبر وکړه ده ورته وویل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وینم نو په یوه خیمه کې یوځای والی وکړی سهار د ولیمې انتظام کېدئ چې د رومیانو فوځیان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعید AA شهید سو ام حکیم هغه خیمه راوا خیستله چې شپه یې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان یې پکښې وپیچی خپله یې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان یې په یوازې سر ووژل.(164)

فایده: زموږ ښځې وګوره د یوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تیاریږي که تیاري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره تر ډېرو ورځو پورې ژاړې جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکي د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان یې په ښځینه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمیة ام عمار شـــهادت

سمیة بنت خیاط د حضرت عمار AA مور وه چې قصه یې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکلیفونه تېر

(164) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې دي خو د اسلام مینې چې ددې په زړه کې کوم کور جوړ کړی و له وجهې یې ددې په زړه کې یوه ذره فرق هم نه راتلی دا به یې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډېرو پرې ایستل د او سپنې تودې زغرې به یې په واغوستلې بیا به یې ودرول ددوبې په ګرمې کې چې اوسپنه ډېره تودیږي دا به په ډېر سخت تکلیف کې وه نبيﷺ چې به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصیحت به یې ورته کاوه او د جنت وعده به یې ورکول یوځلې بي بي سمیة ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کې ووهل او دهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهیده ده.(165)

فایده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې ورډئ یعني (دا چې کاشکې زه هم داسې وای) خو اصلي خبره داده چې د چا په زړه کې چې کوم شی کور جوړ کړي بیا د هیڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کیږي ، اوس هم داسې په لس ګونو قصې راځي چې خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول د الله ﷻ په لاره کې وي ، ددین لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چې ترمرګ وروسته راځي نو د کامیابی سبب ګرځي اوکه دنیوي مقصد پکښې وي نو دنیا خو یې ولاړه آخرت یې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکر ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماء د ابوبکر AA لور وه ، د حضرت عبدالله بن زبیر AA مور وه او د حضرت عائشې میرېزۍ خور وه او مشهوره صحابیه بي بي ده د اسلام په پیل کې مسلمانه سوې ده ویل سوي دي چې د ا دلسو نارینوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوویشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکې پيدا سوې ده کله چې حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکرؓ و مدينې منورې ته هجرت وکړی نو زيدؓ او داسې نورېې ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماءؓ هم راغله کله چې قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبيرؓ پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ابنت دئ. ددغه زماني فقر، مسکنت مشهور و خو ننگ، همت زړه ور تيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه، په بخاري شريف کې د اسماء بنت ابي بکرؓ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چې داوايي: کله چې زما نکاح د زبيرؓ سره وسوه، دده سره نه مال وو، نه جايداد وو او نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چې اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل، خرما خستکي به مې ورته راوړلې ميدولې به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې. ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو څلواغه چې به وشکېده په خپله به مې گنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، واښه او داني به مې ورکولې او د کور ټول کار او خدمت به مې کاوه مگر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کې وزبيرؓ ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چې نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چې بار مې پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چې پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چې زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلگو په مخکې پر اوښ باندې په سپرېدو شرمېدمه او دامې هم په فکر کې وه چې زبيرؓ ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت گرانه پرېوزي، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چې دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چې خپل کورته چې ورسېدم و زبيرؓ ته مې قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مې هم کاوه، زبيرؓ وويل: قسم په اللهﷻ چې ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم گران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ؓ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره سترې وم غلام چې راغلی زه داسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري.

۱۸- د حضرت ابوبکر ؓ د هجرت په وخت کې د اسماء ؓ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ؓ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ؓ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته د تسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ؓ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ؓ وايي چې ما ورته وويل : يا، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مې ورته وکړه دستي مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ؓ وايي

(166) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې ايښي خو ما دخپل نيکه دتسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مي ورته وکړی.([167])

فايده:داد همت او صبر خبره ده کـه نه نو تـر نيکـه بـه دغـه نجونـو زيـات غم کـاوه او هرڅومره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کې کړې وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کې چې نيکه ودې ته متوجه کړې چې د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خـوا د مـال نيسـتي ده ددې سره ،سره دمکـې او سـيدونکې د دوی سره چنـداني اړيکي هم نه لرلي او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو الله ﷻ دغه مبارکو انسانانو هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ـ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چې د انسـان غبتـه پرې کېږې يعنـي دا چې کاشکي مـا هم داسي ځانګړتيا درلـوداې ، حضرت ابوبکر ﵁ پـه اول کې زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د الله ﷻ پـه لاره کې دومره پيسـې خرڅي کړې چې دتبوک پـه غـزا کې يې ټولـه مـال راوړی او وريـې کړې لکـه د شـپږم بـاب پـه څلورمه قصه کې يې چې بيـان پـه تفصـيل سره وسو پـه همدا وجه رسـول الله ﷺ فرمـايي: ماتـه دهيچا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﵁ مال چې فايده را رسولې ده مـا دهـر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﵁ د احسانونو بدله به الله ﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﵂ سخاوت

حضرت اسماء ﵂ ډېره سخې وه پـه اول کې به يې صدقه پـه ټاکلې انـدازه ورکـول يعنـي پـه تول او ترازو يا په پيمانـه بـه يې خيرات کـاوه خـو کلـه چې رسـول الله ﷺ ورتـه وويـل: پيسـو تـه

([167]) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لوڼو او دکور ښځو ته به يې داسي نصيحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کي صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتي سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيڅکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوي هم ور سره ډېريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.([168])

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومري تنگ وه په هغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کي هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلگ د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسي ډله پيدا نه کړی چې په نسو پوري يې ډبري تړلي وي يا يې څو ورځې په نهاره تېري کړي وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زينب رضي الله عنها هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زينب رضي الله عنها د نبوت لس کاله مخکي پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريمﷺ دېرش کلن و او دخپلي خاله د زوی ابوالعاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کي راغلی و بيا ونيول سو دمکې خلگو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکي هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کې اميل و چې خديجې رضي الله عنها و دې ته د واده په وخت کي ورکړی و نبيﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجة رضي الله عنها ور

[168] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد سوه او دسترګو څخه يې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فديې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زينب دې مدينې ته راولېږي ، دوه کسان د زينبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه يعني هلته چې ورسيږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دا مبارکه په لاس ورکړي زينب خپل ليور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي يې يوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې يو بن اسود و چې د خديجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زينبې د ورور په درجه کې و او يوبل نفر ورسره و. پرحضرت زينب باندي يې د نېزې واری وکړ ی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، ځرنګه چې ماشوم يې په نس و نو هغه ماشوم يې هم ضايع سو اکثره وايي چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفيان ورته وويل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدينې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو دا سي وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زينبې دغه زخم تر څو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زينب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مينه کې يې ډېر تکليفونه وزغمل دښځېدو په وخت کي نبي ﷺ خپله ددې وقبر ته کښته سو دا يې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نو مخ يې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځني وکړه (چې يا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وویل: چې زه د زینبې ﷺ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې څخه تکلیف او د قبر تنګوالی لیرې کړي الله ﷻ دعاقبوله کړه.(169)

فایده: د نبي ﷺ لور د دین په خاطر دومره تکلیفونه تېر کړل چې آخر یې ساه پکښې ورکړل بیا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتیا ورته پیدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زیاتې دعاوې پکار دي ځکه نبي ﷺ به زیات وختونه دتعلیم په منځ کې دقبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ – د حضرت ربیع بنت معوذ ﷺ دیني غیرت

ربیع بنت معوذ ﷺ یوه انصاري صحابیة وه په زیاتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه دزخمیانو درملنه به یې کول او د وژل سوو شهیدانو جسدونه به یې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او دهجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشریف یووړی هلته نجونو هغه شعرونه ویل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بیان پکښې سوي و چې د بدر په غزا کې شهیدان سوي وه په دوی کې یوه نجلۍ دا مصرع ویل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . یعني په موږ کې یو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو یوازې الله ﷻ خبر دئ دربیع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل یې وواژه یوه ورځ یوه ښځه چې اسماء نومېده دیو څو ښځو سره یو ځای دربیع کور ته ورغلل دې عطر خرڅول نو دربیع څخه یې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

(169) خمیس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چې همداسې دود دئ ربيع خپل ځان ورته معرفي کړی يعنې خپل او د پلار نوم يې وروښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ويل: د خپل سردار د قاتل معوذ لور يې؟(ځرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وويل چې د خپل سردار د قاتل لور يې) ربيع چې دې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (د ربيع زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې د پلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ويل زما عطر خرڅول پر تا باندې حرام دي ربيع ورته وويل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کې دومره بد بوي نه وه ليدلی لکه ستا په عطرو کښې چې سته.([170])

فايده: ربيع فرمايي: چې د بدبويي لفظ مې ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکې غيرت نه منل چې د دين د دښمن په اړه دې د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښې د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعمالېږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايي او حال دا چې نبي ﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه وايا ست که چيري هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ([171]).

معلومات

د نبي اکرم ﷺ بيبياني او اولادونه

([170]) اسد الغابة
([171]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه يو لنډ معلومات پـه لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محدیثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبييانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبييانو کښي اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجېؓ سره سوې ده خديجةؓ کونډه وه کله چي نبي ﷺ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کالـه و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کالـه و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چي بيان به يې وروسته راسي.

۱- د حضرت خديجېؓ حالات

د حضرت خديجېؓ لومړی نکاح د ورقة بن نوفلؓ سره پـه پـلان کښـي وه خـود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي په دې دوو کسانو کښي به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کي اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان په دې آند دي چي اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه يې يوه لور پيدا سوي وه چي نوم يې هنده وه کله چي غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځينو ليکلي دي چي د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چي نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چي يو يې هند نومېده اوبل يې هالة نومېده ځينو ويلي دي چي هند هلک و او هالـة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښي ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښي (۲۵) کاله پاته سوه د نبوت پر لسم کال د روژې په میاشت کي د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زیاته مینه وه ددې په ژوند یې د هیڅ بلې ښځي سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکي ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځښتنان دي او بنو طاهره ورته ویل کیږي ددې مبارکي فضائل (مناقب) د حدیثو په کتابو کښي زیات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو یې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بیا نبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړي دي پدې خبره کښي هم اختلاف دئ چي لومړی یې د چا سره نکاح وکړه ځینو تاریخ پوهانو لیکلي دي چي اول یې د عائشې سره نکاح وکړه ځینو ویلي دي چي لومړی یې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته یې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- د حضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قیص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته یې هجرت وکړی سکران په حبشه کښي وفات سو ځینو لیکلي دي چي مکي ته راغلی بیا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چي کله خدیجة وفات سوه څو ورځي وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکي سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چي په زیات وخت به په لمانځه کي مشغول و یو ځلي نبيﷺ ته دې وویل چي ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چي زه پر دې وبېربدلم چي د پزي څخه به مي وینې ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه ځرنګه چي دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوي وي) يو ځلي نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کې ستاپه بيبيانو کښې داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوی زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشې ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واری د حضرت عائشې په برخه کښې راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښې وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر په خلافت کښې وفات سوه ددې ځخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم ځخه ده دغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټولو دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او د نکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشې حالات

د حضرت عائشې سره په مکة مکرمة کښې دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښې رسول اللهﷺ نکاح وکړه په دغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يواځي دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وي چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښې ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښې دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښې د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسې هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښې دفن سوه، په عربو کښې دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښې نکاح بې برکته وي حضرت عائشة فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په مياشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر پـه مياشـت کښي وسو دنبيﷺ په بيبيانو کښي چي تر ما زياته برخمنه وه بي بي خديجةﷺوه. دخديجي تروفـات وروسته خولةﷺ دحکيم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورتـه وي ويـل چـي اې د اللهﷻ رسـوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمايل دچا سره ؟دي ورتـه وويـل پيغلـه هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چي څوک دي؟دي ورته وويل چي پيغله ستاسو ډېر دوست حضرت ابـوبکر صديقﷺ لور عائشـه ده اوکونډه سوده بنت زمعـه ده،نبيﷺ وويـل ښـه خبره ده وې کړئ داددي ځايه څخه د ابوبکرصديقﷺ کورتـه ولاړه اود حضرت عائشـيﷺ مور ام رومـانﷺ تـه يې وويـل چي زه د يو لوی خير او برکت سره راغلي يم هغي پوښـتنه وکړه چي څنګه برکت دئ؟ دې ورتـه وويل چي نبيﷺ زه د عائشي سره د نکاح کولو لپاره رالېږلي يـم ، ام رومـانﷺ ورتـه وويـل چي عائشـهﷺ خو دنبيﷺ وريره ده د هغـه سره څنګه نکـاح کېـدلای سي خـو بيـا هم ښـه دئ چي ابوبکرﷺ راسي حضرت ابوبکرﷺ پدغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتـګ وروسـته دي دغـه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چي دا خو دنبيﷺ وريره ده دنبيﷺ سره نکـاح څنګـه کېدای سي خولةﷺ ولاړه نبيﷺ تـه يې قصـه وکـړل نبيﷺ ورتـه وويـل چي ابـوبکرﷺ خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولةﷺ راغله و ابوبکرﷺ ته يې د نبيﷺ وينا واورول دڅه وخت وروسـته ابوبکرصديقﷺ وويـل: نبيﷺ را وغـواړه نبيﷺ دابـوبکرصـديقﷺ کور ته تشريف يووړی نکاح وسوه هجرت چي وسو څو مياشـتي وروسـته ابـوبکرﷺ و نبيﷺ تـه وويل چي تاسو خپله بي بي يعني عائشـةﷺ ولي نـه و دوئ؟ نبيﷺ د سـامان د نـه برابرېـدو عـذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديقﷺ د نذراني يوڅه پېسي وراندي کړې چي په دغـه پېسـو سـره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته دکوچني اختر دمياشتي په لومړی يا دوهمه ورځ د ښابنت په وخت کي د ابوبکرﷺ په کور کي واده وسو دغـه درې نکـاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې ځخه وروسته څومره نکاحې چې سوې دې تر هجرت وروسته سوې دي د حضرت عائشې ځخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکې تر نبوت په مکة کې پيدا سوې ده لومړۍ نکاح يې په مکة کې د خنيس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی بيا يې مدينې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کې يې ګډون کړی دی پدغه غزا يا داحد په غزا کې زخمي سو چې ددغه زخمه ځخه جوړ نسو په دوهم يا دريم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بيا مدينې ته راغلې وه کله چې کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ځخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چې د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقية وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلې لور حفصې دنکاح يادونه وکړه عثمان AA په جواب کې ورته وويل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکايت وکړی چې دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمايل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی درښيم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره ميرمن ښيم وروسته نبيﷺ په دوهم يا دريم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته يې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کې د تاريخ پوهانو اختلاف دئ ځيني وايي چې د بدر په غزا کې زخمي سو او دهغه زخم ځخه شهيد سو اوځيني وايي چې د احد په غزا کې زحمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دريم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکې د

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چي کله عمر AA د حفصې دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چي نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مي ځکه نسوه چي نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مي ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مي نسو ښکاره کولای(ځکه که مي انکار کړی وای عمر AA دليل راخخه غوښتی درواغ مي نسوای ورته ويلای خامخا به مي رشتيا ورته ويلای) که چېري نبيﷺ د حفصې د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينښه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يو څه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر AA خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل عليه السلام تشريف راوړی او وې ويل: چې الله ﷻ فرمايي چي حفصې ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمي خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة حالات

حضرت زينب د خزيمة لوروه ددې مبارکي په لومړی نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چي لومړی نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلي دي چي لومړی نکاح یې د طفیل بن حارث سره وسوه بیا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبیده بن حارث په نکاح کړه عبیده بن حارث AA د بدر په غزا کې شهید سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت یو دېرش میاشتي وروسته په دریم هجري کال د روژې په میاشت کې ور سره وکړه، اته میاشتي د نبيﷺ په نکاح کي وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمي خور په میاشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بیبیانو کي حضرت زینب او حضرت خدیجه‌ د نبيﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زینب ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکي ددې نوم ام المساکین و یعني د مسکینانو مور ، بیا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې د نکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمة‌ سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمې حالات

حضرت ام سلمة‌ د ابو امیة لور وه ددې مبارکي لومړی نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة AA سره سوي ده چي اصلي نوم یې عبد الله بن عبد الاسد و، ام سلمة‌ او خپل خاوند په اول کي مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشي ته یې هجرت وکړی د حبشي څخه بیا مدیني ته راغلل په حبشه کي یې یو زوی وسو چي سلمة نومېدئ چي قصه یې د دغه باب په پنځمه شمېره کي په تفصیل سره تېره سوه په مدینه کي چي او سېدل یو هلک د عمر په نامه یې پیدا سو ا دوې لوڼي یې د دره او زینب په نامه پیدا سوي ابو سلمة AA د لسو نارینوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي یې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم ثخه یې ډېر تکلیفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په میاشت کي د ثلورم کال دهجرت و یوې سریې ته ولاړی (سریه معنی دکافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت یې زخم تازه سو ددغه زخم ثخه په ثلورم کال دهجرت دثلورمي خور (جمادي الثاني) په میاشت کي شهید سو . حضرت ام سلمة▟ په دغه وخت کي حامله وه یعني عیال داره وه زینب یې په نس وه.کله چي پیدا سوه نو عده یې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صدیق ﷺ و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وو ایه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وویل: یو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبیعت کي غیرت سته زما هیڅوک قریب نسته (یعني دا چي زما غیرت نه قبلوي چي د قریبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول الله ﷺ ورته وویل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غیرت به ولاړ سي ستا د قریبانو ثخه به هیڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وویل چي زما نکاح د نبي ﷺ سره را وتړه ، په ثلورم کال دهجرت د کوچني اختر د میاشتي په آخره ددې نکاح د نبي ﷺ سره وسوه ځینو دوهم او ځینو دریم کال لیکلي دئ. ام سلمة▟ فرمایي:ما د نبي ﷺ ثخه اورېدلي دي چي چاته مصیبت ورسیږي اولاندي دعا ووایي الله ﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصیبتي واخلفني خیرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غم مزدوري راکړې اودغم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة▟ وایي:کله چي ابوسلمة ﷺ وفات سو نوما دغه دعا ویل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة ﷺ به نو بهتر ثوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول الله ﷺ سره راوکړه . ددې د ښایست ډېر نوم تللی وو عائشة▟ وایي ما ددې ډېر تعریف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په یوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي ولیدل نوتر هغه ډېره ښائسته وه چي ما یې تعریف اورېدلی و بیا ما حفصې▟ ته ددې بیان وکړ یحفصې▟

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وویل: یا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چې یې تللي دئ د رسولﷺ په بیبیانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او یا په (۲۲) هجري کې وفات سوه په دغه وخت کې یې عمر څلور اتیا کاله و چې په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکې تر نبوت پیدا سوې ده څرنګه چې ددې نکاح تر زینب بنت خزیمة تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زینب بن خزیمة په خونه کې اوسېده ، داچې هلته ورغلل په خونه کې په یوه ټوکره کې لږ اوربشې غوټه دي یوه مېچن پرته ده دې مبارکې هغه اوربشې میده کړې پخې یې کړې غوړي یې ور واچول د مالیدې په څېر یې یو شی ځنې جوړ کړی په اوله ورځ یې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زینب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زینب بنت جحش حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح یې د زید بن حارث سره سوې وه چې نبيﷺ په زوی والي سره نیولی و وروسته ده طلاقه کړه بیا الله پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چې قصه یې په سورة احزاب کې بیان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وینا مطابق ددې نکاح دمیانی په میاشت کې سوې ده ځینو یې کال دهجرت دریم کال ښودلیدئ خو صحیح خبره داده چې پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکې پیدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې دټولو بیبیانو نکاحې د هغو خپلوانو کړې دي او زما نکاح الله کړې ده ،کله چې حضرت زید دې ته طلاق ورکړی نبيﷺ دې ته د نکاح پیغام ولېږی، دې په جواب کې ورته وویل زه ترهغه پوري فیصله نکوم تر څو زه د خپل خدای سره مشوره ونکړم ، دا یې وویل اودس یې تازه کړی دوه رکعته نفل یې وکړ بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه دغه قابله يم نو زما نکاح د رسول الله ﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړې:

✍❑♐⬀❁♉♓✌ ✌✍♑⬀➂⍓♒ ▤♑✿♑⬩♎ ✍⭘☺■⬛⬩▫

♦♌❑⬈▤♦➂ ⬩⬩ ⬀➐⬩▥♉♐ ✍⍓♑⬩▤⏲❑✡⇳♉❑❒⍓♒ ✃ॐ➋⬩⬤◆❒

☑➐⬁✕ ♑●♦♦➋⍓❍ ♦✕✓♉☪♉✌⬀⬩←☺⬂♐✍✃ ➐■✍♦⬉

✃⬩➊⬁➐ ⬀☠⬁♑♑★✏✍◆⓿♉⬉⬃➉❒▥ ⮫●⏲◆❒⬂♒❒▥

⬄♍♎☒✍◆❒ ▤ ✃ॐ➋⬩⬤◆❒ ⭘♊⬋❁⬀❁♉✌ ☎✃⬀❑⬩♑⬩♎
(172) ⬅⬛♑⬀ ☪⬩❑⬉➔⬂▦♦✌★✏✍✃⬉➋⬂✌❒▥

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب[redacted]) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب[redacted]) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګې را نسې په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعنې د نيول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آيات چې نازل سو نبي ﷺ دې ته زېرې ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبي ﷺ ددې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب[redacted] ډېره سخې وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به څنې زيات سو هغه به يې خيراتوی، ددې په باره کې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې ﷞ لاسونه اوږده وه د نبي ﷺ تر وفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دي مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازې لمونځ حضرت عمر ﵁ ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمېره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبي ﷺ د جويريې ﷞ بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث ﷞ حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس ﵁ ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابت ﵁ دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کې مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چې ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمي اني کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم څلور اني سي نو نوي (۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبي ﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

(173) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندی روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم نبيﷺ ورته وویل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښیم هغه دا چې پیسې به درکړم آزاده به دې کړم او نکاح به درسره وکړم ، رښتیا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهورې وینا له مخې په پنځم هجري کال یې نکاح وسوه ځینو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو چې کله واورېدل چې په بنو المصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ویل سوي دي چې د یوې حضرت جویریې له وجهې سل کورنۍ آزادې سوې چې نژدې اووه سوه نارینه پکښې شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښې دا ډول مصلحتونه موجود وه.

حضرت جویریة ډېره ښایسته وه په مخ کښې یې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ویل سوي دي چې چا به ورته وکتل نو نه به ترې ولاړېدئ، حضرت جویریې ددې جنګ څخه مخکي یو خوب لیدلی و چې د یثرب څخه یوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غېږ کښې را ولوېده دا وایي چې زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو امید پیدا سو دغه وخت ددې عمر شل(۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم(۵۰) هجري کال په لومړي خور کښې د(۲۵) کالو په عمر په مدینه منوره کښې وفات سوه په ځینو روایاتو کښې ددې وفات په(۵۶) هجري کال کښې د (۷۰) کالو په عمر لیکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبیبې حالات

دا مبارکه د ابوسفیان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرملہ ددې نوم ښودلی دئ او ځینو بیا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښې د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکليفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل وليدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په يوازي والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه يوا ځي و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام وليږی چې د ام حبيبې ﷺ نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومي ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالۍ کښې خپل دواړه بنګړي چې په لاس يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسي نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او د خپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلګ چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې د خوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې دډېرو تاريخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ دخميس ليکوال ليکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چې دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېري خوشبوياني ، سامانونه او داسي نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حديثو څخه نه معلوميږي او بل دا چې دا خبره ځکه صحيح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوي نه و تر ددې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسي نوري سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت صفيې ﷺ حالات

حضرت صفيه ﷺ د حيي لور ده د حضرت موسي ﷺ د ورور حضرت هارون ﷺ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بيا د کنانة بن ابي حقيق په نکاح کښې راغله دده سره يې په داسې وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی وا او ددې خاوند وژل سوی و ،د خيبر د جنګ څخه وروسته د حيه کلبي ﷺ نومي صحابي د نبي ﷺ څخه يوه مينځه وغوښته نبي ﷺ صفية ورکړه. ځرنګه چې په مدينه منوره کې دوې لوی قبيلې يعني بنو قريظه او بنو نضير مخ په وده وې دا ديو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وويل چې ددې مينځيتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبي ﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبي ﷺ و دحية ﷺ ته ډېر شی په بدله کې ورکړی دا يې ځني واخيسته آزاده يې کړه او په نکاح يې واخيسته او د خيبر څخه د راتګ پر مهال په يو کور کښې ددې واده وسو سهار نبي ﷺ و اصحابو ته وويل: د چا سره چې کوم د خوراک شيان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شيان درلوده لکه خرماوي ، پنير ،غوړي او داسې نور هغه يې راوړه دخرمني پر يو ستر خوان باندي يې کښېښوده په ګډه يې وخوړل دا وليمه وه (يعني د واده ډوډۍ وه).په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبي ﷺ ودې ته اختيار ورکړی او ورته وې ويل : که ته په خپل قوم او هيواد کې اوسېدل غواړې نو آزاده يې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کې اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وويل : چې اې د الله ﷻ رسوله ! زه چې د شرک په حال کې وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم ځنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکې ليدلی و دې مبارکې خپل خوب وخپل مېړه کنانة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ویلی و چې دیثرب ښخه دسپوږمۍ یوه ټوټه زما په غیږ کې ولوېده مېږه یې یوه ټینګه چپلاخه داسي په زور ووهل چې په سترګو کې یې نښې معلومې سوې او ورته وې ویل چې ته د یثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. یو وار یې لمر په خوب لیدلی و چې ددې په سینه کې راغلی و دغه خوب یې هم خپل خاوند ته بیان کړې و هغه ورته ویلي وه چې ته غواړې د یثرب د پاچا په نکاح کې راسي ؟ چا ویلي دي چې دې خوب لیدلی و چې د سپوږمۍ یوه ټوټه یې په سینه کې راغلې وه دغه خوب یې خپل پلار ته بیان کړی و پلار یې هم یوه ټینګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ویلي یې وه چې ته غواړې چې دیثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روایتونه راغلي دي دا چې کوم یو به صحیح وي)ممکنه ده چې دغه خوب یې مېړه او پلار دواړو ته ویلي وي او یا یې سپوږمۍ دوه واره لیدلې وي. د صحیح قول مطابق دا مبارکه د روژې په میاشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وایي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت میمونې ؓ حالات

حضرت میمونة ؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم یې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی میمونه نوم یې باندې کښېښوودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاریخ پوهانو هم دا وینا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځینو بیا لیکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره یې د میانۍ په میاشت کې په سرف نومي ځای کې نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکې ښخه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چې د مکې خلګو نبيﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بیرته راتګ وروسته یې په سرف کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کي هم خاص په هغه ځای کي چي د واده خیمه وه. د صحیح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځینو ددې دوفات تاریخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کي ددې عمر یواتیا کاله و او هم هلته یې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاریخي پېښه ده چې په یوه سفر کي نکاح وسي په دوهم سفر کي واده وسي او څه وخت وروسته یې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمایي: میمونة په مورډ ډېرو کي زیاته پرهېزګاره او وسیله کونکي وه، یزید بن اصم وایي: چي ددې بوختیا لمونځ او یا د کور کار و که چېري د دواړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به یې واهه. د بیبیانو په نکاحو کي د میمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثینو او مؤرخینو اتفاق دئ البته د بیبیانو د نکاحو په ترتیب کي اختلاف سته چي په وجه یې د دوی د نکاح په تاریخو کي اختلاف پیدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي ﷺ دوې بیبیاني یعني خدیجة او زینب بنت خزیمة د نبي ﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبي ﷺ په وفات کي موجودي وې. ددغه بیبیانو څخه علاوه ځینو محدثینو او مؤرخینو دنبي ﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي یې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بیبیانو حالات لیکلي دي چي دمحدثینو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي لیکلي کوم چي پکښې اختلاف دئ.

مـــــعلومات

دنبي ﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثینو او مؤرخینو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډېري څېړني وروسته معلومېږي چي تر ټولو مشره حضرت زینب رضی الله عنها ده دوهمه حضرت رقیة رضی الله عنها ده دریمه حضرت ام کلثوم رضی الله عنها ده څلورمه سیدتنا حضرت فاطمة رضی الله عنها ده ، او پـه زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چي طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمعليه السلام څخه پرته د خديجې رضی الله عنها څخه پيدا سوي دي.

۱- دحضرت قاسمعليه السلام حالات

حضرت قاسمعليه السلام تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زینب رضی الله عنها تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمعليه السلام په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله ﷺ حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله ﷺ دئ د نبوت څخه وروسته پیدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طیب او طاهر ویل کیږي دئ هم په کوچنیوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځینو لیکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دا به یې ویل چې د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وینا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پیړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهیم ﷺ حالات

دنبي ﷺ دریم زوی حضرت ابراهیم ◆ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په میاشت کي په اتم هجري کال کي پیدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مینځي حضرت مارېي ▲ څخه پیدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارینه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقیقه وکړه دوه پسونه یې حلال کړه (یعني دشکراني په ډول یې اومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده د سر د ویښتانو په اندازه سپین زر خیرات کړل . ابو هند بیاضي ◆ دده مبارک سر وروخرایه او د سر وېښتان یې ښخ کړه ، نبي ﷺ وفرمایل: ما د خپل پلا رابراهیم ﷺ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو میاشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو . ځینو بیا دده عمر مبارک اتلس میاشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمایلي دي: چي ابراهیم ◆ لپاره په جنت کي شیدي ورکونکي مقرره سوه.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زینب ﷝ حالات

حضرت زینب ﷝ د نبي ﷺ تر ټولو مشره لوروه ځینو مؤرخینو ددې مبارکې نوم بل ډول لیکلی دئ خو صحیح نه دئ دا مبارکه د نبي ﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پیدا سوه په دغه وخت کې دنبي ﷺ عمر دیرش کاله و، د خپل مور او پلار په غیږ کې لو سوه، مسلمانه سوه، دخپل خاله د زوی سره یې نکاح وکړه چې ابو العاص بن ربیع ﵁ نومېده د بدر د غزاء څخه یې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښې زخمي سوه چې قصه یې ددې باب په (۲۰) شمېره کښې تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پایه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښې وفات سوه ددې خاوند هم په (۶، یا ۷) هجري کال کښې مسلمان سو کله چې یې خاوند مدینې منورې ته ورسېدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښې پاته سوه د بي بي زینبي ﵁ دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پیدا سوي دي چې یو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم یې علي و چې د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکې د نبي ﷺ په ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبي ﷺ سره دمکې د فتحې په سفر کښې پر اوښه باندې سپورو.د نجلۍ نوم یې حضرت امامة ﷝وه دا هغه نازولې وه چې دحدیثو په کتابو کښې یې ډېرې قصې راځي چې کله به نبي ﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به یې پر ملا سپره سوه دا دنبي ﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة ﷝ چې ددې خاله وه کله چې وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي ﵁ سره وسوه دحضرت علي ﵁ تر وفات وروسته یې بیا د مغیره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي ﵁ ددې څخه هیڅ اولاد ندی سوی مګر د مغیره څخه ځینو دیحیی په نوم یو زوی لیکلیدئ ځینو بیا دا خبره رد کړې ده.ویل سوي دي چې حضرت فاطمة ﷝ کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصیت یې کړی و چي زما ښځه وروسته دي حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقیې حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقیة وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زینب دري کاله وروسته پیدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځینو رقیة تر زینب مشره ښودلې ده خو صحیح خبره داده چي دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره یې نکاح سوې ده کله چي د ابو لهب په شان کښې د الله ﷻ د لوري ښځه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتیبه ته وویل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتیبه ته نبي ﷺ دریمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوني طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنیوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چي مکة مکرمة فتحه سول نو د رقیې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته یې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح یې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکي سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقیة په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چي بیان یې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تیر سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمایل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدینه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدینې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبي ﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدینې ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چي یې کله د بدر وغزا ته تشریف وړی پدغه وخت کښې رقیة ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زیری چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کې دوی د رقیې د ښخېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول اللهﷺ ددې په ښخیدو کې هم شریک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه یې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه یې یو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پیدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځینو بیا لیکلي دي چې تر خپلي مور تر مرګ یو کال مخکي وفات سو ددغه زوی پرته د رقیې بل هیڅ نارینه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبيﷺ دریمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځیني وایي فاطمة مشره وه او ځیني وایي چې ام کلثوم مشره وه خو دزیاتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتیبه سره سوې وه واده یې لا نه و سوی چې دسورة(لهب) په نازلېدو سره عتیبه دپلار ابولهب په امرطلاق ورکړی لکه چې د رقیې په قصه کې تیر سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتیبه چې طلاق ورکوی نود نبيﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ یې د خولې څخه را وایستل نبيﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ویل چې اې اللهﷻ !د خپلو سپو څخه یو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي د ښراوو څخه ببرېدئ او ده ته یې وویل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول یوه ورځ عتیبه وشام ته سفر کاوه پلار ابولهب یې دنبيﷺ د ډېرې دښمنۍ سره ـ سره وده ته وویل چې زما سره دنبيﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته یې وویل چې زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي بـه‌زيـات پـام او فکر کـوئ‌دوی يوځـای تـه‌ورسـېدل پـه‌هغـه‌ځـای کـښـې ډير زمريـان موجود وه دقافلې خلګو دقـافلې ټولـه شيان سره يو ځـای کړل او يوه لويـه غونـډه يې ځنې جوړه کړل دشپې يې عتيبه سربېره پر دغه غونډې بيده کړی دوی خپله دڅلورو طرفو نـو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل کله چې دوی بيده سول يو زمری راغلی دټولو خولې يې بوی کړې آخر د کالو غونډې ته پورته‌سو پر سر باندي يې عتيبه پيدا کړی سر يې د بدن څخه‌ور جلا کړی يوه ناره يې وکړه خلګ چې راپورته سول کـار يې تـر کـار تېر سـوی و يعني مړ سـوی و ،ځينـو مؤرخينـو ليکلي دي چې داپښنـه و عتبـه تـه‌پښنـه سوې ده او عتيبـه مسلمان سوی و خو پـه هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقيې رضي الله عنهما په خاوندانو کښې يو تن مسلمان سوی دئ او بل تن ته يې دغه دعبرت قصه‌ور پېښه سوې ده په همدې وجه خلګ د الله جل جلاله د دوستانو د دښمنۍ څخه بيرېږي الله جل جلاله په حديث قدسي کښې فرمايي:(من عـادى لي وليـا فقد اذنتـه بـا لحرب) ژباړه: څوک چي زما د دوست سره دښمني کـوي هغـه تـه زمـا د جنګ اعـلان دئ.د حضرت رقيې رضي الله عنها تر وفات وروسته په سنه (۳) هجري کي د ام کلثوم رضي الله عنها نکاح د حضرت عثمان رضي الله عنه سره وسوه د نبي صلی الله عليه وسلم ارشاد دئ چې ما د ام کلثوم رضي الله عنها نکاح د عثمان رضي الله عنه سره دآسماني وحيو په امر وکړل ، ځينو ويلي دي چي نبي صلی الله عليه وسلم دغه وينا د ام کلثوم او رقيې رضي الله عنهما دواړو پـه اړه وه د ام کلثـوم رضي الله عنها د لومړی مېړه سره واده نه‌و سوی نو اولاد خو يې بيخي دهغه مېړه څخه ندئ سوی او د حضرت عثمان رضي الله عنه څخه يې هم اولاد ندئ سوی دامبارکه په سنه (۹) هجري د برات په مياشت کښې وفات سوه ، نبي صلی الله عليه وسلم ددې د وفات څخه وروسته وفرمايل: که چيري زما سل لوڼې وای په همدغه ډول وفات کېدلای نو ما به يو په بل پسې و حضرت عثمان رضي الله عنه ته په نکاح ورکولای.

۷- دحضرت فاطمې رضي الله عنها حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتیانو ښځو سرداره حضرت فاطمهﷺ ده چې په عمر کې د زیاتو تاریخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوه پدغه وخت کې د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځینو لیکلي دي چې د نبوت پنځه کاله مخکې پیدا سوې ده چې دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وایي چې ددې نوم دالهام یا د وحیو په ذریعه اینښودل سوی دئ د فطم څخه اخیستل سوی دئ په معنې د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسین، صفري ، خدای تعالي او یا د روژې په میاشت کښې یې نکاح دحضرت عليAA سره وسوه اوه میاشتي او پنځلس ورځي وروسته یې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښې ددې عمر پنځلس کاله او پنځه میاشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وینا تائیدېږي چې دا مبارکه د نبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوې ده پدغه وخت کښې د حضرت عليAA عمر یوویشت کاله پنځه میاشتي او یا څلرویشت کاله یوه نیمه میاشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښې ددې سره زیاته مینه وه نبيﷺ چې به کله یو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به یې ددې څخه رخصت اخیستیاو کله چې به یې د سفر څخه تشریف راوړی نو لومړی به یې ددې کور ته تشریف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمې نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته یې شکایت وکړی ، نبيﷺ وفرمایل: فاطمهﷺ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکلیف ورسوی ماته یې تکلیف ورسوی په همدې وجه حضرت عليAA ددې په ژوند کښې بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته یې ددې مبارکې دخورزې حضرت امامهﷺ سره نکاح وکړه چې بیان یې د زینبﷺ په حالاتو کښې تیر سو ، دنبي ◄ دوفات څخه شپږ میاشتي وروسته حضرت فاطمهﷺ ناروغه سوه یوه ورځ یې خدمتګاري ته وویل: زه غسل کوم اوبه راته تیاري کړه (اوبه یې تیاري سوې)غسل یې وکړی پاکې جامې یې واغوستي بیا یې وویل چې زما بستره دکور په منځ کښې کړئ (بستره چې کښېښودل سوه) دې مبارکې تشریف ورووړی مخ یې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس یې تر مخ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې کښېښودی اووې ويل: زه اوس مړه کېږم دا يې وويل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قيامته پورې به چليږي ددې مبارکې شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لونې وې لومړی يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پيدا سو .د نکاح په دريم کال يعنې سنه (۴) هجري کښې يې حضرت حسين AA پيدا سو بيا حضرت محسن AA پيدا سو او د کوچني والي په وخت کښې وفات سو په لونو کې يې حضرت رقيه په کوچني والي کې وفات سوې ده په همدې وجه ځينو مؤرخينو نده ليکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثوم وه چې لومړی نکاح يې د اميرالمؤمنين حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې يو زوی د زيد په نامه او يوه لور د رقيې په نامه پيدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثوم نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هيڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هيڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکې زوی زيد هم وفات سو دواړې جنازې په يو واري پورته سوې او ددې مبارکې د اولادو هيڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چې په شپږم باب يوولسمه شمېره کې يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وريرونه دي او د حضرت جعفر طيار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دريمه لور حضرت زينب ده چې د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پيدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مبارکې تر وفات وروسته چې علي AA د کومو بيبيانو سره نکاحې کړې دي د هغوی څخه يې هم اولادونه سته چې تاريخ پوهانو دوديرش ليکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن AA پنځلس زامن او اته لوڼي دي او د حضرت حسين AA شپږ زامن او درې لوڼي دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.[174]

يوولسم باب

دکوچنيانو ديني جذبــه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چي کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کي د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېري مور او پلار او نور دوستان دخپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چي لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چي مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګي پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيري د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چي لوی سي په خپله به سم سي او حال داچي کوم عادتونه چي په کوچنيوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايسته کيږي. تاسو غواړی چي د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کي غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چي په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

(174) ملخص من الخميس والزرقاني علي المواهب والتلقيح والاصابة واسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښې د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کې يو سړی نيول سوی راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.[175]

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبيﷺ يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چي به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.[176]

فايـده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلګ ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلوداې سوا و دې ته هم کتل پکار دي چي د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلودې ځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې ﷺ حديثونه او د ايت نازلېدل

حضرت عائشة ﷺ د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله او د (۹) کالو په عمر په مدينه منوره کښې واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چې نبي ﷺ ددې نړۍ څخه تشريف يووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کي د نبي ﷺ څخه دومره زيات حديثونه ، ديني علمونه او ديني مسئلې رانقل کړيدي چي اندازه يې نسته .

مسروق ﷺ فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان وليدل چي د حضرت عائشې ﷺ څخه به يې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء ﷺ فرمايي: دا مبارکه تر نارينوو په مسئلو باندې زياته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي ﷺ فرمايي: موږ ته چي به کوم علمي مشکل پېښ سو نو حل به يې د حضرت عائشې ﷺ د لوري څخه رارسېدی.([177])

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حديثونه د حديثو په کتابو کښې موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمايي: چي ما په مکة مکرمة کي په کوچنيوالي کښې لوبې کولې چي پر نبي ﷺ باندې د سورت قمر لاندينی آيت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨♉⇖⬀❑♦✌ ➔❑♦⇖☞○○♑☞✂ ⬀✍♦✉

⬄✎♉⬀ ❾❷♦✌❑📖♦❑ 🗐❻⍓♎⬃⑩❑📖 ➔❑♦⇖☞○○♑☞✂♦❑

([179])

([177]) اصابة

([178]) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پوري په مکة مکرمة کي پاته وه په دومره کم عمر کي يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کيږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷛ په جهاد کښي د ګډون شوق

حضرت عمير ﷛ د ابې اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کي د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښي و. حضرت عمير ﷛ د خيبر په جنګ کښي دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښي دده سپارښت وکړی چي ودده ته په جنګ کښي د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره ښکېدل پدغه وخت کښي ده د خيبر په جنګ کښي ګډون وکړی مګر ځرنګه چي دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښي پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.(180)

دده په ښېر مبارکانو ته دا معلومه وه چي په مال دغنيمت کښي زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چي په جهاد کښي د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعالي ﷻ او دهغه درينښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷛ د بدر په غزا کي په پټه د شرکت کوشش

(179) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
(180) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص AA يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص ورور و سعد AA فرمايي: چې ما خپل ورور عمير AA وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ يوې خوا او بلې خواته کېدی چي څوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مي ځني وکړه چي ولي پټ-پټ گرځې؟ده راته وويل: چي په دې وجه پوتيږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او دکوچنی خيال را باندي ونکړي او دجنگ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنگ کي گډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنگ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنگ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.(181)

۵- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنگ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي راسته او

(181) اصابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلکو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتیا په وخت کې مو یو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پېژنې ؟ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګي پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسي ډول لکه اول هلک چې راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابو جهل راښکاره سو زما چې سترګي پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم څوک چې ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسي وخته پوري چې هغه يې را غوزار کړی.([182])

فايـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلکو څخه اوريدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې او سيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته ورورسېدل نو پر آس سپور باندي حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی يې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازي په څرمن پيوندو.(183)

دی مبارک وايي: ما خپل په څرمن پيوند لاس تر شا واړوی او تولـه ورځ په دابل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکليف سوم. نو هغه ځړيدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.(184)

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب ﷺ مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نو دستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلوم مولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښي دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد ، زيد بن ارقم ، براء بن عازب ، عمرو بن حزم ، اسيد بن ظهير ، عرابه بن اوس ، ابو سعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج ﷺ ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کاله وو کله چي دوی ته د بېرته تللو امر وسو نو حضرت خديج ﷺ و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب ﷺ خپل

---

(183) اسد الغابة
(184) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندې غښتلی يم که چيرې زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه رېښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښې شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سو او وې ويل چې يا رسول الله ! زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چې ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابو سبع (د سبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګری ولاړ سو چې يا رسول الله ﷺ زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دې راسي يو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايـــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خديج ﷺ د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندې کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بيايې د احد پـه غـزاء کښې ځـان وړانـدې کـړی چې قصـه يې اوس تبـره سـول ددې څخـه وروسته پـه هـره غـزاء کښـې يې ګډون کـاوه داحد پـه غـزاء کښـې يـو غشـی دده پـر سـينه بانـدې ولګېدئ کله چې يې راکښې ټوله راوختې مګر يوه ثوکه يې دننه پـه بـدن کښـې پاتـه سـول هغـه پاته سوی ټوټې يې ديو زخم شکل اختيار کړی په آخر عمر کښې چې سپين ږيـر والـي تـه نږدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب يې وګرځېدئ. (186)

٧- د حضرت زيد ﷺ د قرآن په وجه وړاندې والی

حضرت زيد بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښې د يوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر يتيم سوي دئ د بدر په غزاء کښې يې ځان راوړاندې کړی خو اجاز ورنه کړل سول بيـا داچې د احد په غزاء کښې ووتی خو بيرته راواستول سو لکه اوس چې يې قصه تېره سوه ځينو ويلي دي: څرنګه رافع بن خديج ﷺ او سمرة بـن جنـدب ﷺ تـه اجازه ورکړل سـول پـه همدغـه وجـه دده تـه هـم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شريک کېدئ دتبوک پـه جنـګ کښـې د بنو مالک قـوم بيـرغ د حضرت عمـار ﷺ پـلاس کښـې و ، نبـي ﷺ د عمـار ﷺ څخه واخيست او حضرت زيد ﷺ ته يې ورکړی عمار ﷺ فکر وکړی چې ښايي زما څخه يو څه غلطي سوې وي او يا په يو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه يې وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زما د څه شي شکايت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمايـل دا خبره نـه دده بلکـي زيـد ﷺ تـر تـا قرآن ډېر ويلی دئ قرآن ددې بيرغ په پورته کولو کښې مخکې کړی.(187)

---

(186) اسد الغابه

(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چي په دیني ځانګړتیا وو کښې به یې هغه چاته ترجیح ورکول چي ددین په اعمالو کي به تر نورو زیات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زیات ویلو مداخله نه وه پکښې مګر بیاهم نبي ﷺ د بیرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چي قران یې زیات ویلي و په داسي ډیرو کارو کښي نبي ﷺ ددین لحاظ کړی دئ آن تردې چي که به چیري اړتیا پېښه سوه چي څومړي به په یوه قبرکي ښخ سي نولو موړی به یې هغه څوک مخکي کاوه چي قرآن به یې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښي چي داسي سوه.

۸-د حضرت ابو سعید خدري ﷺ په کوچنیوالي کښې د پلار وفات

ابو سعید خدري ﷺ فرمایي: زه ددیارلسو کالو وم داحد په غزا کي رامخکي سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بیا مي پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته یې وویل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه یې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بیا به یې کښته وکتل لنډه داچي ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښي شریک سو او شهید سو زما د پلار مال او داسي نور سامانونه هیڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نیت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ویل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمنی او عفت ورکوي ، څوک چي د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ماچي د نبي ﷺ داخبري واورېدې بیا مي هیڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لويـه مرتبـه ورکـړه چې دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بيـا پـه مشـکله پيـدا کيږي.(188)

فايده: دا څومره لوي همت دئ چې د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زيات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په يو عام نصيحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه يې هيچاته نه وکړه. په اوس وخت کې لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتيا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره داسې کسان غوره کړي وه چې رسول الله ﷺ د ملګرتيا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمايي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حديث به ددې کتاب په آخر کې راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع ؓ په غابه کې ځغاسته

غابه د مدينې منورې څخه څلور پنځه ميله د باندې يوه ابادي وه پـه دغـه ځـای کې دنبي ﷺ يو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو يـوې ډلې سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او څرونکی(شپانه) يې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع ؓ د ځـان سره غشـې او لينده اخسـتې دي دغابـة پـر لـور پيـاده روان دئ نابېره يې پر دوی سترګې ومښتې هلک وخو ډېر تيز و دده د ځغاستې تېزوالې ډېر مشـهور و تـر داسې اندازې چې ده بـه عربـې آس لانـدي کـولای سـو او نيـولای بـه يې سـو خـو آس دی نسـوای نيولای او نه يې لاندې کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشې ويشتلو کې هم ډېر مشـهور و دستې د مدينې پر يو غره باندې وخاتی او د لـوټ اعـلان يې وکـړی پـه خپلـه يې پـه غلـو پسـې و

(188) اصابـه – استيعـاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې ورورسېدئ نو پر هغوېې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا یوه ډله ده خودی یو اځي و او پیاده و نو چې کله به یو چا آس پسې راګرځوی دی به د یوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تیر سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشې واری پر وکړی آس به یې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولوېږي زه به ونیول سم نود مقامت پرته به بیرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پردغه ترتیب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د ېرش نیزې او د ېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عیینة بن حصن د یوې ډلې سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه یوازې یم نو ددوی ډله پیاوړې سوه نو څو کسان یو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر یوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وویل چې یو اوري ودرېږئ زما یوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک یم؟ هغو راته وویل: چې ته ځان راوښیه چې ته څوک یې؟ ده ورته وویل زه ابن الاکوع یم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته یې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې یو څوک غواړي چې ما ونیسي نو نه مې سي نیولای او که زه په تاسو کې یو څوک نیول و غواړم نو نیولای یې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتې و نو دا څه عجیبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ویل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندې ماته هم مرسته راورسیږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه داچې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدینې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل ومې لیدل چې زما دمرستې لپاره یو ډله راروانه ده په مخ کې یې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم یې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده یې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې یې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷺ باندي حمله وکړه چي په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي ده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ د آس پر پښو باندي حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چي عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.[189]

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چي حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چي يو لږ ساعت ودرېږه چي د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چي ما پرېږده چي شهيد سم وايي چي په مسلمانانو کښې يوا ځې دی شهيد سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته دمسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چي زما سره سل کسان راسره کړه چي په دوی پسې ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چي پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چي پر اسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چي غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتېږي دا دهغه د اخلاص برکت و چي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښي مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يوائي درې آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښي نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښي وه نبي ﷺ چي دواړو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعاېي وغوښتل: اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب ؓ دواړه په جنګ کښي د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.[190]

دغه دواړه مبارکان داحد په غزاء کښي هم بېرته واستول سوه لکه پـه لـومړۍ قصـه کښـي چي ددوی بيان تير سو داحد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چي دوی پـه کوچنيانو کښي شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښـي خـو بيخي کوچنيـان وه دا ددوی مبارکـانو شوق و چي د کوچني والي څخه يې په زړو کښي شوق او جذبې حرکت کاوه او پـه هر جنګ کښـي يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنهما بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لويه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چې د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلګ راغلل او صلحه يې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيري بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي ووېشل اوس هم که چيري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تړوله ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چيري مونږ مدينې ته ورسېدو نو موږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلګ به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم ﵁ دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چې يې واورېدې نو د زغم پيالـه يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دې په الله ﷻ قسم وي چې ته ذليل يې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسي ټوکي کولې حضرت زيد بن ارقم ﵁ ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر ﵁ وويل چې يا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چې ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ویلي دي په دغه مجلس کي د انصارو هم یو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ویل چي عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کیږي د یو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چي په اورېدو کي څه غلطي ځني سوې وي او یا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زید ﷺ چي کله خبر سو چي عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه یې درواغجن ثابت کړی یم نو زید AA د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چي سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښي وه د زید ﷺ رېښتینوالی پکښي ثابت سو اود عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زید ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلکو په وړاندي زیات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چي مدیني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي یو زوی و دربدئ او پلار ته یې وویل تر هغه وخته پوري دي د مدیني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چي ددې اقرار ونکړې چي زه ذلیل یم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار یې ډیر حیران سو چي دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نیک ژوند به یې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي دربدای نه سوای مجبوره سو اقرار یې وکړئ او وې ویل چي قسم مي دي په الله ﷻ وي چي زه ذلیل یم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مدینې ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

([191]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدينې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهي څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدينې ته درسېدو سره سم د ابوسفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه بايد موږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چې داسي موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو ستره (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمي حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمي حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې يوازي دي هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازي حضرت جابر ؓ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شريکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ويل چې ستا اووه خوندې دي بل نارينه په کور کې نسته نو په ما او تا کې ديوه پاته کيدل ضروري دي نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهيد سو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ؓ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې يې ګډون نه وکړي.([192])

فايده: د حضرت جابر ؓ دغه مينه او محبت د جهاد سره څومره د همت او غيرت قابل دئ چې پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډير قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

([192]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلگو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندي وي دهغوی د گوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې تږلو ستونزو باندي برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷛ دروم په جنگ کښي بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښي د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښي چي کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنگ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنگ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چي هر څوک چي عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷛ چي خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چي څوک جر جير ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه داچي تر ډېره وخته پوري جگړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷛ جرجير وليدئ چي د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندي دوممينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷛ په پټه د خپل لښکر څخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتگ پر وخت هغه دا فکر کاوه چي کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړي پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلگ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرینو کي لومړي کوچنی دی وو چي پیدا سو دده په پیدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر یوه کاله پوري د هیڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پیدا سوی او یهودیانو به دا ویل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښي هلک نه سي پیدا د نبي ﷺ د کوچنیانو سره بیعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبیر ﷺ سره یې داوو کالو په عمر بیعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښي دده عمر ځلوریشت یا پنځه ویشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپري کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴- د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښي د قرانکریم یادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمایي چي مونږ دمدیني په لاره کښي یو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ټاټوبي څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مدینې څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ویل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه یې کړېده هغو به راته ویل چي هغه وایي پر ما باندي د الله ﷻ وحي نازلیږي چي دغه ـ دغه ایاتونه دي دی وایي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم ایاتونه ماته بیانول ما به یادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکریم یادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د یو څو سړو سره د خپل قوم په استازیتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شریعت احکام و ښودل لمونځ یې ورزده کړی.او په جماعت سره یې دلمانځه کولو طریقه وروښوده او ورته وې فرمایل چي دکوم چا چي په تاسو کښي ډېر قرآن شریف په یادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ ځرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر ایاتونه یاد کړي وه نو زه تر ټولو زیات د قرآن شریف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه یې امام جوړ کړم پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېي زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چي به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.(193)

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چي په دومره لږ عمر کي د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډېره برخه يادوه پاته دا خبره سوه چي په کوچنۍ پسي لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کي بايد وواېو چي د کوچنی په امامت کي اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښېي کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کي وايي چي نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چي په تاسو کي دې د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و(دا ددوی پر خپل سرکار و چي کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د خپل غلام په ښوولو کښېي ښېړی اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله دمشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چي زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په ښوولو کښېي به يې زولنې اچولي وې چي زه يوې خوا او بلي خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.(194)

فايده: که څه هم دتګ او راتګ په وخت کښېي خو هم زده کړه کېده خوکوم ثوک چي د زده کړې په وخت کښېي سيل او دبازار ميلې کوي دغه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم ددغه شی اغېزه وه چي د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وایي چي په ټولو تابعینو کښي څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي یو عکرمةؓ دی.

۱۷- د حضرت ابن عباسؓ په کوچنیوالي کښي قران شریف یادول

پخپله حضرت ابن عباسؓ فرمایي چي زما څخه د تفسیر پوښتنه کوئ ما په کوچنیوالي کښي قران شریف یاد کړی دئ په بل حدیث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ویلی و.(195)

فایده: د هغه زماني یادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پردیو ژبو د ښښتنانو یادول دي بلکي هغو چي به څه یاداوه په پوره تفسیر سره به یې یادوی پدې وجه حضرت عبد الله بن عباسؓ د تفسیر لوی امام دئ د کوچنیوالي یادول ډېر محفوظ وي. د تفسیر حدیثونه چي څومره دعبد الله بن عباسؓ څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود ﷺ فرمایي: د قران شریف بهترین مفسر عبد الله بن عباسؓ دی ابو عبدالرحمن ﷺ فرمایي: کوم اصحابانوؓ چي به مونږ ته قران شریف راښودئ هغوی فرمایي چي اصحابوؓ به د نبي ﷺ څخه لس آیاتونه زده کړل ورپسي به یې تر هغه پوري نور ایاتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو ایاتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ،فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: عبد الله بن عباس دديارلس کالو و چې نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسير او حديث هغه درجې ته ورسېدئ چې د تفسير امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسير پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ ددعا برکت و ځکه نبي ﷺ يو وخت استنجا ته تشريف يووړی عبد الله بن عباس داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعايې ورته وکړه چې الله ﷻ دي تاته فهم او هوښياري په دين کي درکړي او په قرانکريم کي دي الله تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته يو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نيت وکړی په نبي ﷺ پسې ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته يې ودراوی ځکه که مقتدي يو سړی وي نو د امام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چې پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چې نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه يې ځني وکړه چې ولي شاته سوې ده ورته وويل چې ته دا الله ﷻ رسول يې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زياتوالي دعا وکړه.([197])

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص په کوچني والي کي د احاديثو يادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چې په يوه ورځ يې قران شريف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به يې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زيات تکليفونو ايستلو څخه منع کاوی او ورته فرمايل به يې چې په داسي حالت کي به دي بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ويښ يې سترګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د ميلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وايي چې ما به هره ورځ قرانکريم ختماوی نبي ﷺ راته وويل چې په ټوله مياشت کښې يو قرانکريم ختموه ماورته

([197]) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل ښه دئ په شلو ورځو کې يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ !دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچې په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره د نبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر ايښې و دی وايي ما چې به هرحديث د نبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې ليکی خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کې وي، کله د خوا بدتيا په وخت کې وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلې مې نبي ﷺ ته ددغې خبرې بيان وکړی نبي ﷺ راته وويل چې ليکه يې زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده د خولې څخه چې کوم شی وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي د حق نه پرته نه وزي.([198])

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو رضي الله عنه سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرة رضي الله عنه فرمايي چې په اصحابو کښې تر ما زيات دحديثو روايت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو رضي الله عنه څخه چې هغه به ليکل او مانه ليکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو رضي الله عنه روايتونه تر ابوهريرة رضي الله عنه ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هريرة رضي الله عنه روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلی دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زيات عبادت تر څنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه قران شريف يادول

([198]) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﵁ په جليل القدر اصحابانو ﵃ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د ميراث په علم کښې زيات ماهر و و يل کيږي چې په مدينه منوره کښې دی مبارک په فتوا ، قضا ، ميراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړی مدينې منورې ته يې تشريف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچې عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه دده ته په لومړنيو جګړو کښې لکه د بدر او داسي نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مدينې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﵁ حضورته وروړاندي سو يو چاورته وويل چې داد انصارو د کور يو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکې اوولس سورتونه پياد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړی ماسورت ق ورته وو ايه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلي نبي ﷺ وماته امر وکړی چې زه د يهوديانو په ليکلو باور نلرم داسي نه چې غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسي وکړه) ددې شخه وروسته چې به هغوی ته کوم خط تلی ما به ليکی او ديهوديانو له خوا شخه به چې کوم خط راتلی ما به وايه په يو بل حديث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چې ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سرياني ژبه زده کړه.([199])

[199] فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷺ په کوچنۍ والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷺ پيدا ئيښت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په مياشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړی خو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷺ د حضرت حسن ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چې مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه درسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.(200)

حضرت حسن ﷺ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چې تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلګو کې چې صحت دې ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست يې، کوم څه چې تاماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دې زما په تقدير کې ليکلي دي د هغو د بدۍ څخه مې وساتې څه فيصلې چې ته وکړې هغه

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي او ستا په خلاف څوک فیصله نسي کولای د کوم چا چي ته مرسته وکړې هغه هیڅوک نسي ذلیله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن AA فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوریدلي دي چي څوک د سهار لمونځ وکړي پر هغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښیني الله ﷻ به یې د دوزخ د اور څخه خلاص کړي. حضرت حسن AA څو حجونه پر پښو باندي کړي دي او فرمایل یې چي ما ته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم د الله ﷻ سره یو ځای سم او زه دي د هغه وکور ته پر پښو باندي نه یم ورغلی. دی مبارک ډیر صبرناک و په مسند احمد کي دده ذکر په زیات شمیر روایتو کي سوی دئ. د تلقیح لیکوال هم دئ په هغه اصحابانو ﷺ کي ذکر کړی دئ چي دیارلس حدیثونه ځني نقل سوی دي. او کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا د حافظې کمال دئ او د شوق نهایي نقطه ده. افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته د دین معمولي خبره هم نه ښیي.

۲۰ـ د حضرت حسین AA په کوچني والي کي علمي بوختیا

سید السادات حضرت حسین AA ترخپل ورور حضرت حسن AA یو کال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر د رسول اللهﷺ د وفات په وخت کي نور هم کم و یعني شپږ کاله او څو میاشتي و د شپږو کالو کوچنی به څه د دین خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بیا هم دده روایتونه د حدیثو په کتابو کي رانقل سوي دي او محدیثینو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حدیثونه ځني رانقل سوي وي. حضرت حسین AA فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوریدلي دي کوم مسلمان نارینه او یا ښځي ته چي کوم غم ورسیږي ډیر وخت وروسته ورپه یاد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواييې: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم وواييې) دغه کس ته الله‌ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي.داهم دنبيﷺ څخه روايت دئ چي فرماييې: زماامت چي په کښتۍ کي سپريږي داآيت دي وواييې : ✎❍⬄⚐☞ ✂✍✎★ ✌☒♑⬂❷🗁🗁♑☐✍

❐◆✌↖❷⬀ᏹ⊠✐♑⊠✍✎ 🗐 ⬗⬖♌☐ ❻◆🗁■⬖❼ ⬕⬖◆⬄♦▦→❐❻⌦

❻▪❍⬀➚☹⊰ الله‌ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين‌AA پنځويشت حجونه پرپښو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة‌AA فرماييې : مادحسين‌ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي دنبيﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وي مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبيﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين‌AA درسول اللهﷺ څخه روايت کوي چي نبيﷺ فرماييې: دسړي داسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پريږدي.([201])

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانوﷺ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي درسول اللهﷺ څخه نقل کړي وي محمودبن الربيع‌AA يوصحابي دئ چي دنبيﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرماييې: زه به تول عمر داخبره هيره نه کړم چي نبيﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.([202])

(201) اسد الغابة ، استيعاب .
(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځايه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې ځني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځايه شيانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چيرې مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پيدا کړو او خپلو ماشومانو ته يې وکړو اويا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پيريانو ، دېبانو او داسې نورو شيانو قصې کوو او زړونه يې ورو ېروو بايد زړونه يې د الله ﷻ په عذاب سره ور ورېږدو دوی ته به په دنيا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هيڅکله نه هيرېږي په داسې وخت کښې که چيرې قرانکريم حفظ کړي نو نه به څه تکليف ورته وي او نه به يې وخت لګيږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دې يې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي او دخپل کور د سپين سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پرې سو نو يوربع يې (د سپاري څلورمه برخه) يې په ياده او د اوو کالو په عمر کښې يې ټول قرآن په ياد سو او زما پلار زما د نيکه په پته د فارسي ډيري برخې لکه بوستان، سکندر نامه او داسې نور شيان ويلې وه زما پلار ويل چې ماته به پلار د قرانکريم دختمېدو وروسته ويل چې اوس نو دورځې يو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتې کوه نو زه به دده د امر مطابق دسهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندې کښيناستم په شپږو يااوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکريم ختم کړی د غرمې ډوډی به مې وخوړه وروسته به مې د خپلې خوښۍ سره سم فارسي ويل تر شپږو مياشتو پورې مې پرله پسې دا عادت و هره ورځ به مې يو قرآنکريم ختماوی وروسته به مې نور سبقان ويل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده . ددغه زيات تلاوت فايده داوه چې دده څخه قرآنکريم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډ ېدئ څرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه يې په خپل لاس سره کول نو هيڅکله داسې نه ده پيښه سوې چې دوي دې په لاس کار کاوه او په خپله خوله دې يې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسي نه و کوم ډول چي په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چي زيات پشار پر استازوي بلکي دخاصو طالبانو سره طريقه داسي وه چي شاګرد به عبارت وايي ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيري هغه مطلب صحيح و نو استاذ دمخکي تللو امر ورته کاوی که به يې غلطي پکښې وکړه نو که به دغه غلطي ته دتهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکي دهمدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چي د اصحابانو﷽ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومي قصې چي مي تر اوسه پوري رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چي ددوی مبارکانود عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چي تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسي شی دئ چي په زړه کي ځای ونيسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهرباني او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصيب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددين په هر تکليف کښې هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق ﷛ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښې چې به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نومورې کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چې د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷛ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چې په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷛ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷛ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه دا په اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چې ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷛ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځې درې ورځې وروسته حضرت عمر ﷛ په اسلام مشرف سو خطبه چې شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷛ سره ددې چې په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چې یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷛ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی را یې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیې وه چې ابوبکر صدیق ﷛ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چې کچیرې ابوبکر ﷛ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښي عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په وهلو کښي زيات دبدبختيو اظهار کړی و تر ماښام پوري ابوبکر صديق ﷺ بي هوښه و دوی چي به هر څه ورته وويل هغه به خبري نه کولي ماښام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددي لپاره چي خبري وکړي ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چي د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وويل چي دهغه د لاسه دومره غم درته پيښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښي وې ته يې لا پوښتنه کوې ټوله ورځ دي دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چي څه ساه در پکښي پاته ده هغه دي هم د نبي ﷺ خبري وکړي خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې وويل چي ده ته د خوړلو او څيښلو لپاره يو شی برابر کړه موريې هم يو شی برابر کړی رايې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چي د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وويل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته وويل چي دحضرت عمر ﷺ خور ام جميل ﷺ ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځني وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پريشانه حالت د غوښتني د پوره کولو لپاره و ام جميل ﷺ ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې ځني وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې وويل چي زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيري ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال يې وليدئ ام جميل ﷺ چي ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چي دې بدعملو پر څه حال باندي کړی دئ الله ﷻ دي دوی ته خپله سزا ورکړي حضرت ابوبکر صديق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چي نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل ﷺ دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چي دايې اوري ابوبکر ﷺ ورته وويل ددې څخه مه ويرېږه ام جميل ﷺ ورته وويل چي رسول الله ﷺ بيخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي اوس چيري دئ ام جميل ﷺ ورته وويل چي دارقم په کور کښي دئ ابوبکر ﷺ و فرمايل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تر هغه وخته پورې به هيڅ خوړل او څښل ونه کړم ترڅو رسولﷺ ونه وينم . دده مبارک مور بيا پدې وجه ناارامه وه چې دی يو څه خوراک او څښاک وکړي ترڅو يو څه توانايي يې په بدن کې پيدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلې خوا دده مبارک قسم کوی چې زه به تر هغه وخته پورې خوراک ونه کړم چې نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موربې انتظار وکړی چې دخلکو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول اللهﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چې څوک يې ونه ويني او تکليف ورونه رسوي کله چې دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکرﷺ يې دارقم کور ته بوتی کله چې ابوبکر AA وروړسېدئ درسول ﷺ په غاړه کې يې لاس وراچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کې لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چې د حضرت ابوبکر صديق ﷺ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ﷺ خواست وکړی چې دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کې مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د مينې او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چې د تکليف او غم په وخت کښې هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندې غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چې نن څلوارلس پېړۍ وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چې د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نوم‌ونه داده چي کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چي نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسي ؇ چي طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژر به راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښي به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ﷺ تر دوهمي ورځي پوري ګونګی و هيڅ يې د خولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ﷺ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازې ابوبکر ﷺ و چي د غره په څېر ولاړو او تول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راړوی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ﷺ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چاچي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دي پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو څوک چي د الله ﷻ عبادت کوي هغه دي پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري وواية: ([204])

⇧💣■🖬⌘ ⇧⑨⬧🕭 ⮘✌❑🡐♒◆❻ ⬝⬧⧄➀ ➘⑨⚫☺◻⬧➔👍 ♐◆👌◆❒

✗🕯⬄⧄🖂⬧▫❒🕮 🗐 ⇖✍🡐♒❾❷♑👁♐✃ ⍝🕮⧄✃⬁🖮⬧🕭 ⌶⍝👌

✃❼■✍◆⇖ ⬂☹⬈⬇⬁⌛■🖬⬧➀☼♐✃ ⬩✍⍝☞➔🕭 ⬂❒❒🕮 ✽☠♐❑👌

🗐❼■✍◆⇖ ⬄🖬⧄🖬⬧➀☪◆③ ⌶◆👌◆❒ 🗐 ⬁☠⬈▤⧄⌛🕔⬧➀⇧⇖❒🕮

▤ ♐ॐ★⬂⓿⊠⅄ ⅄✎♐✃ ▪❸⮊⮚◆③ ⌶■🖬⬧▫ ⍝❍⬂⓿⬧⌛🖅➀◆⇖

([204]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦⌘❷⬁⌛◷⊙⌖ ✦✎ ❽⌘❽⇳➶♦⓿◸♦❒ (205)

ژباړه: محمد ﷺ صرف پيغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چې مرګ او فنا نه پرې راځي).
کچيرې محمد ﷺ وفات يا شهيد شي نو تاسو بېرته له دينه څخه اوړئ؟ او که څوک له دين څخه واوړي هغه ته هيڅ تاوان نسي رسولای (يوائې خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فايده: څرنګه چې الله ﷻ د حضرت ابوبکر ؓ څخه د خلافت مهم کار اخيستی او دده شان هم پدغه وخت کې مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کې دومره زغم موجود و چې د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چې د ښځېدلو او ميراث څومره مسئلې معلومې وې بل چاته نوې معلومې د نبي ﷺ د ښځېدو په ځای کې اختلاف سو ځينو وويل چې په مکه کې يې ښخوو ځينو وويل چې په مدينه منوره کې يې ښخوو اوځينو ويل چې په بيت المقدس کښې يې ښخو خو حضرت ابوبکر صديق ؓ وويل چې ماد نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځای چې پيغمبر وفات سي پر هغه ځای به يې قبر وي پر کوم ځاي چې دنبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بيا يې و فرمايل: چې مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې د نبي ﷺ وارث هيڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چې ځيني پاته سي هغه به خيراتيږي بيا يې وفرمايل: مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بيا په بې پروايي سره بل څوک امير جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چې نبي ﷺ فرمايلي دي چې قريش د امر او سلطنت مسئول او سرپرست دي. اوداسي......

---

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډېر مسلمانان شهيدان سوه د غه دردونکی خبر چې مديني منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره د کوره څخه راووتل راغله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قراری سره پوښتنه ځني وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سو ی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قراری سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيري دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلي سترګي يخي کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ! ستا د ليدو وروسته ما ته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ما ته د هيڅ مرګ پروا نسته.(207)

فايده: ددې ډول څخه ډېري قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخينو دنو موړې ښځي په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق ﷺ او مغيرة ﷺ کار او د عامو اصحابو ﷺ طريقه

(207) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د میانۍ په میاشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د یوې لوی ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې یې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره یې لویه تیاري وکړه او د خپلي مرستي لپاره یې د دباندي څخه هم خلک راوغوښتل او یو لوی جماعت یې د مقابلې لپاره تیار کړی نبي ﷺ یو صحابي و ذوالحلیفة نومي ځای ته د حال معلوملو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره یې په عسفان کې ولیدل او نبي ﷺ ته یې وویل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لویه تیاري نیولې ده او زیات شمېر خلک یې د دباندي څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ یوه لویه لاره داده چې کوم خلک چې دوی د دباندي څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صدیق ﷺ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بیت الله شریف د زیارت په اراده روان سوی یو د جنګ خو مو هیڅ اراده نه وه موږ به ځو که چیري دوی مخته راغلل موږ یې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حدیبې ته ورسېدل نو بدیل بن ورقا خزاعي د یوې ډلي سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره یې ورته وکړه چې کافران تاسو هیڅکله د مکې داخلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره یې لویه تیاري نیولې ده نبي ﷺ ورته وویل چې موږ خو بیخي د جنګ په اراده نه یو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قریشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه یې بیخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تیار یم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هیڅ شی نه راضي کیږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح یې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګیږم چې اسلام غالب سي او یا زما سرپرې سي. بدیل ورته وویل: ډیر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته يې پيغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتيب ددواړو لورو څخه دتګ او راتګ لړۍ جاري وه چې يو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بيا مسلمان سو ده هم د بديل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ويل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکې داسي يو څوک نه دی پيدا سوی چې دغه کار يې کړی وي يعني ټول عرب دي يې لمنځه وړي وي او که چيري دوهم حالت سي يعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چې ستا سره دي هغه زه د شريفو خلګو ډله نه وينم ټول به درڅخه ولاړ سي تابه يوازي پريږدي ابوبکرؓ په دغه ځای کې ولاړ و دا خبره يې ونه زغمل دستي يې ورته وويل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و ځټې ايا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به يوازي پريږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وويل: دا ابوبکر ﷜ دئ عروة ورته وويل: ستا يو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مي ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بيا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو ﷡ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغيرة بن شعبة ﷜ په دغه ځای کې ولاړ و خود يې پر سر وه د توري په مټ يې خپل اکا (عروة) وواهه چې لاس دي ليري ساته (يعني د نبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وويل: دا مغيرة ﷜ دئ عروة ورته وويل: اې غداره ! ستا غداري تر اوسه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغيرة د اسلام مخکې څو کافران وژلي وه عروة يې ديت ورکړی و په دغه ځای کې يې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چې عروة د نبيﷺ سره خبري کولې او پټ ـ پټ به يې د سترګو تر بيخو د اصحابانو ﷡ حال هم معلوماوه کله چې بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته يې وويل: اې قريشو ! زه د ډيرو پاچهانو دربارو ته تللی يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیصر، نجاشي او دکسری دربارونه مي لیدلي دي او د هغوی اداب مي لیدلي دي قسم پـه الله ﷻ که ماد یو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت لیدلی دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دی لاړې توکي دوی یې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن یې موږي کوم امر چې دی وکړي د پوره کولو لپاره یې ټوله و ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نیسي یو څاڅکی اوبه مځکي ته نه پرېږدي کوم یوه ته که څاڅکی ورونه رسیږي نو دهغه بل یوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ یې وموږي که د محمد ◄ په مخکي دوی خبري کوي نو په لوړ اوازیې نه کوي داداب له وجهي دوی ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر یادږیري وینښته ولویږي نو دبرکت لپاره یې پورته کوي مځکي ته یې نه پرېږدي لنډه دا چې ما دهیچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ لیدلی لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ؓ د قاصد په ډول مکې ته واستوی ځکه یو خو دی مسلمان و او بل دده په مکة کي ډیر عزت و پـه همدې وجه دده پـه وړاندي ډیره ویره نه وه چې خلګ دي تـاوان وروړسـوي. نـو ځکـه یـې دی د قاصـد لپـاره غـوره و بلـل سـو. ده مبـارک تشـریف یـووړی. مسلمانانو ارمان وکړی چې دی خو لا ښه سو مکې ته ولاړی ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمایل: زما امید نسته چې هغه دي زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ؓ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعید پـه خپله پناه کي واخیستی اورتـه وې ویـل: چې ولاړ سـه هر چیري چې ځې هیڅوک ستا منعـه نسـي کولای عثمـان ؓ هم شـاوخوا وګرځېدئ د ابو سفیان او د قریشـو د سردارانو سره یې و لیدل د نبي ﷺ پیغام یې ورو رساوه کله چې ببرته راتلی نو دمکې خلګو ورتـه وویل: چې اوس راغلي یې و نیسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کي ورته وویـل عجیبـه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوی وي او زه به طواف کوم دا هیڅکله نه سي کېدلای کـافران دده پر دې خبره په غصه سوه دی یې بندي کړی او مسلمانانو ته یې حال وروا ستوی چې عثمان شـهید

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چې دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ ځخه يې تر آخري سلګۍ پورې د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چې د مسلمانانو پدې بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يې عثمانؓ ايله کړی.(208)

فايده: په دې قصه کې د ابوبکر ؓ وينا او دمغيرةؓ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چې عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمانؓ د طواف ځخه انکار، هره قصه داسې ده چې د نبي ﷺ سره د بې اندازې مينې خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمنې) ته بيعت الشجر وايې په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چې الله ﷻ په سورة فتح کې فرمايې:

✉ ⇧⑨⬧➓⧫⬥❶ ⧫🗝⬥⧫ ✁✍⬥✦ ⬉⧫♦⧫ ✁✍⬥⬧✇⬥ ⬉⧫✇⬥ ⧫♦⧫⬥✁ ⬥⧫⬥✁ ⧫⬥❶ ⬥⧫⬥ ✁✍⬥⬥⬥

(209) ⬀⬥⬥⬥

پورتنۍ آيات به د ترجمې سره ژر په خاتمه کې راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير ؓ وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چې راووتل ابن زبير ؓ ته يې ورکړل چې دا يو سه يو ځای يې ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يې و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يې وويل چې وينه مې ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيرې دې ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چې

(208) خميس

(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مې چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چې زما وينه ورسيږي هغه بدن اور د دوزخ نسي مسحه کولای خو د خلکو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ.[210]

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دې کې هيڅ مشکل نسته دنبي ﷺ ددې ارشاد څخه مطلب دادی چې د خلکو څخه تاته هلاکت دی ستاڅخه و خلکو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چې و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چې عبد الله بن زبير رضي الله عنه پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ ودې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې ستا يو پسه د چرموښانو په منځ کې دئ داسې چرموښان دي چې کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کې هم شهيد سو.

۶- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کې چې د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر رضي الله عنه وروځغستل او د بلې خوا ابو عبيده رضي الله عنه وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري رضي الله عنه پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چې زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.[211]

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن حارثﷺ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره دا ناو کورته تلی چې قافله يې بنو قيس و شکول او وې لوټل چې زيد ﷺ هم پکښې و دی يې غلام کړي د مکې په بازار کې يې خرڅ کړی. حکيم بن حزام د خپلې عمة خديجې ﷺ لپاره رانيوی د خديجې ﷺ چې کله د نبي ﷺ سره نکاح وسوه نو خديجې ﷺ زيد د نبي ﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زيد پلار د خپل زوی په بيلتون ډېر غمګين و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مينه لري. د زيد پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به يې ويل يوې خوا او بلې خواته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه يې داده: زه د زيد په ياد کې ژاړم نه يم خبر چې هغه ژوندی دئ چې اميد يې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زيده! ته پستې مځکې هلاک کړي يې او که د غره مځکې هلاک کړي يې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بيرته راځې که يا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زيده! چې لمر راخيږي هم ته را يادېږې او چې باران کېږي نو هم ستا ياد ما ځوروي او کله چې بادونه چليږي نو هم ستا ياد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنيا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنيا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره اميدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي ، آل اولاد ته وصيت وکړم چې په دغه ډول په زيد پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ويل او تلاش به يې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل([212]) هلته يې زيد و پېژندئ او خپل د پلار حالت يې ورته بيان کړی

([212]) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج يوډول دود درلودی چې لوڅ به يې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ؓ وهغو ته د ريې شعرونه په لاس ورکړل چي مطلب يې داسي و. زه په خير او خيرت کي يم زه د ډېرو سخيانو خلګو په غلامي کي يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چي ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعاريې ورته وويل چي زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامی د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکي څومره چي فديه ده تر هغه زياتي پيسي واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چي موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومري خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه څني وکړئ که چيري په خپله خوښه تلی نو ببله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسي چا باندي زور نسم اچولای چي په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ؓ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه څني وکړه چي ته دوی پېژني؟ زيد ؓ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مي اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ؓ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسي په مقابله کي هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مي هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښي غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا، کور

يې کولې . داسي نه ده چي دزيد خپلوان په دغه وخت کي مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قريبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زيد ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ويل: ماپه ده کې داسي شيان ليدلي دي چې په مقابله کې يې هيڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبري واورېدې نو دی يې په غيږ کې ونيوی او وې ويل چې دی ما په زوی والي نيولی دئ. پلار او اکا چې يې دا حال وليدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره يې پرېښود ئ ولاړل.(213)

فايده: حضرت زيد ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندي يې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- د احد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو يو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهيد سو ددې دردونکي خبري چې کومي اغيزې پر اصحابانو ﷺ باندي ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ويره ونکي خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په يوه ډله کې يې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ وليدل چې ټوله د خوابدتيا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وويل چې نبي ﷺ شهيد سو حضرت انس ﷺ ورته وويل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخيستل د کافرانو په يوه ډله ورننوتی تر هغه پوري وجنګېدئ ترڅو چې شهيد سو.(214)

(213) خميس
(214) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷺ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کي پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷺ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷺ يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کي لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چې د سعد ﷺ خبر راوړه. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷺ د شهيدانو په منځ کي پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷺ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کي يو سترګي لغړونکی و يعني ژوندی و نو دالله ﷻ په وړاندي يې بيا هيڅ عذر نه قبلېږي. دا يې وويل وفات سو.([215])

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

([215]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقيقت کې دغه مبارکو تر سرتيرو اصحابانو د خپلې سر تيرۍ ثبوت ورکړى دئ (الله ﷻ دې يې قبرونه د نور ځخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوي ساه يې وزي مګر ددې فکر نسته چې شکايت، وېره او يا دې غم وکړي بلکې ددوى سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان! په ماغوندې نااهله کې هم ددوى په څېر يوه لړه برخه مينه واى.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر ليدو سره د يوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور ته يوه ښځه راغله او ورته وې ويل چې ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښيه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک وليدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فايده: ايا تاسو ددې عشق نمونه يو ځاى ليدلې ده چې دقبر د زيارت توان هم ونه لري او هلته يې ساه و خيږي؟.

۱۱- د اصحابانو رضي الله عنهم دمحبت متفرقي قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه يو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مينه لرې؟ ده مبارک ورته وويل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تريخو اوبو زيات محبوب دئ.([217])

([216]) خميس
([217]) شفـاء

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و څکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⬀☠⬈✍⬈♦✏✍♦✍✂◆⬈ ♦♌♔⊠✍ ♌♐♑ ⬀✍➔♔

⬀☠⬈▤⬅☼◷◆❑⬃⌘♐♑◆❒ ⬀☠➔▤⬈♦✏✍□✡⬀✍❒🕮◆❒

⬄⚐⬈▤➔✍◆❸❷♎⌖♦⬉◆❒ ⬀✍⬈▤⬉♉◷◆❒⬂♒❒🕮◆❒

✍⍓♎❑←☺⬅✌⬂▫◆❸♦✋⬂♔✍✂ ⬊✌◷◆❑⬂✌❒🕮◆❒

✍⍓♎⍓⑩✍✽○⊠✍ ♦♌⬀❑♦⌖⬂③❒✌ ⮘❑♦❷◷◘♑♎✌◆❒

○◙⍓○❒🕮 ✏✍⍓♑♦☼⬀❑✽➢⬀❷⬧✍ ←♊⬁▤◷✽○♦✌◆❒

◷♎🕮♐✏❑←♓◆❻◆❒ ★✏✍✂ ♒⬀♎♓✌ ☠➔⌛⬂⓿⬧♍♐♑

◷♎🕮♐✂⓿♐⌨⍓♓ ❼♐× ⌨⑩✍⍓♑⬁♉◆❒

✦✏✍✂ ♒⑥♐✌▫🕯♦③ 🗐♌✸☹⍓○ ☎✂❑⋂◷✸✍◆❸♦✋⬧▫

❽♎⑨⬀♊◆⑨ ⬧⬧ ✦✏✍✂◆❒ ▤ ◷♌■♌❺⬀⬂❒🕯♐✍

(218) ⬰♓♌⬀ ♒▫✓⬃♑⬁○◷⊠▦⬂♍✍✂ ♦⚑⬀❑⬧♑⬂♍✍✂

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه ،ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يي خوښوی (که چيري دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښي تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي.(219)

(218) سورة التوبة الاية (٢٤)
(219) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شيانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس ﷺ څخه روايت دئ چې نبي ﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلګو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهريرة ﷺ څخه هم داسې مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې ددې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملي درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷺ ايمان چې و. حضرت انس ﷺ فرمايي: چې نبي ﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زيات او خوندور دئ دوهم دا چې د يو چا سره محبت کوي دا الله ﷻ د رضا لپاره وي. دريم دا چې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر يوتل.

يوه ورځ حضرت عمر ﷺ وفرمايل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول الله ﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! دا چې د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ يې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم دا چې دا خبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري ﷺ فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ما ډيري روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته ووېل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چا سره ملګرې يې چې ته مينه ورسره لرې د غـه حديث ډېرو اصحابانو نقل کړې دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شي دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بيا به ولې نه خوشحالېدل .د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليـري و نبـي ﷺ وفرمايـل: چـې زمـا زړه غـواړي سـتا کـور زمـا و کـور تـه نـژدې سـي حضـرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چې د حارثة رضي الله عنه کور تاته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته ووېل د حارثة رضي الله عنه سره مخکې هم يو ځلي بدلون سوی دئ اوس ماته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستې د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويـل چې زه خبرسوی يم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کورو خپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال دالله ﷻ اود هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دي په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاتـه سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايي او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.(220)

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

(220) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چې راسم او ستاسو زيارت ونه کړم او ماته په فکر کښې راځي چې ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چې بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښې چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چې جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❑←♎▪❷♑♋♐✃♦❒ ⅄✎♋♐✃ ⇗➚♎⮌⇖③ ♊♦✍♦❒
⌘☠⍓➔⬀☼❒🕮 ♦×⇦♎🔔⅄✎♋♐✃ ⍓➚♦✍ ⍓🖮♐⯑✵🕐⬩♑🕯❒🡅🕯⬩▫
⌘♊🕘♐♒⑩♎▭☐✡♑♋♐✃ ⌘♊♎♓✍ ☠♐♉⬀❸■🖬♦⇖ ✦✎♋♐✃
♎⬈✎✃⍓⑨◘♉❼☆♑♋♐✃♦❒ ♦×✓⮵☽③♎♎⑨⬘♉🕐♑♋♐✃♦❒
⌘♊⮉○⍓❍♦❒ 🗐 ♦×✓⬘⬩♎🖬🕛⭘🕛♑♋♐✃♦❒
([221]) ⮳♎♐⮵ ♋☪☽⑩♎▫♦❻ ⍓🖮♐⯑✵🕐⬩♑🕯❒🡅🕮

ژباړه: څوک چې د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چې الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ (چې عبارت دي) د انبياؤ، صادقانو، شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښې ووايه. داسې ډېرې پېښې اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښې سوې دي او خامخا ورته پېښېدلې (عشق است و هزار بدګمانی-يعني مينه ده او زر بد ګمانۍ) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چې زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چې په خيال کې راسې که په هغه وخت کې زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چې زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چې که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کې اوسېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

([221]) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . په يو بل حديث کښې راغلي دي چي يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ولي غمجن يې؟ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښې يې؟ده مبارک ورته وويل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښې کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښې راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته ووايه. په يو حديث کښې راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري اود نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به ځني خلک زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښې زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل اويادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ◄ !ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق ﷛ یو ځلي وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سی یو ځلي حضرت عمر ﷛ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷛ ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر ﷛ د حفاظت ګښت کاوه چي د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چي وړی یې ورېشلي اشعار یې ویل چي ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسېږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلک چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دې وورسېږي ببشکه اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره یو ځای کېږو که یا ؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا ؟ حضرت عمر ﷛ دغه اشعار واورېدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷛ قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والي غمجنه سوه اووې ویل چي های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه د اصحابانو ﷢ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید ﷛ قصه په پنځم باب نهمه شمبره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خېږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه څني وکړه چي ایا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وویل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه داهم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک یو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامی سره واوسم.ابو سفیان وویل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي لیدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ دنبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض ﷫ ليکلي دي: کوم څوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنی د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه ديبلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه او ضروري نښه داده چي په ده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوواقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداری او پراخۍ کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

🔔➔✍⇗ ♋❿♏ ✍☜☪↗⇔ ✍➔⬧⌨♒❑♌♦ ✂✍✎⅄

📄⇗☠⇖③ ⇖⇔⌛♒⌨⇗📄↗☠⇖ ✦✍✎✂

▫⬧✍✍✍❑⌨♒➔⇖❑☼♎❻ ❶➔☼❑⬅❑⬧♦📄↗⬧⇗ ♏⬧📄↗📄⇗ 📄

❒◆③♦⇔⬊⬓♎❷⇗ ❒◆✂✍✎✦➘⊠⬓➔❑❻⌧❻▪❍♎⓿⚐⊘⇗⇗⬚⇦ (223)

ژباړه: دوی ته وو وايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به تاسو سره محبت وکړي ستاسو ګناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷺ سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو ﷺ څو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سې څو مياشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله و ځنډېده اوس يې پر دغه پاڼو ختموم کوم څه چې پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چې د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندې خبرداری زيات اړين دئ هغه داچې د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷺ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځني خلګ خو داسې هم سته چې د دين څخه دبې پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددين بنستونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه څکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض ﷬ دشفآء نومي کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمايي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷺ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندي به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبي ﷺ چي فرمايي: کله چي زما د اصحابانو ﷺ بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو ﷺ فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷␢▦⬂⬄□👌☠⬋&⬃☸␢👌␢💣🕔⍓♦␢🖫🕔○🕚☎👓✂
(²²⁴) ⬀✠␢⬀ 👓☺☺⓿␢→♦⬉✂🕐❷⇳♉❐📖◆❐

ژباړه: محمد ﷺ د الله ﷻ رسول دئ كوم كسان چې دده سره ور سره دي سخت دي پر كافرانو او په خپل منځ كې رحم لرونكي دي ته به وينې چې ركوع او سجده كوونكي دي د الله ﷻ فضل او رضا لټونكي دي ددوی نښې ددوی په موخانو كې د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل كښې هم سته لكه يو تخم (چې لومړی راشين سې) نازكه پونګه راوباسي بيا زورره سي نو ښه په قوت كې سي بيا پر خپله تنه باندې برابر سي (همدا ډول اصحابانﷺ هم وه چې اول كمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلې قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځكه وركړی) چې پدې قوت سره كافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو كسانو سره وعده كړې ده چې ايمان يې راوړی دئ، نيک كارونه يې تر سره كړي دي چې الله ﷻ به مغفرة ورته كوي او لوی اجر به وركوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چې د تورات پر لفظ باندې آيات پوره سي ځكه د آيات په فرق سره ترجمه فرق كوي لكه د تفسيرونو څخه چې معلوميږي. په همدغه سورة كې الله ﷻ فرمـــــــــــــــايي: ☎⅄✆♦⑨⇳ ❻◆✠⬀♉☙ ✂👓✏✦⬉♦♊⬀

☙①♦☼❑⬉➔␢③👓♦⌨⬉③ ⬂❶␢✆ ☙▫✓␢☪␢👌⬃♦←☺⬂☎👓✂
❼␢✗ 👓♦👌⌘☠␢🖫⍓➔♦▫␢□♦❷⍓♂⊙⌖☎👓✂ ❁💣⬂♦❐👌
♦□◆☪⑩⬁▤○○☎👓✂ ♦✌♦❽☼❐🕯♦▫⬀☠␢&␢🗄❑➔🖫➔🔔
👓✡⌛③✠❷♦🔔 👓☯♦⬃☝♦▫⬀☠←♑♦⌛🕔❐⚐❐📖◆❐ ⬀☠␢&⬀❸■🖫♦⬉
☪□◆❸❷␢✞☒📫⌘⚐␢☼👓♦⬄♦👌◆❐ ⬀⬂␢⬀

(²²⁴) سورة فتح - ركوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

✂🕒❽③⌘❽♦⇖✦✎✍✂♦♌🔔☒🖏♦❐▤✍❑&♦✠❐⇗⓿➔❀▫🕯♦③

⬖⬗✗⬀✍✞☺⓿⬉▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستاسره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندئ بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالِم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډېر غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ په اړه فرمايي:

☎✂❐←⑨⍓♑🕔♦⇖✍♦✌☎✂❑➔🔔⍓⑨✾🕒⮘✌🔔⍓♊✗❻

🗐✗✾✗⬩🔔♊❐✌☠←♑⬃✡⍉☺⬩▫☎⍉❍⬊⓿■🖬♦⇖⅄✎✍✂

☎⇖❷⍉→♦☞♈♦③♊❐✌☠⬋&⬃❁⍉✌♦❐🕔←❍♦⌛⬊♦⬩✞

(225)⬖✠⌘⬀⌖☒③⍉⑨⬀🖮⬩✍☎✂❑⇗♍⓿⑨♦🖃✍♦✌♦❐

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي رېښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊⍉✌ ♦♌❑⇗♍☐❐☞❀✍✂ ☙♍❑→☽⍉⌛🕔❍❍♍✍✂♦❐

✗❻✍✾🕔☼☞❀✍✂♦❐ ♦×⇦⌘❷⮰⬀🕔⍓♑←☺⬊♍✍✂

---

(225) سورة احزاب - ركوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] [226]

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چې په ايمان راوړلو کې تر نورو) مخکې دي او څومره خلک چې په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی دالله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چې تر درختو (تر ښاخو) لاندې به يې (څلور ويالې) بهيږي او هميشه به په جنت کې وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آياتو کې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي څرګنده کړې ده همدا ډول په ډېرو حديثونو کې ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چې زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسې اقتدا کوئ. په يوه حديث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر يوه پسې چې اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډېرو محدثينو په دغه حديث کې خبرې کړې دي په همدې وجه پرقاضي عياض ﷺ باندې اعتراض دئ چې دغه حديث يې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ ليکلي دي چې ممکنه ده چې دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړوي يا په دې وجه چې داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کې کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمايي چې نبي ﷺ فرمايلي دي چې زما اصحاب ﷺ داسې مثال لري لکه په خوراک کې مالګه چې دغه خوراک بې له مالګې

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو ﷡ په اړه د الله ﷻ څخه وويرېږئ دوی د ملامتيا نښه مه جوړوئ څوک چي ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او څوک چي ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف راکړی چاچي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او څوک چي الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکښولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ﷡ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که څوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو ﷡ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: څوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبليږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ﷛، حضرت عمر ﷛، حضرت عثمان ﷛ او حضرت علي ﷛ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو ﷡ باندي بهتر و ګرځول ابو سختيياني ﷬ فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر ﷛ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چاچي د عمر ﷛ سره محبت وکړی نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ﷛ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي ﷛ سره محبت وکړی دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. څوک چي د اصحابانو ﷡ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، څوک چي د اصحابانو ﷡ بي ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دابيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷡ سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو ! زه د ابوبکر ﷛ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA ،علي AA ، طلحة ﷛، زبير ﷛، سعد ﷛، سعيد ﷛، عبد الرحمن بن عوف ﷛ او عبيده بن جراح ﷛ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپېژنئ. اې خلګو کوم څوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او دهغه خلګو په باره کښې زما لحاظ کوئ چې ددوی لوڼې زما په نکاح کښې دي او یا زما لوڼې ددوی په نکاح کښې دي داسې نه چې دغه خلګ د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو ځه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنیا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر یو څه باندې ونیول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه دده محافظ یم. په یوه بل حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به یوازې د لیرې څخه ووینې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمایي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دې په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستې ولاړې خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دې زموږ زړونه ډک کړي.

وآخردعوانا ان الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سیدالمرسلین وعلی آله واصحابه الطیبین الطاهرین وعلی اتباعه واتباعهم حملة الدین المتین. ﷺ

مؤلف: مولانا محمدزکریا کاندهلوي نورالله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. یعني د کوچني اختر اوولسمه دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدیر جامعه اسلامیة اشرفیه اوله ناحیة کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library